

številka 12

december 2009

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

**Avtohtona
mavrična
družina**

Intervju

Dr. Zdenka Čebašek – Travnik

Dr. Matjaž Lunaček

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

Na naslovnici so Maja, Jerneja in Veno, ki so, kot so ugotovili med zabavnim snemanjem fotografij za *Narobe*, avtohtona mavrična družina iz Ljubljane. Vsekakor so prva istospolna družina v Sloveniji, ki se je v medijih pojavila s svojim obrazom in za pogum jim iskreno čestitamo! Kako človeku lahko počti film, ko nasprotniki Družinskega zakonika proti tebi zberejo 15.000 podpisov, pa si preberite v pogovoru z avtohtono mavrično družino na straneh 12-15.

Foto: Nada Žgank/Memento

Zadnje ...

Hrvaški predsedniški kandidat in župan Zagreba Milan Bandić je v televizijskem soočenju na HTV na vprašanje novinarja, ali bi svoji hčerki dovolil, da se poroči z osebo istega spola, če bi bila hčerka lezbijka, odgovoril: »Živimo v 21. stoletju, a skozi vzgojo bi poskrbel, da do tega ne bi prišlo.«

Lezbična skupina Kontra Bandića sprašuje, kakšne vzgojne ukrepe bi uporabil, da bi pri svoji hčerki preprečil razvoj istospolne usmerjenosti. Hkrati od njega zahtevajo javno opravičilo zaradi diskriminatorne izjave. Bandić se do sedaj ni opravičil, niti ni pojasnil svojih vzgojnih prijemov.

Združene države Amerike so po dvaindvajsetih letih odpravile določilo, ki je HIV pozitivnim osebam prepovedovalo vstop na ameriško ozemlje. Obama je ob odpravi določila dejal, da ta ni bil v skladu z ameriškimi načrti, da postanejo vodilna sila v boju proti aidsu.

Opozicija je že drugič v parlamentarno proceduro vložila pobudo za spremembo 22. člena Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti, ki govori o dedovanju. Ustavno sodišče je namreč poleti 2009 odločilo, da je ta člen neskladen z ustavo, saj drugače določa dedovanje za hetero in homo pare. Opozicija predlaga odpravo neustavnosti tega zakona, a s figo v žepu: 22. člen želijo dopolniti zato, da bi po desni prehiteli sprejetje Družinskega zakonika. Bruha se nam od tovrstne domnevne strpnosti in demokratičnosti.

Portugalski parlament je potrdil predlog zakona, ki predvideva možnost poroke za istospolne pare. Zakon je pripravila vlada Joseja Socratesa, ki je hkrati zavrnila pobudo opozicije, da o tem zakonu odločajo na referendumu. Če bo zakon dokončno potrjen, bo Portugalska, kjer je bila homoseksualnost kriminalizirana do leta 1982, šesta država v Evropi, ki dovoljuje homoporoke. Bo Slovenija, kjer je bila homoseksualnost dekriminalizirana leta 1976, sedma tovrstna država? Sedem je vendarle pravično število ...

Na Kitajskem je sredi januarja potekal prvi nacionalni lepotni izbor za Mr. Gay. Zmagovalec se bo februarja udeležil svetovnega tekmovanja za naslov Mr. Gay World na Norveškem. Za Kitajsko, kjer je bila homoseksualnost do leta 1997 kriminalizirana, do leta 2001 pa klasificirana kot bolezen, je to pomembnejši korak naprej. Ali kot je dejal eden od osmih udeležencev tekmovanja Emilio Liu: »Želim, da gledalci vedo, da je na Kitajskem veliko ljudi takih, kot smo mi. To je čudovito življenje, ki ga ni potrebno več skrivati.«

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik III, številka 12
December 2009

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar

Sodelovali so: Aleš Zobec, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Brane Mozetič, Irena Woelle, Jasna Magič, Ksenija Zubkovič, Lothar Orel, Luka Pieri, Luna Woelle, Mihael Topolovec, Mitja Blažič, Suzana Tratnik, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank
Fotografija na naslovnici: Nada Žgank/Memento

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Studentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

[priznanje avtorstva + nekomercialno].

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija Narobe]

Moja generacija

Po dolgem času sem šel spet čisto sam v kino. Gledal sem film »Rojeni leta '68«, ki so ga prikazovali na decembrskem glbt-filmskem festivalu. Nostalglična, skoraj triurna zgodba, ki se začne leta 1968 v Parizu na študentskih demonstracijah, konča pa v prvih letih novoga tisočletja, me je povsem potegnila vase. Prikazuje življenje dveh generacij, ki sta zaznamovali svoj čas in ki ju je – temu nista mogli ubežati – končno zaznamoval tudi čas, v katerem sta živeli.

Če se je prva generacija borila za pravico do splava, se je druga v osemdesetih soočala z neodzivnostjo politike glede vprašanja aidsa. Obe sta spreminjali stvari ... na bolje. A zdi se, da noben korak naprej ni dokončen. Nobena pravica, ki si jo generacija izbori, ni samoumevna za generacijo, ki ji sledi. Spomnimo se samo, kako je bila leta 1991 pravica do splava ponovno postavljena pod vprašaj. Otroci generacije, ki si je v začetku sedemdesetih izborila to pravico, so morali spet na cesto. Z znamenitim metanjem jajc v parlament jim jo je uspelo obraniti.

Po koncu filma sem odhitel iz dvorane, da me ne bi kdo zmotil. Še za nekaj časa sem se hotel oklepati katarze, ki jo pustil film: ko si v središču dogajanj, se zdi, da se vse skupaj vrti v krogu in da je boj brezpredmeten, a ko na stvari pogledaš s časovno distanco, vidiš preboje, ki jih je naredila posamezna generacija. Mi je pa film vendarle dal varljiv občutek, da se skozi generacijski razkol kristalizira nova, boljša prihodnost in da se boji vedno dogajajo med mlajšo generacijo, ki je napredna, in starejšo generacijo, ki si na vse pretege prizadeva ohraniti stvari takšne, kot so.

Morda je bil generacijski razkol res značilen za pretekli čas, a dogajanje okrog Družinskega zakonika stvari postavlja v novo per-

spektivo. Alenka Jeraj (SDS) je na televizijskih *Odmevih* brez sramu lagala, da so njihov zakon o registraciji podprle glbt-nevladne organizacije in da očitno ni zanimanja za registracijo, saj se je do sedaj registriralo le 24 parov. Dodala je, da je pri dveh parih registracija že prenehala zaradi smrti partnerja in potem še bolj brez sramu namignila, da je poznano, da so največkrat s HIV-om okuženi prav homoseksualci.

Ob tej izjavi sem obnemel. Na tako nizek nivo, ki povzroča človeško dostojanstvo in ki z lažmi celo na račun mrtvih gradi svoj politični boj, se ni spustil niti prvi nasprotnik Družinskega zakonika Aleš Primc (SLS). Morda so me njena namigovanja še toliko bolj prizadela, ker poznam enega od dveh parov, kjer je smrt končala partnersko vezo; poleti 2009 se je v tragični prometni nesrečni smrtno ponesrečil moj prijatelj, radijski kolega Tomaž Simon. Če si zmožen z lažmi dosegati politični cilj, potem ti verjetno ni težko povoziti še človeškega dostojanstva. Banalnost zla, pač. A tu na različnih bregovih ne sedita različni generaciji – stara in mlada. Alenka Jeraj je bila rojena februarja 1973. Aleš Primc je bil rojen novembra 1973. Jaz sem bil rojen junija 1973 ...

Ob ugotovitvi, da s človekom, ki tako grobo prestopi meje človeškega dostojanstva, ni moč razpravljati z argumenti, sem se na novoga leta dan, ko tole pišem, zatekel k molitvi. Že cel dan si namreč vrtim Mlakarjev Očenaš:

Oče naš, k' si v nebesih t'm zgoraj, bod' posvečeno tvoje ime, pa dej n'm kej božje pokore pršpari, zadost' si jo delamo sami tole. [...] Pridi k n'm tvoja demokracija, naj rata nam enkrat ta prave zvolit, da naujo volitve spet k't laufarije, ku n'kol ne veš, kdo za larfo je skrit.

Roman Kuhar, urednik (roman.kuhar@gmail.com)

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 4 **Novice od tam**
- 5 **Slovnica**
- Intervju**
- 7 Dr. Zdenka Čebašek – Travnik: Kmalu konec uzakonjene diskriminacije otrok
- 9 **Zgodilo se je pred ...**
- Tema**
- 10 Mavrične družine
- 10 Nemška in italijanska raziskava
- 12 Maja, Jerneja in Veni: Avtohtona mavrična družina
- 14 Kaja in Samo: Drugačnosti se ne smeš sramovati
- 16 Demokratična enoglasnost brezumja in sovraštva
- Kolumna**
- 18 Mitja Blažič: Laži
- 19 Suzana Tratnik: Kam bo tekla Sava?
- Aids**
- 20 MSM in darovanje krvi
- 20 Tabor za HIV-pozitivne na Češkem
- Biskvitki**
- 22 O izbranih malo drugače
- Komentar**
- 23 Brane Mozetič: Otroška svoboda sedemdesetih
- Klepet**
- 24 Marko Jurčič: Solidarnost kot rešitev
- 25 Martina Ipša: 5 dobrih
- Knjiga**
- 26 Suzana Tratnik: Svet ni eden, svetova sta dva
- 27 Gregory Woods: Pridi, pridi spet
- Slovarček**
- 30 **Plošča**
- Teater**
- 31 Amado mio
- 31 Tičja kletka
- Film**
- 32 Samocenzura in diskriminacija nefikcije
- 34 Na delu – Working on it
- 35 Patrik 1,5: Namesto dojenčka petnajstletni mulc
- Diskriminacija**
- 37 Na križiščih diskriminacije
- Intervju**
- 38 Dr. Matjaž Lunaček: »Zame je odgovor analiza«
- Portret**
- 42 Alma Karlin: Ženska pred svojim časom
- 44 Christopher Marlowe: Qvod me nvtrit me destrvit
- Report**
- 46 Folsom Steet Fair: What A Fucking Liberty!

Primer Open na sodišču

Skupina nasilnežev je 25. junija lani z gorečimi baklami, s kame-njem in palicami napadla gejem in lezbijkam prijazen lokal Cafe Open, v katerem se je prav takrat v okviru tedna parade ponosa

nje ob napadu in po njem, odgo-varjal je na vprašanja sodišča, to-žilstva, svoje zagovornice in treh odvetnikov obrambe in sprejel opravičilo obdolženih, ki sicer niso želeli odgovarjati na vpraša-nja sodišča. V kazenski zadevi so konec januarja in v začetku febru-erja predvidene še 3 obravnave.

gejem in lezbijkam prijaznim lo-kalom. Cafe Open bo svoja priza-devanja za odprto družbo kljub incidentom in napadom pogumno nadaljeval še naprej.

Spletno stran glbt-organizacije Legebitra je napadla nepoznana, najverjetneje turška nacionalistič-na skupina Fatihler, kar v turščini pomeni »napadalci«. Po vdoru na stran so pogumneži objavili svoj znak, na katerem se nahaja napis, da je vse dovoljeno, ko gre za vprašanje države, niso pa pozabili dodati niti letnice 1923, ko je bila Turčija vzpostavljena kot sekular-na republika. Poleg zgoraj ome-njenega so nam pustili tudi priku-pno sporočilo: »No Gay --- No Lezbiyen«. Ni znano, ali je napad povezan z intervjujem o umoru iz časti Ahmeta Yildiza, ki je bil objavljen v deseti številki revije Narobe, vsekakor pa militantnim nadobudnežem kakšna dodatna ura angleščine ne bi škodila.

nistrstvu za delo, družino in soci-alne zadeve dr. Anja Kopač Mrak je namreč na tiskovni konferenci, na kateri so predstavili dopolnitve zakonika, poudarila, da v času javne razprave niso prejeli »nika-kršnih strokovnih utemeljitev pro-ti izenačitvi raznospolnih in isto-spolnih parov«. Teden dni pred-tem je v Cankarjevem domu pote-kal forum »Po javni razpravi o Družinskem zakoniku«, ki je v organizaciji Sekcije za spol in družbo pri Slovenskem sociološkem društvu in Mirovnega inšti-tuta ponudil strokovno, nepopuli-stično razpravo o predlogu nove-ga zakonika. Posnetek okrogle mize si lahko pogledate na naši spletni strani, mi pa si lahko le želimo, da bi si takšen pristop utrl pot tudi v medije.

Tri "bese"

Dr. Hubert Požarnik, član pro-gramskega sveta RTV Slovenija, je v razpravi na TV Slovenija o no-vem predlogu zakona o RTV de-jal, da je predlog problematičen,

foto: Črt Majcen (www.ljudmila.org/sigrid)

2009 odvijal literarni večer. V napadu so med drugim pretepli aktivista za pravice istospolno usmerjenih Mitjo Blažiča. Policija je teden dni po napadu prijela tri osumljence, zoper katere so vložili kazensko ovadbo zaradi suma storitve treh kaznivih dejanj: javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, nasilništva in povzro-čitve splošne nevarnosti. Glavna obravnava v zvezi z napadom je potekala konec novembra, ko so se na Okrožnem sodišču v Ljublja-ni zagovarjali obdolženi Marko Kous, Jan Stenovec in Jernej Šer-cer. Kot priča in oškodovanec je nastopil napadeni aktivist, ki je še enkrat podrobno pojasnil dogaja-

Spet homofobija

foto: Mojca Pšček

Ravno v dneh pred prvo sodno obravnavo junijskega napada na Cafe Open so neznanci zgodaj zjutraj v steklena vrata lokala vrgli granitno kocko in jih razbili. Med dogodkom je bil lokal na srečo prazen in zaprt, gre pa že za drugi incident, povezan z omenjenim

Družinski zakonik gre naprej

Vlada je na seji 17. decembra 2009 sprejela in potrdila predlog novega Družinskega zakonika in mu s tem odprla vrata v parlamen-tarno proceduro. V predlogu do-ločbe glede istospolnih porok in možnosti posvojitve otrok isto-spolnih parov ostajajo nespreme-njene. Državna sekretarka na Mi-

ker naj bi svet RTV Slovenija med drugim sestavljalo 6 predstavnikov civilne družbe. Boji se, da bi v svet tako lahko prišli tudi, glej ga šmenta, predstavniki »homoseksualnih in lezbičnih« družtev. Dr. Požarnik, ki je sicer podpredsednik društva Pobuda za šolo po meri človeka, je tudi soavtor znamenitih tez o homoseksualnosti kot posledici napačne vzgoje, ki so bile v osemdesetih zapisane v učbeniku za Zdravstveno vzgojo. Požarnik je takrat skupaj s svojimi kolegi, soavtorji učbenika, homoseksualnost umestil med »nenavadno spolno vedenje« skupaj s posilstvom, ekshibicionizmom, fetišizmom, promiskuiteto, prostitucijo in incestom.

foto: Mladina.si

Za dr. Požarnikom pa prav nič ne zaostaja cenjeni družboslovec dr. Veljko Rus, ki je v Sobotni prilogi izjavil, da »otroci prevzemajo vzorce obnašanja staršev, zato menim, da bo nagnjenost otrok do istospolnosti pri enospolnih starših gotovo večja«, o čemer menda »ni mogoče dvomiti«. Če bi se spolna usmerjenost res prenašala s staršev na otroke, na kar Rus namiguje, potem danes verjetno skorajda ne bi bilo gejev in lezbij. Tako pa je večina istospolno usmerjenih oseb vendarle odrasčala ob starših heteroseksualcih. Tudi raziskave vedno znova dokazujejo, da odstotek istospolno usmerjenih otrok, odrasčajočih v istospolnih družinah, ni prav nič višji kot pri tistih v heteroseksualnih družinah.

foto: siol.net

Gornjima neumnostima pa se pridružuje še SLS-ov dežurni populist, Aleš Primc, ki bi se s svojim potencialno homoseksualnim otrokom »zmenil, da bo premožena po meni in ženi dedoval samo toliko, kolikor bi ga v času najhujše stiske nujno potreboval za preživetje«. Preostalo bi Primc zapustil tistim otrokom, ki bi rod peljali naprej. Bravo, očka. Zdaj mi pa prosim najдите istospolno družino, v kateri bi starši tako diskriminatorno ravnali z enim izmed otrok.

HIV ne počiva

Čeprav Slovenija še vedno sodi med države z nizkim številom okužb z virusom HIV, število okuženih vendarle narašča. Irena Klavs z Inštituta za varovanje zdravja poudarja, da smo v Sloveniji »relativno slabo uspešni pri zamejevanju širjenja virusa HIV predvsem med MSM (moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi)«. Hkrati je poudarila, da je testiranje za virus HIV dostopno vsem, saj vsak lahko zaprosi svojega osebnega zdravnika. Tako lahko pa to vendarle ni, saj to pomeni, da posledično lahko razkriješ svojo seksualno identiteto, homofobi-

ja pa je seveda prisotna tudi v zdravniških krogih. Zaradi stigme, ki jo populacija MSM v Sloveniji še vedno doživlja, bi bilo smiselno pogostejše omogočiti testiranje za virus HIV na mestih srečevanja MSM. Takšno testiranje so letos organizirali med Parado ponosa v Ljubljani in že nekajkrat tudi v klubu K4. V obeh primerih je bil odziv na takšno možnost testiranja dober. V Sloveniji je po podatkih Inštituta za varovanje zdravja z virusom HIV okuženih 299 oseb, v letošnjem letu so na novo zabeležili 41 primerov, med njimi 25 moških, ki imajo spolne odnose z moškimi. Ob svetovnem dnevu boja proti aidsu so na Ministrstvo za zdravje pripravili novo strategijo boja proti aidsu, v Sloveniji pa poteka tudi nova kampa »Prenašaj sporočilo, ne virusa.« (Glej www.stop-aids.si)

Slovenski LGBT-literarni uspehi

Pri italijanski založbi Zoe Edizioni je v prevodu Petra Senizze izšla zbirka kratke proze Borisa Pintarja Parable familiari, v českem Brnu pa so v okviru queerovskega festivala Mezipatra predstavili roman Braneta Mozetiča Angeli, ki ga je v češčino prevedel Pater Mainuš. Na drugem koncu Evrope, v Barceloni, so istega večera predstavili izbor iz Mozetičevih Banalij (Banalitats), ki jih je v katalonščino prevedla Simona Škrabec. Poleg tega je v Pisi izšla še Mozetičeva pesniška zbirka Metulji (Farfalle), za ugledno italijansko založbo ETS jo je prevedla Jolka Milič, v septembru pa so Mozetičeve pesmi izšle tudi v dveh antologijah: v pregledni antologiji sodobne queerovske literature, ki je v ukrajščini izšla v Lvovu, in v zbirki

prevodov, ki so nastali na lanskem prevajalski delavnici v Alžiru – v tej je predstavljen s pesmimi v francoščini, arabščini in berberskem jeziku tamazig, knjigo z naslovom Triangle pa je izdala založba Alpha iz Alžira.

V'n vlečt

Letošnja sezona nedeljske K4 Roza prireja nov drag queen/king šov V'n vlečt. V svet preoblek, slovenskih estrad in humorja brez sramu vas popeljeta drag divi, Anastassia in Afrodita. Voditeljici sta »v'n vleki« že dvakrat, novembra in decembra, ko sta bili v gosteh Urška Čepin in Tina Gorenjak. Nadaljevanje sledi v februarju.

Novice od tu ureja Anamarija Šporčič – Janis. Pisala sta Janis in Mihael Topolovec.

Premiki

Na seznam držav in mest, ki omogočajo istospolne poroke, tokrat z veseljem uvrščamo še nekaj novink. Zakonodajo, ki ureja to po-

Nemško ustavno sodišče je odločilo, da je pokojninska shema neu-
stavna, ker poročenim heterose-
ksualnim parom podeljuje pravico
do vdovske pokojnine, medtem ko
registrirani istospolni pari te pra-

dročje, so namreč sprejele mestne
oblasti mehiške prestolnice Ciu-
dad de Mexico ter argentinskega
Buenos Airesa, v obeh primerih pa
je istospolnim parom poleg poro-
ke dovoljena tudi posvojitev
otrok.

vice do sedaj niso imeli. Sodišče je
ob tem poudarilo, da posebna za-
ščita poroke in družine v nemški
ustavi ne pomeni, da registrirani
partnerji ne bi smeli imeti pravice
do vdovske pokojnine. Slovenija,
glej in se uči.

V Avstriji je parlament potrdili
zakon o registriranem partnerstvu
za istospolne pare, ki močno zau-
darja po podobni ureditvi pri nji-
hovah južnih sosedih (zakon ne
vključuje pravice do posvojitve in
umetne oploditve, registracija pa
tudi ne bo potekala v poročnih
dvoranah).

Do zaključka redakcije je sedem
ameriških zveznih držav izglaso-
valo zakon o porokah istospolnih
parov (državi Kalifornija in Maine
sta zakon kasneje razveljavili na
referendumu), New Jersey pa je na
dobri poti, da postane osma, saj je
senatni odbor države glasoval v
podporo zakona. Podpornikom se
je pridružil tudi znani pevec Bruce
Springsteen.

Pakistansko ustavno sodišče je
odločilo, da mora vlada uradno
priznati "tretji spol", ki ga predsta-
vljajo transspolne in transseksual-
ne osebe, t.i. hidžre, uredili pa naj
bi tudi njihove pravice na podro-
čju dedovanja.

Švedska luteranska cerkev je omo-
gočila cerkvene poroke istospol-
nim parom, kmalu nato pa dobila
tudi prvo lezbično škofinjo, 55-
letno Evo Brunne, ki skupaj s svo-
jo partnerko, prav tako duhovni-
co, živi v istospolni družini skupaj
s triletnim sinom.

V Parizu je 12. decembra potekal
tako imenovani »kiss-in«, množič-
no poljubljanje gejevskih in lez-
bičnih parov kot protest proti ho-
mofobiji. Tovrstno akcijo so ude-
leženske in udeleženci Parade po-
nosa 2008 uprizorili tudi pred pa-
rlamentom v Ljubljani.

Odmiki

Evropska komisija je predstavila
rezultate javnomnenjske raziskave
Eurobarometer o diskriminaciji v
Evropski uniji v letu 2009, ki je
bila opravljena na vzorcu 26.756
ljudi iz 30-ih držav. 16 % vpraša-
nih je poročalo, da so bili v leto-
šnjem letu diskriminirani, od tega
en odstotek zaradi spolne usmer-
jenosti. Med geji in lezbijkami
(N=255) je 23 % vprašanih poro-
čalo o izkušnji diskriminacije, kar
je velik porast v primerjavi z le-
tom 2008, ko je o diskriminaciji
na osnovi spolne usmerjenosti
poročalo 12 % gejev in lezbijk,
vključenih v raziskavo.

Na pobudo ugandskega parlamen-
tarca Davida Bahatija, ki ima ho-
moseksualnost za »naučeno vede-
nje«, bodo v tej državi odločali o
zakonu, ki med drugim predvide-
va smrtno kazen za homoseksual-
nost, posebne kazni za vse, ki
bodo vedeli za posameznikovo
homoseksualnost, pa je ne bodo
prijavili, hkrati pa prepoveduje
tudi pisno ali ustno podpiranje
homoseksualnosti in nasploh go-

vorjenje o njej. Z zakonom naj bi preprečili »novačenje v homoseksualnost«. Podobni predlogi zakonov čakajo na potrditev še v nekaterih afriških državah, ponekod pa so jih že sprejeli. V Sudanu je za homoseksualnost že predpisana smrtna kazen, podoben zakon bo v kratkem začel veljati v Nigeriji, h kriminalizaciji homoseksualnosti pa se nagibata tudi Mali in Egipt.

Novi predsednik Združenih narodov Libijec Ali Abdussalam Treki je na zasedanju generalne skupščine ZN odgovarjal na novinarska vprašanja in med drugim zatrdil, da homoseksualnost »ni sprejemljiva«. Novinarsko vprašanje se je navezovalo na lanskoletno zagato okrog resolucije, ki sta jo predlagali Nizozemska in Francija in ki je članicam Združenih narodov narekovala dekriminizacijo homoseksualnosti. Treki je dejal, da je to vprašanje »zelo občutljivo« in da »kot musliman tega ne podpira. Tega ne sprejema večina držav. Tega nikakor ne podpiram. Ni sprejemljivo ne za našo tradicijo, ne za našo vero. Obstajajo države, ki dovoljujejo homoseksualnost in menijo, da je to demokratično, sam pa mislim, da ne gre za to.« Za kaj pa potem gre, gospod Treki?

Britanski *The Observer* je objavil grozljivo zgodbo o tem, kako militantne skupine v Iraku zlorabljajo internet za vzpostavitev stikov z geji, ki jih nato ubijejo. Pripadniki skupin po več ur na dan obiskujejo gejevske klepetalnice in

tako spoznavajo potencialne žrtve. Ena izmed militantnih skupin naj bi zgolj letos ubila 130 homoseksualcev, od leta 2004 pa naj bi bilo takih žrtev 680, med njimi tudi sedem žensk. »Irak je za geje postal najbolj grozljiv prostor na zemlji,« pravi Ali Hali, vodja iraške glbt-organizacije, ki ima svoje prostore v Londonu. Geje ubijajo na karseda grozljiv način. Azhar al-Saeed, mati enega od ubitih fantov, pripoveduje: »Ni sledil islamski doktrini, a bil je dober sin. Tri dni potem, ko so ga ugrabili, sem na vratih našla pritrjeno sporočilo, prelito s krvjo. Pisalo je, da je to očiščena kri mojega sina in kje je njegovo telo. Ko smo našli telo, je bilo na njem moč videti znake mučenja. Anus je bil napolnjen z lepilom, genitalije pa so mu odrezali. To podoba bom v sebi nosila, dokler bom živa.« Brez komentarja.

Novice od tam ureja Anamarija Šporčič – Janis.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

NOVE BESEDE

Naša bralka me je prosila, naj razjasnim, ali se pravilno piše partnerka ali partnerica. Z veseljem odgovarjam, da je oboje prav. Obe besedi sta knjižni glede na socialno zvrst. Slovenski pravopis (SP) ima sicer samo besedo »partnerica«, V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) pa sta gesli »partnerka« in »partnerica«.

Ker je sedaj aktualen Družinski zakonik, pogledjmo še, ali smemo v knjižnem jeziku uporabljati besedo »starš«? Beseda »starši« je množinski samostalni in je v SP in SSKJ nezaznamovana, se pravi, da jo lahko uporabljamo v vseh besedilih, npr. v pogovorih doma ali v službi, v časopisih, v strokovnih besedilih ... SP dvojino »starša« kvalificira kot pogovorno in neknjižno, ednine »starš« pa nima. V SSKJ-ju je nekoliko drugače: dvojine ne označi kot neknjižne, marveč kot besedo, ki se v knjižnem jeziku ali umika ali uveljavlja; ednina »starš« pa ima kvalifikator stil., kar pomeni, da je v rabi samo kot redkejša oziroma

stilna dvojica poleg oblike v geslu. Torej besedo »starš« smemo uporabljati – sicer pa, če pogledamo v FidoPLUS (referenčni korpus slovenskega jezika), jo uporabljamo. Besede starši, starša ali starš pa imajo še eno zanimivo »obarvanost«, namreč vedno so moškega spola!

Težje vprašanje je, kdaj rabiti pridevnika »homofobičen« in »homofoben«, saj ju v jezikovnih priročnikih ni. Besedi sta tvorjenki, tvorjeni za sodobni čas, ki priročnike včasih prehiteva. Pri odgovoru mi je prijazno pomagala jezikoslovka dr. Erika Kržišnik.

Besedi »homofobičen« in »homofoben« imata različni izhodišči – »homofobičen« se nanaša na »homofobika«, »homofoben« pa na »homofoba«. Besedi se uporabljata nerazločevalno, ali drugače povedano: med njima ni pomenske razlike, torej lahko uporabljamo obe sopomenki. V spletnih korpusih besed Nova beseda in FidaPLUS pa dobimo več zadetkov besede »homofobičen« kot »homofoben«. Kajpak pa besedila o homofobiji niso ne »homofobna« ne »homofobična«, temveč naredimo besedno zvezo s predlogom: »študija o homofobiji« (no, le v gramatiki, v realnosti pa je drugače, saj so teksti o homofobiji zlahka! homofobični).

To bi bilo vse – naslednjič pa o zmerljivkah in o zapisu homodružina / homo družina.

foto: Nada Žgank/Memento

Mitja Blažič
mitja.blastic@gmail.com

Pogovor z varuhinjo Kmalu konec uzakonjene diskriminacije otrok

20. decembra 2006 je ob skoraj soglasni izvolitvi v parlamentu takoj napovedala, da bo na vrh svojih prioritet postavila otrokove pravice. Zdaj svojo obljubo uresničuje in tako je varuhinja človekovih pravic dr. Zdenka Čebašek - Travnik ena glavnih in najbolj glasnih podpornic novega Družinskega zakonika, ki bo otroke v istospolnih družinah končno izmaknil institucionalizirani diskriminaciji države. Ob koncu enega najbolj razburljivih let za našo lgbt-skupnosti, smo zato varuhinjo podrobneje povprašali o pravicah otrok, Družinskem zakoniku, sovražnem govoru, diskriminaciji in kršitvah človekovih pravic istospolno usmerjenih v letu 2009.

V zadnjem letnem poročilu ste zapisali, da ste vsaj v normativnem pogledu leta 2008 opazili napredek pri odzivu države na sovražni govor. Zakonodajalec je namreč v novem Kazenskem zakoniku razširil podlage za pregon na spodbujanje k neenakopravnosti zaradi, med drugim, spolne usmerjenosti. Upošteval pa je tudi težo posledic, ki jih ima razširjanje sovražnega govora v medijih. Ste letos na normativnem področju, posebej kar zadeva človekovih pravic istospolno usmerjenih, opazili kakšen podoben napredek?

Na tem področju pozdravljamo prizadevanja Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, da bi sprejeli Družinski zakonik. Že nekaj let smo si namreč prizadevali, da bi bila sprejeta

sodobnejša zakonodaja s področja družine in da bi se stvari v njej celostno obravnavale. Moram reči, da smo s pripravami na sprejem zakonika, s koraki, ki jih je in kakor jih je naredila država, zadovoljni, ker gredo v smislu naših priporočil. Seveda pa Družinski zakonik še ni sprejet in dokler ne bo sprejet, nekega normativnega napredka ni.

Varuh prejme, kot ste zapisali v poročilu 2008, kar zadeva diskriminacije največ prijav zaradi domnevne rasne in etnične diskriminacije, zlasti Romov. Ti problemi se po vašem mnenju, kljub normativnemu napredku v zadnjih letih, stopnjujejo. Po številu pobud sledijo očitki o diskriminaciji na podlagi invalidnosti, spolne usmerjenosti in starosti. Kaj pa v zadnjem letu?

Pravzaprav je podobno, ni bistvenih premikov, število pobud je celo manjše kot leta 2008, s področja diskriminacije prejmemo manj kot 100 pobud letno.

Tik preden ste nastopili mandat, je v veljavo stopil Zakon o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti (ZRIPS), Kazenski zakonik je kasneje razširil koncept sovražnega govora na podlagi spolne usmerjenosti, ustavno sodišče je odločilo, da je 22. člen ZRIPS-a neustaven in naložilo državnemu zboru spremembo, zdaj pa se je odprlo še vprašanje Družinskega zakonika. Se geji, lezbijke, bi- in transspolne osebe po vašem v zadnjih letih bolj zavedajo svojih pravic in se na vas obračajo z več pobudami, kot v preteklosti?

Edina nova vsebinska pobuda je prišla od istospolnih družin. Njihove predstavnice sem sprejela osebno. Vse težave, s katerimi se srečujejo, smo skrbno preučili in predlagali Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, da spremembe vključi v Družinski zakonik. Pri tem sem se sama osredotočila na pravice otrok – izhajajoč iz pravic otrok, naj se potem uredi tudi družinska razmerja istospolnih družin. Ministrstvo je podalo novo definicijo družine, to sestavlja obvezno otrok, zato smo tudi mi izhajali iz pravic otrok.

Kar zadeva drugih zakonskih določil in sprememb, smo opazili še nekaj pomanjkljivosti. V Zakonu o duševnem zdravju je na primer kot najbližja oseba (10. člen) naveden samo partner, ki živi v registrirani istospolni skupnosti. Če partnerja nista registrirana, po tem zakonu očitno ne gre za najbližjo osebo. In to se mi zdi posebej pomembno. Vedeti morate, da istospolno usmerjeni, ki rabijo pomoč psihia-

tra – zaradi psihične motnje, se razume, ne zaradi spolne usmerjenosti – pogosto živijo v konfliktu z matično družino. Ta navadno zelo težko sprejema istospolnega partnerja ali partnerko. In če zakon jasno pravi, da lahko samo registrirani partner pride na obisk na varovani oddelek, neregistrirani pa ne, gre za kršenje pravic. Na to sem zakonodajalca tudi opozorila, kljub temu določbe niso spremenili.

Porasta prijav sovražnega govora in diskriminacije gejev in lezbijk torej ni?

Ne, v bistvu se na nas obrača ena oseba, ki nas na te stvari opozarja, ko se res zgodi večji eksces. Ta oseba sicer pozna poti in načine za pravno varstvo ali pregon kaznivih dejanj, in nam te stvari v glavnem pošilja v vednost. Novih ali pa drugih pobudnikov ni, čeprav bi si jih želeli.

Ali to pomeni, da diskriminacije in sovražnega govora ni, ali da geji in lezbijke nismo dovolj aktivni pri prijavljanju?

Varuh ni edina institucija, ki naj bi se s tem ukvarjala. Imamo Urad za enake možnosti in Zagovornika načela enakosti, ki sta pristojna, da se ukvarjata s problemi, ki jih imate geji in lezbijke. Morda bi tam povprašali, ali je prijav kaj več, saj mi pobudnike striktno usmerjamo na urad in zagovornika. Po zakonu imajo namreč, kar zadeva diskriminacije, večje pristojnosti, saj lahko reagirajo tudi v primeru kršitev v zasebnih institucijah, pooblastila Varuha pa segajo samo do javnih zavodov.

Še preden se je v javnosti odprlo vprašanje Družinskega zakonika, ste sprejeli predstavnice istospolnih družin in se opredelili za zaščito pravic vseh otrok, tudi otrok v istospolnih družinah.

Mi smo dali priporočila, ki jih je ministrstvo vključilo v zakon.

Med javno razpravo o Družinskem zakoniku in po njej ste svoje jasno stališče ohranili. Kakšen razmislek vas je vodil k podpori Družinskega zakonika, gotovo ste vedeli, da vam mnogi ne bodo ploskali?

Svoje funkcije ne vidim v dvigovanju svoje popularnosti med ljudmi. Ne pričakujem, da mi bo kdorkoli ploskal. Vidim pa, da se tudi s pomočjo mojega mnenja in pojavljanja v javnosti v zvezi s tem krepi glas tistih, ki se v bistvu strinjajo z mano. Običajno ne gledam

Piramide, pred časom pa sem sedela za računalnikom in ob prižganem televizorju nekaj pripravljala, ko so v Piramidi obravnavali ravno vprašanje Družinskega zakonika. Zelo mi je bilo všeč, ko je eden od udeležencev, mislim da je bil glasbenik Blaž Švab, povedal, da prihaja iz verne tradicionalne družine, da je bil 8 let ministrant, da verjame v tradicionalne družinske vrednote, da si tudi sam želi poroke, družine in otrok, in da se prav zato ne boji ostalih družinskih skupnosti. To je zelo močno sporočilo. In če sem k takšnemu razumevanju prispevala samo delček, sem vesela.

Kako razumete strahove nasprotnikov Družinskega zakonika, da bo otrok odraščal v nenaravnem okolju, da ne bo deležen lika moškega in ženske, da bo podvržen spolnim zlorabam istospolno usmerjenih staršev, da bodo istospolne družine producirale nove geje in lezbijke, da bo otroke iz istospolnih družin okolica diskriminirala, ker bo imel dve mami ali dva očeta, in ne mame in očeta, kot je normalno?

Teh strahov ne razumem, ne morem jih podživeti, ker jih sama ne vidim. Poskušam pa razumeti, kaj hočejo povedati. Bojijo se drugačnosti. Strah pred drugačnostjo, kakršnokoli, pa je lasten vsakemu človeku. Odločiti se moramo, ali bomo ta strah vzdrževali ali se bomo z njim spopadli na zavestni ravni, ga razčlenili, poskušali uvideti, v čem nas osebno ogroža. Morda bi si poskušali odgovoriti na naslednja vprašanja: Česa se imam bati, če je moj sosed homoseksualec in živi s partnerjem in otrokom? Kako ta človek (ali družina) lahko prizade moje, heteroseksualno družino? V čem lahko ta sosedov otrok prizade moje otroke? In če gledamo na tej osebni človeški ravni, lahko opazimo, da ljudem, ki vidijo strahove v spremembah, zmanjka besed. Letos so me povabili na zlet tabornikov, kjer smo imeli tudi delavnice o človekovih pravicah. Udeleženci so bili otroci, stari od 12 do 15 let. Ponudila sem jim nekaj tem, in ker se je takrat že govorilo o Družinskem zakoniku, so otroci o tem že precej vedeli oz. so od doma prinesli svoja stališča. In zanimivo, izbrali so prav temo o družini. Na začetku so zelo jasno izražali svoje pomisleke ali nasprotovanja istospolnim družinam. Ko pa smo z igro vlog prešli na osebno raven, ko smo se začeli spraševati, kako bi ravnali s sošolko, ki ima dve mamici, ali je samo zato, ker ima dve mamici, ne bi spoštovali, ali jo celo zaničevali, so otroci čisto spontano prišli do ugotovitve, da je sošolka pač sošolka. Da je bolj pomembno, kako se do njih obnaša, kako se je pripravljena družiti z njimi, pri katerih dejavnostih sodelovati in da to, kakšni so njeni starši, na prijateljstvo ne vpliva. Dokler so se otroci pogovarjali med seboj, so bili odkriti, odprti, brez zavor, ko pa smo vključili še

vprašanje, ali bi starši odobravalι druženje s tako deklico, so bila mnenja že različna. Povedali so: »Moj oči bi rekel, da se ne smem družiti z njo, moja mami bi rekla, naj grem raje na take dejavnosti, kjer nje ne bo zraven.« Bojazen diskriminacije otrok iz istospolnih družin načelno obstaja, ampak je ta strah absolutno prehud. Mame iz lezbičnih družin so mi povedovale predvsem o dobrih izkušnjah v neposrednem okolju, z zdravstveno službo, z vrtci, tako da so bile prav prijetno presenečene. Boli pa to, da so pravice otrok iz istospolnih družin zdaj vsaj za polovico manjše od pravic otrok iz heteroseksualnih ali enostarševskih družin.

Nasprotniki Družinskega zakonika so v razpravah omenjali tudi, da bodo otroci, ki bodo odraščali v istospolnih družinah, imeli 435-krat več možnosti, da se srečajo z virusom HIV, kot v tradicionalnih družinah. Več bo tudi možnosti, da bodo ostali brez staršev, ki bodo umrli zaradi aidsa. Kako razumete takšno argumentiranje?

Razumem, da si nasprotniki prizadevajo najti podatke, številke, s katerimi bi poskušali čim več ljudi prepričati v svoj prav. Podobno kot poskušajo z anketami meriti priljubljenost politikov ali pa z drugimi podatki ugotavljati, katera šola je najboljša ali katero podjetje je najboljše. Skratka, to razumem kot politični boj, ne pa kot dejanski prispevek h kakršnemu koli pojasnjevanju življenja v istospolnih družinah. Bila sem prijetno presenečena, ko sem pred kratki, mislim, da je bilo v Večeru, videla prvo javno predstavitev lezbične družine. To je bilo narejeno tako profesionalno in lepo, da ne vem kakšen človek moraš biti, da tega ne razumeš. Če bi nasprotniki Družinskega zakonika prebrali zgodbo te istospolne družine, o tem, kako se trudi, da bi otroku omogočila to,

kar je drugim družinam dostopno brez omejitev, potem ne bi mogli več reči, da je v takšnih družinah vse narobe.

Je zaskrbljujoče, da se za dosego političnih ciljev nekdo poslužuje stigmatiziranja bolnikov? Vemo, da je stigma prav pri HIV-u med najhujšimi.

S stigmatizacijo sem se ukvarjala predvsem na področju duševnih motenj. Gre za kompleksen pojav, ki navadno preide v diskriminacijo. Končni cilj takšnega razmišljanja, širjenja takih idej je doseči neenako obravnavo ljudi, ki so drugačni. Pa naj bodo to duševni bolniki, invalidi ali bolniki s HIV-om. Skratka, tukaj ne delam razlik, ali gre za homoseksualne osebe, ki so okužene ali gre za stigmatizacijo nekih drugih družbi manj všečnih skupin. Stigmatizacija in posledična diskriminacija sta nesprejemljivi v vsakem primeru.

Ko starš na vprašanje, kako bi ravnal z otrokom, če bi bil ta istospolno usmerjen, odgovori: »Še vedno bi bil moj otrok. Bi se pa z njim zmenil, da bo premoženja po meni in ženi dedoval samo toliko, kolikor bi ga v času najhujše stiske nujno potreboval za preživetje. Preostalo pa bi dal zapisati tistim otrokom, ki bi rod peljali naprej.« Bi v takem primeru lahko govorili o diskriminaciji otroka? Tako je namreč na omenjeno vprašanje v pogovoru za MMC odgovoril eden vidnejših nasprotnikov Družinskega zakonika Aleš Primc.

O diskriminaciji ne govorimo toliko v kontekstu znotrajdružinskih odnosov, ampak v širšem družbenem kontekstu. Bi pa lahko rekli, da starš zapostavlja tega otroka. In če starš enega otroka očitno zapostavlja, je to znak, da je v tej družini nekaj zelo narobe. Da imaš enega otroka manj rad samo zato, ker ima rdeče lase ali ker je škilast ali homoseksualno

usmerjen, kaže na to, da svoje vloge starševstva ne jemlješ odgovorno. To ne more in ne sme biti razlog za odtegotanje ljubezni ali za neenako obravnavanje otrok v družini.

Ste sledili javni razpravi o Družinskem zakoniku? Je razprava kdaj prešla meje sovražnega govora?

Ta meja je zelo nejasna. Bila sem v državnem zboru, kjer so bili nasprotniki Družinskega zakonika zelo dobro organizirani in so svoja izvajanja tam predstavljali zelo homogena. Težko bi rekla, da je bilo na tistem mestu zelo jasno zaznati elemente hujskanja ali pa, kot popularno rečemo, sovražnega govora. Šlo je predvsem za obrambo njihovih vrednot, kar samo po sebi ne more biti sovražni govor. Seveda pa, ko berem forume, posebej tistega po mojem nastopu v MMC-jevi klepetalnici decembra lani, tam pa je bilo sovražnega govora veliko. Od 9-ih strani 6. Da se sovražni govor širi predvsem po spletu, pri Varuhu večkrat opozarjamo, smo pa nemočni, nimamo zakonodaje, ki bi to lahko uspešno preprečevala. Uredniki spletnih strani oz. forumov bi morali ves čas bdeti in take odgovore takoj brisati. Koliko so pri tem uspešni, koliko časa sovražni odgovori ostajajo objavljeni, pa je drugo vprašanje. Nekdo me je pred časom vprašal, zakaj pri Varuhu temu ne sledimo bolj. Mi nimamo ljudi, ki bi dnevno prebirali 10 spletnih forumov in sledili, kaj tam piše. Zato smo hvaležni za vsako prijavo, ki jo potem posredujemo naprej.

Kaj je meja med sovražnim govorom in izražanjem mnenj, nestrinjanjem, strahovi, pomisleki?

To mejo je abstraktno težko postaviti. Treba je videti besedilo in na osnovi tega se potem odločaš, ali gre za sum kaznivega dejanje ali ne.

So potrebni kakšni konkretni elementi, da dokažemo sovražni govor.

Sovrašstvo mora biti uperjeno v določeno skupino. Gre za to, da se poskuša to skupino ljudi diskvalificirati, ji vzeti moč in dostojanstvo, skratka, jo ponižati. To so elementi, vendar je zelo odvisno od konteksta in seveda tudi od konkretnih besed, ki se pojavijo v tekstu.

Bo tradicionalna, nuklearna družina razvrednotena, če bo tudi zakonodaja upoštevala pluralnost družinskih oblik, ki obstaja v resničnem življenju?

Seveda ne. Nuklearna družina je definicija družine neke skupnosti v nekem časovnem obdobju. Še pred 50-imi leti npr. o enostarševskih družinah sploh nismo govorili, ampak smo govorili o nezakonskih otrocih. Danes govorimo o enostarševskih družinah in čez 10 let bomo govorili o istospolni družini oz. bomo

prevzeli, sem prepričana, definicijo, da je družina tam, kjer v skupnosti živi otrok. Neka znana oseba je nekoč povedala, da je živila v istospolni družini. Ker mu je oče umrl, sta ga vzgajala mama in teta. Dejansko vidimo, da že zdaj precej otrok živi v t. i. istospolnih družinah. V tem primeru seveda ni šlo za gejevsko ali lezbično družino, saj sta vzgajala otroka sorodnika istega spola, vendar bi tudi v teh družinah lahko rekli, da otroci nimajo pozitivnega identifikacijskega vzorca v drugem spolu. To so stvari, o katerih je treba veliko govoriti, na take oblike družine opozarjati. Vesela sem, kadar znani ljudje vzorce odraščanja v različnih družinah tudi sami predstavijo. Da drugi vidijo, da je to realno, da ni nekaj izmišljene, ampak da so tudi znani, uspešni, dobri, poštene in iskreni ljudje odraščali v raznolikih družinah.

»Politika ima polna usta človekovih pravic, ko pa je treba sprejeti Družinski zakonik, v katerem bi bilo jasno in glasno zapisano, da imajo tudi istospolno usmerjeni pravico do poroke in do vseh posledic, ki iz tega sledijo, potem pa 'zmanjka človekovih pravic'« ste dejali na okrogli mizi ob lanskem mednarodnem dnevu boja proti homofobiji, ki jo je organizirala Legebitra v okviru projekta »Proti homofobiji! Si?«. Bo tokrat drugače? Bomo dobili Družinski zakonik, ki bo ščitil vse otroke?

To je moja želja. Nimam sicer preroških sposobnosti, ampak dejstvo je, če tokrat ne bo uspelo, bo gotovo ob naslednji priložnosti. Dopuščam možnost, da zakonik ne bo v celoti sprejet, kot je bil predlagan, vendar sem prepričana, da gre za proces, ki se bo v nekaj letih končal tako, da človekove pravice otrok in istospolno usmerjenih ne bodo več kršene.

Referendum?

Nisem prepričana, da referendum ne bi potrdil Družinskega zakonika oziroma ga razveljavil. Menim, da predlagatelji podcenjujejo volivce, ko mislijo, da bodo z referendumom zrušili zakon. Ta možnost ostaja realna le v primeru, če bodo podporniki družinskega zakonika ostali doma in bodo na volišča prišli samo nasprotniki. Če bi gledali celotno populacijo, ki sicer nikoli ne pride na referendum, pa sem prepričana, da zakon ne bi padel.

Kot varuhinja, psihiatrinja in mama, kaj je za otroka najpomembnejše: ljubeče okolje ali spol staršev?

Tu ni nobenega dvoma. Za otroka je najpomembnejše, da odraščajo v družini, kjer mu vsi družinski člani izkazujejo spoštovanje, naklonjenost in zaupanje. In seveda ljubezen.

Zgodilo se je pred ...

5

. leti

23. decembra 2004 je Janševa vlada umaknila predlog Zakona o istospolni partnerski zvezi iz nadaljnjega postopka in junija 2005 sprejela skrbucalo ZRIPS. Februarja 2005 je skupina za pravice gejev in lezbijk pri Evropskem parlamentu na Evropsko komisijo naslovila pobudo za ukrepanje zaradi homofobičnih izjav takratnega ministra za delo, družino in socialne zadeve Janeza Drobničja. Ta je med drugim dejal, da istospolna partnerstva niso vprašanje njegovega ministrstva, pač pa ministrstva za zdravje.

10

. leti

Ustanovljena je neformalna športno-rekreativna skupina Out in Slovenija, ki danes deluje v okviru Društva za integracijo homoseksualnosti. Skupina je med drugim organizirala pohod z mavrično zastavo na Triglav in vsakoletni lgbt-mednarodni turnir v bowlingu, ki poteka dan po Paradi ponosa.

15

. leti

Decembra 1994 so v Galeriji Škuc odprli dokumentarno razstavo »Tu smo«, ki sta jo ob deseti obletnici glibt-gibanja uredila Tomaž Škorjanc in Suzana Tratnik. Razstavo so otvorili s performansom, na katerem sta nastopila Mirč in Salome.

20

. leti

Januarja 1990 je revija Teleks začela objavljati posebno prilogo »Gay strani«, ki jo ureja Brane Mozetič. Teleks je prenehal izhajati konec marca 1990, med drugim tudi zato, ker, kot je bilo rečeno na delavskem svetu tozda Delo Revije, »sedaj že vsi govorijo, da je Teleks postal 'pedrski cajteng'«.

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Mavrične družine

»Lezbijke razmišljajo samo še o tem, kako bodo zanosile, geji pa, kako si bodo umislili sanjsko poroko, « se je zadnjič razburjal znanec, ki meni, da je gejevsko in lezbično gibanje zgubilo ves svoj politični naboj in ostrino. V Sloveniji tovrstne queerovske kritike prizadevanj za homoseksualne poroke skorajda ni slišati. Zdi se, da se vsi strinjamo, da je potrebno uzakoniti tako homoseksualne poroke kot posvojitve. Morda se ob tem premalokrat zavemo, da so te zahteve vendarle subverzivne in – kot verjetno pravilno ugotavljajo nasprotniki Družinskega zakonika – spremenjajo družbo, kot jo poznamo. Le da nasprotniki napačno ocenjujejo, kakšne bodo te spremembe; bojijo se, da bo družina zgubila svoj pomen, da bo zakonska zveza razvrednotena in da se na koncu nihče več ne bo želel poročati z osebo nasprotnega spola. Kot

da bi v tej državi na homoporoko čakalo na tisoče zdaj hetero poročenih skritih istospolnikov (ja, Slovenski pravopis mi pravi, da je to beseda, s katero v slovenščini označujemo homoseksualce ... bog nam pomagaj ob Toporišičevih iznajdbah!).

Te panike ni nihče bolje opisal kot blogger Jure Mesarič, ki je v »Drugem domu« takole opisal dan po sprejetju Družinskega zakonika: »Zbudili ste se, pozajtrkovali, umili zobe ... če jo še imate, ste se odpravili v službo. Ste pretreseni? So nad vami črni oblaki, ki jih dan prej še ni bilo? Vas je strah, ko hodite po ulici? Čutite, da je apokalipsa blizu, da se je vaše življenje za vedno in nepovratno spremenilo – in to na slabše? Se počutite manj vredni? Ste bolj negotovi glede lastne spolne usmerjenosti kot še dan prej? Vas bolj kot prej mika vaš sosed, sosedka? 'Normalna' družina ni več za vas? Ste res prepričani, da se je za vas, za večino, res kaj spremenilo?«¹

¹ Celoten prispevek si lahko preberete tule: <http://drugidom.net/lubi-slovinci-dan-posprejemu-novega-druzinskega-zakonika/>

Nočne more nasprotnikov Družinskega zakonika se seveda ne bodo uresničile. Ne glede na to, ali bo sprejet ali ne, bodo gejevski in lezbični pari z otroki še vedno tu. Le zakonsko ne bodo zaščiteni, kar pa je malce v neskladju s tem, kar pravijo nasprotniki Družinskega zakonika. Njih so namreč polna usta tega, kako želijo zaščititi vse otroke. Zanimivo je, da hkrati trmasto vztrajajo pri eni obliki družine (ob tem jih je čas že zdavnaj povozil), ne spregledajo pa dejstva, da je družina kot institucija skozi čas ohranila svoje pomembno mesto v družbi prav zaradi tega, ker se je spreminjala in je bila dovolj fleksibilna, da se je prilagajala različnim življenjskim stilom in družbenim spremembam.

V tokratni temi vam zato ponujamo kratek vpogled v dve raziskavi o istospolnih družinah, pogovor s prvo domačo istospolno družino, ki je stopila pred medijske fotoaparate, klepet z dvema mladostnikoma, ki sta odraščala (tudi) v

Foto (celotna tema): Fallentomato, Poes in Boots, Hopeandmegan, Nerdcoregirl, Omnia mutantur, LizaWasHere, The Taste of Rain, Butwait, Arimoore

istospolni družini in analizo grozljive oktobrske javne predstavitve Družinskega zakonika v parlamentu.

Nemška in italijanska raziskava

Oktober 2009 je v Ljubljani potekala mednarodna konferenca o istospolnih družinah, ki so jo organizirali Mirovni inštitut, Legebitra, ILGA-Europe in Madžarska akademija znanosti. Raziskovalci so na njej predstavljali različne študije, med njimi tudi znamenito nemško študijo o istospolnih družinah, ki jo predlagatelji Družinskega zakonika navajajo kot osnovni argument za spremembo zakonodaje, in manjšo, kvalitativno študijo o istospolnih družinah v Italiji. Kaj sta raziskavi pokazali?

Nemško raziskavo je na reprezentativnem vzorcu 1059 staršev (ve-

činoma mame lezbijke) iz istospolnih družin opravil Bavarski državni inštitut za raziskovanje družine, ki deluje v okviru Univerze v Bambergu. Hkrati je Bavarski inštitut za raziskovanje zgodnjega otroštva naredil raziskavo med 95-imi otroki, starimi od 10 do 18 let, ki živijo v istospolnih družinah.

Raziskava je ugotovila, da se istospolni starši po »starševskih kompetentnostih« ne razlikujejo od heterostaršev, čeprav je res tudi to, da si starši v istospolni skupnosti gospodinjske obveznosti delijo bolj demokratično in enakopravno kot heterostarši. Na homostarše namreč ne deluje pritisk po spolu ločenih družbenih vlog.

Pri vzgoji otrok oba istospolna starša sodelujeta v enaki meri; skupaj ali izmenično skrbita za varstvo otroka, pomoč pri šolskih nalogah in podobno. Raziskovalci so hkrati ugotovili, da istospolni starši »v veliki meri poskrbijo za to, da imajo otroci v svojem življenju tudi pomembno osebo nasprotnega spola, ki ji zaupajo, tako da jim je na voljo dovolj ženskih oz. moških vzornikov.« Zanimivo je, da imajo otroci iz istospolnih družin pogostejše stike s staršem iz prejšnje heteroseksualne zveze ali z znanim darovalcem, kot otroci v heterodružinah, kjer so starši ločeni. Enako velja tudi za lezbične matere in gejevske očete, ki s svojimi bivšimi partner-

ji vzdržujejo več stikov kot ločeni heteroseksualci.

Nemška raziskava je pokazala, da otrokov osebni, šolski in poklicni razvoj, tako kot tudi razvoj emocionalnih in socialnih kompetenc v istospolnih družinah poteka dobro. Raziskovalci ugotavljajo, da ne moremo govoriti o nobenih znakih, ki bi kazali, da so otroci iz istospolnih družin bolj nagnjeni k depresijam. Prav nasprotno: nekateri so celo bolj samozavestni in samostojni kot otroci iz heterodružin. Hkrati se kaže tendenca, da otroci iz istospolnih družin dosegajo boljše rezultate v šolah in pogostejše nadaljujejo študij po končani osnovni šoli.

Tudi otroci sami niso poročali o negativnih izkušnjah z življenjem v istospolnih družinah. Opažajo, da jim je tovrstna izkušnja omogočila, da so danes bolj demokratični, odprti, tolerantni in samostojni. Problem pa je seveda potencialna diskriminacija, ki jo lahko zaradi svoje družine doživljajo v okolju. Nekateri otroci so tako izpostavili, da je negativna plat življenja v istospolni družini strah pred odklonilnim odnosom družbe. A vendar so hkrati poročali, da so njihovi prijatelji praviloma pozitivno sprejeli njihovo družino, ko so se z njimi o tem pogovarjali. Raziskava je pokazala, da 63 % vprašanih staršev in 53 % otrok zaradi oblike družine ni doživela

Dr. Elke Jensen, Nemška gejevska in lezbična federacija

»V parlamentu je potekala razprava o pravici istospolnih parov do skupne posvojitve otrok. Navkljub temu da imamo ameriške in britanske raziskave, ki kažejo, da spolna usmerjenost staršev nikakor negativno ne deluje na otroka in njegov razvoj, so nekateri trdili, da so to pač ameriške študije in da smo Nemci drugačni. Takratna ministrica za pravosodje Brigitte Zypries je nato dejala, da teh argumentov preprosto ne more več poslušati. Zato je pogledala proračun svojega ministrstva in našla denar, s katerim so lahko izvedli raziskavo med »mavričnimi družinami« v Nemčiji. Oba inštituta, ki sta raziskavo opravila, sta državna in precej konservativna. Ministrica za pravosodje namreč ni hotela, da bi raziskavo opravil nekdo, ki bi mu lahko očitali, da je vprašanje naklonjen in da je podatke interpretiral na bolj naklonjen oziroma liberalen način. Hoteli so dobiti podatke, v katere ne bi bilo mogoče dvomiti. Glavna ugotovitev raziskave je bila, da istospolni starši povsem uspešno opravljajo svojo starševsko vlogo in so enako uspešni pri vzgoji otrok kot drugi starši. O raziskavi so poročali celo pri glavnih večernih poročilih. Pri politiki pa je bilo tako: konservativni politiki so rekli: 'Dobro, to kažejo podatki, ampak ...' in so nadaljeva-

li z izražanjem svojega prepričanja, da je dobra le ena družina. Drugi politiki pa so rekli: 'No, saj mi smo to že vedno vedeli in zato se bomo še naprej zavzemali za posvojitve.' Socialisti, liberalci in zeleni so se na osnovi te raziskave javno zavzeli za pravico istospolnih parov do posvojitve otrok.«

Celoten pogovor z dr. Elko Jensen si lahko preberete na Narobe blogu (glej www.narobe.si, vnos 30. oktober 2009)

Dr. Daniela Donna, Univerza v Milanu, o diskriminaciji kot mitu

»Na osebni ravni ljudje bistveno bolj sprejemajo razliko, med-

tem ko se na abstraktni ravni homofobija še vedno kaže kot velik problem. Če boste naredili raziskavo in ljudi vprašali, kaj menijo o mamah lezbijkah, bodo verjetno rekli, da to ni dobro. Morda celo tisti, ki osebno poznajo kakšno mamo lezbijko. Medijski pritisk in pritisk politike sta v Italiji tako močna, da drugega odgovora tako rekoč ni mogoče dati. Ljudje v javnosti v takih razmerah preprosto ne morejo zavzeti tako radikalne pozicije, da bi rekli, da z lezbičnimi družinami ni nič narobe.«

Roman Kuhar

roman.kuhar@gmail.com

Avtohtona mavrična družina

nobene diskriminacije. Če se ta pojavi, gre najpogosteje za norčevanje ali zmerjanje s strani sovostnikov, vendar se, kot kaže raziskava, otroci »s takšnimi situacijami naučijo konstruktivno ravnati, starši jih dobro podprejo in incidenti ne vplivajo na njihov razvoj«.

Istospolni starši so najpogosteje diskriminacijo oziroma odklonilni odnos doživeli od svojih staršev, približno desetina pa jih ima slabe izkušnje z odnosom uslužbencev na uradih. Problem so tudi šole, saj je vsaka tretja istospolna družina poročala o nelagodnostih pedagoškega osebja, v vsaki šesti šoli ali vrtcu pa so istospolna partnerstva in družine tema, o kateri ne govorijo.

Ključna ugotovitev nemške raziskave je bila, da »istospolna usmerjenost staršev sicer ne zagotavlja, a hkrati dokazano tudi ne onemogoča uspešnega starševstva in srečne družine, ki služi v dobro otrok«.

Do podobnih ugotovitev je prišla tudi italijanska raziskovalka Daniela Donna z milanske univerze, ki je naredila kvalitativno raziskavo, poglobljene intervjuje s 23-imi lezbičnimi mamami iz 16-ih istospolnih družin iz severne in osrednje Italije. Otroci v teh družinah so bili stari od 9 mesecev do 18 let.

Raziskava je pokazala, da je domnevna diskriminacija, ki naj bi jo

otroci v istospolnih družinah doživljali, pogosto nekakšen mit. Čeprav se te družine soočajo s pravno diskriminacijo, saj zakonsko niso urejene in priznane, izkušnje vsakdanjega življenja, o katerih so govorile respondentke v raziskavi, ne odsevajo črnih scenarijev, ki se istospolnim družinam sicer pripisujejo. Respondentke so poročale, da ljudje v njihovi okolici, učitelji v šolah, zdravniki in drugi v stiku z njimi praviloma ne izražajo nobenih predsodkov. Tudi če jih imajo, o tem ne govorijo. Zanimivo je, da ima prav tako izkušnjo tudi mama, ki svojega otroka vozi v cerkveni vrtec. Nune so povsem sprejele njihovo istospolno družino. Te družine so torej nekakšni agenti družbenih sprememb, saj ob razkritju ljudi vedno zanima njihova »posebna« družina, reakcije na razkritje pa so ponavadi dobre.

Čeprav, kaže raziskava, se istospolno usmerjeni starši s svojimi otroki pogovarjajo o homoseksualnosti in jo poskušajo prikazati brez predsodkov in stereotipov, redkeje razpravljajo o vprašanju homofobičnega nasilja. Zaradi tega morajo otroci včasih sami spoznati, da je njihova družina lahko razlog za zbadanje in izključevanje. Podobno kot nemška raziskava, je tudi italijanska pokazala, da so otroci iz istospolnih družin lahko tarča zbadanja predvsem v zgodnji adolescenci. Takrat so namreč otroci zelo konformistični in okoli sebe, med prijatelji ali v razredu, iščejo »žrtveno

jagnje«. Takrat razlike predstavljajo problem. Ampak ne samo istospolna družina, poudarja Donna, pač pa je problem lahko tudi to, da si premajhen, previsok, predebel, presuh in podobno.

Respondentke v raziskavi, katerih otroci so najstniki, so poročale, da se ti tudi v svojih prijateljski skupini zavzemajo za neobremenjen pogled na homoseksualnost. Stigmatizaciji se torej uprejo, razlike pa s časom tako ali tako ne pomenijo več problema.

Daniela Donna poudarja, da rezultati njene raziskave, ki jih seveda ni mogoče posplošiti, čeprav sovpadajo z rezultati podobnih raziskav, vendarle ne pomenijo, da se istospolne družine ne srečujejo s problemi. Če je družbena stigmatizacija mit, pa ni nič mitečnega v pravni diskriminaciji. Ta je zagotovo problem. Odsotnost zakonske zaščite istospolnih družin, na primer takrat, ko se istospolni par razide, lahko postane prava nočna mora in neskončno pohajkovanje po sodiščih v iskanju pravice.

V burni razpravi o novem Družinskem zakoniku sta nasprotnikom decembra nekaj sape vzeli Maja in Jerneja, ki sta se v medijih kot istospolna družina pojavili s svojim sinom Venom. Čeprav so se istospolne družine v Sloveniji že pred tem pojavljale v medijih in po svojih močeh poskušale vplivati na razpravo, so bili Maja, Jerneja in Veno prvi, ki so razkritje naredili s sliko. Pokazali so, da so tu – iz krvi in mesa. In da so Venu, pa tudi Maji in Jerneji kršene pravice. O vsem tem smo se z njima pogovarjali tudi za *Narobe*.

Kako doživljata razpravo o novem Družinskem zakoniku in predvsem o istospolnih družinah? Vsi, ki se oglašajo v tej razpravi, tako rekoč govorijo tudi o vajini družini.

Maja: To razpravo poskušam doživljati čim manj osebno ...

Jerneja: ... kar pomeni, da jo doživlja zelo osebno! (Smeje)

Maja: Dogaja se mi, da se v glavi kregam z vsemi temi ljudmi. Več časa jim ponavljam argumente na te njihove očitke.

Jerneja: Mene bolj prizadene, če se stvari zgodijo na osebni ravni. Če mi, recimo, ljudje okrog mene rečejo, da pa vendarle ni dobro, da ima otrok dve mami ... in da sem nenazadnje lahko tudi »teta«. Ali pa, ko mi kdo reče, da sem »ata«. Ja, halo? Nisem ata! Že res, da mi je žena rodila otroka, ampak nisem oče. Sem mama. Čeprav je vse to lahko mišljeno dobrnamerno, me prizadene.

Ali sta se, ko sta se odločili za družino, morali ukvarjati tudi s »homofobično nesnago«, ki jo vlečemo skozi življenje, recimo s predstavami, da gejem in lezbijkam otroci tako ali tako ne pripadajo?

Jerneja: Situacija je bila povsem jasna: želiva si otroka in ga bova

tudi imeli. Ta »družbena nesnaga« nikoli ni prišla na površje. Sva se pa s tem morali soočiti, ko sva iskali darovalca. Partner potencialnega darovalca je, recimo, rekel, da nikakor ne želi dati otroka v to homofobično družbo in da to za otroka ni dobro.

Maja: Sama sem se s tem zagotovo ukvarjala. Brala sem raziskave o istospolnih družinah in razprave o moški in ženski vlogi. V knjigi »For Lesbian Parents« sem, recimo, brala o primeru dveh mam, ki jima je štiriletna hčerka rekla, da ne bo nosila nekih športnih copat, ker so modre barve, češ da je to za fante. Ampak ta hčerka svojih mam ni videla skorajda drugače kot v kavbojkah. Torej predstave o tem, kaj je moško in kaj žensko, dobimo že samo s tem, da živimo v tem svetu in nihče se ne more izogniti družbenim stereotipom.

V razpravi o Zakoniku lahko kar naprej poslušamo, da je želja gejevskih in lezbiknih parov po otroku egoistična. Se vama je želja po otroku zdela egoistična?

Jerneja: Ja, ravno toliko, kot je sta bila egoistična moja mama in oče, ko sta si me želela. Če je želja po otroku egoizem, potem ta ni nič drugačen pri hetero in homoparih.

Maja: Če je egoizem nekaj, kar si želiš za sebe in drugim odrekaš, potem seveda v tem primeru ni šlo za nikakršen egoizem. Želja po otroku ni nikakor povezana s spolno usmerjenostjo. To je nekaj ... telesnega, pride iz tebe. Želja je v tebi, ne moreš je preračunati in zmeriti in tu ne gre za nikakršen egoizem.

Sta prva istospolna družina v Sloveniji, ki se je v medijih pojavila z obrazom – s sliko. Celotna zgodba se je pravzaprav začela na konferenci o istospolnih družinah oktobra v Ljubljani.

Maja: Na konferenco sva prišli z otrokom in k meni je pristopil novinar iz Studia City in me prosil za izjavo. Potem mi je Jerneja povedala, da bova dali izjavo še za Nedelo. Šele potem so moji možgani sprocesirali, da »Studio City« pomeni televizijo ...

Jerneja: ... in ne radio City! (Smeh)

Maja: Ampak potem mi je bilo nerodno reči ne, ker sem mu že rekla ja. (Smeh.) Tisti ponedeljek zvečer me je bilo potem zelo strah. Zdelo se mi je, da novinarju nisem povedala nič pametnega in da sem bila tako kmečko oblečena ... s tistimi gumbi na jopici. Vsi bodo vedeli, da sem mati dojilja (smeh). No, ampak izpadlo je kar dobro, ker so dobro zmontirali.

S sliko družine sta se prvič pojavili v Večeru in potem še na Odmevih ...

Maja: Dva tedna preden smo bili na Odmevih, je bila v medijih novica, da so nasprotniki proti Zakoniku zbrali 15.000 podpisov. Takrat mi je počilo. Usedla sem se za računalnik in na Facebook naložila vse naše družinske slike. Rekla sem si: zdaj pa je dosti! Verjetno se je tudi kdo od mojih prijateljev podpisal pod to in hotela sem jim sporočiti, naj nehajo delati proti meni. To je bilo moje razkritje.

Jerneja: Album je naslovila »Naša družina«, v angleščino pa je to prevedla »The Family« (smeh).

Kakšne odzive sta dobili na vajino pojavljanje v medijih? Je ta strah pred mediji upravičen?

Jerneja: Ah, jaz sem mislila – greš v medij in potem si zvezda in slaven. Pa to sploh ni res! V enem dnevu in pol vse to razvodeni (smeh). Odzivi so bili zelo dobri. Pravzaprav nisva dobili nobenega slabega odziva.

Maja: Pri članku v Večeru sprva nisem imela najboljšega občutka. Zdelo se mi je, da je to članek za heteroseksualce. Zakaj je bilo sicer pol članka o moji družini namenjeno temu, »kako sem postala lezbijka«? Ampak potem ko sva dobili odzive, mi je postalo jasno, da je bilo vse to potrebno in da je bilo pomembno, da smo naredili razkritje. Morda je bil tisti del o meni pravzaprav sporočilo gejem in lezbijkam, da se mora sicer vsak ukvarjati s to »homofobično ne-

snago«, ampak da je to moč pre-delati ... in da smo zdaj tu in smo družina. Smo »out and proud«.

Se vama je zdelo, da mediji, ki so istospolnim družinam sicer naklonjeni in so v tej razpravi zagotovo pomembni, vendarle nekje v ozadju ciljajo tudi na spektakel. Slovenska istospolna družina s sliko je v tem času zagotovo zadetek v polno.

Maja: Čisto na koncu snemanja za Odmeve, ko smo šli že vsak v svojo smer, je novinarka zavpila za nama: 'A ste za Pop TV tudi kaj dali?' Pa sva rekli, da ne, da sva dali intervju izključno za nacionalko.

Jerneja: In potem je bilo res rečeno, da sva intervju dali »posebej za našo televizijo«.

Maja: Nekaj tega spektakla je gotovo zraven, a če se mi ne bi zdelo pomembno, da se pokažemo z osebno zgodbo in sliko, potem ne bi šli v to. Pomembno se nama je zdelo, da se predstaviva tudi s pravi imenom.

Jerneja: Sovražim članke, kjer piše, da so imena spremenili. To daje vtis, da se skrivamo. To sva novinarki Večera tudi povedali. Mi se ne skrivamo. Moj nacionalni šport je, da o sebi in svoji družini govorim vsem, ki jih srečam za pet minut ...

Maja: Ko sva dobili članek v avtorizacijo, je na dolgo in široko pisalo, kako sva se pripravljali razkriti v javnosti, ampak brez priimka in slike, ker ščitiva sina Vena. To seveda ni res. Odpisala sem ji, da ne ščitiva Vena, ker ni kaj ščititi, da le ščitiva sebe pred komentarji kakšnih anonimnežev, ki bi lahko prek imena in priimka na internetu dobili najin telefon in naslov. Edina stvar, ki je ne želiva, so ža-

ljivi komentarji anonimnežev. Napisala sem ji tudi, da bi dali svojo sliko, pa nimava nobene lepe ...

Jerneja: Novinarka je seveda ponujeno roko takoj pograbila, poslala fotografa in tako smo v Večeru pristali s sliko.

Nekatere istospolne družine se bojijo, da bi čez nekaj let nekdo v Google vtipkal ime njihovega otroka in bi našel te članke ...

Jerneja: Ah, jaz tako ali tako mislim, da bo najin sin aktivist in bo vsem povedal, da ima dve mamici. Zagotovo ne bo tako, da bo čez tri-deset let kar naenkrat na dan prišla neka resnica o Venu, ki da je odraščal z dvema mamama. To bo menda jasno, če pa od trenutka, ko se je rodil, živi z dvema mamama.

Ko so vajino zgodbo pokazali na Odmevih in je novinarka nasprotniku Zakonika rekla: 'Glejte, otrok je že tu, kaj bi vi naredili,' je nasprotniku kar zmanjkalo besed. Učinek je bil dober!

Jerneja: Ja, namen je bil dosežen ...

Celo Aleš Primc je na nekem soočenju rekel, da če ti otroci res nimajo vseh pravic, je za to, da se jim te pravice priznajo. Ampak on tega seveda ne bi rešil v Družinskem zakoniku. Pa vama tudi ne bi rekel družina ... ampak, ne vem, tovrnjak ... (smeh)

Jerneja: Aha, tovrnjak ... ker jaz sem hotela predlagati, da se imenujemo »hrenovka« (smeh).

Vedve sta se registrirali. Vama je ta stvar sploh v čem koristila? In na kakšne probleme sta naleteli?

Jerneja: Registrirali sva se izključno zaradi načrtovanja družine. Državi sva želeli sporočiti, da sva skupaj. To sva naredili, še preden se je rodil Veno. Sicer pa je bil prvi problem ta, da kot »ne-oče« ni sem smela v porodnišnici obiskati Vena. Pri porodu sem bila lahko zraven, ker je pri porodu lahko zraven kdor koli, potem pa so zaradi gripe obiske dovolili samo očetom. In potem je bilo tako: ob uri za obiske so se pred dvigalom začeli zbirati očetje, varnostnik je

Roman Kuhar

roman.kuhar@gmail.com

Drugačnosti se ne smeš sramovati

Kaja in Samo Volker sta nekaj čez dvajset let stara hčerka in sin Renata Volkerja, ki ga na gejevski in lezbični sceni poznamo kot Reneja, glasbenika in didžeja, ki je bil nekaj časa gonilno kolo kluba Tiffany. Ko sta se Rene in njegova soproga po petnajstih letih razšla, sta Kaja in Samo dobila še eno družino. Istospolno. Rene je namreč po ločitvi vstopil v istospolno partnersko zvezo. »Vidva imata torej izkušnjo življenja v istospolni družini,« rečem na začetku klepeta s tema nadvse prijetnima sogovornikoma. Kaja in Samo se najprej spogledata, češ, je to res tako, nato pa Kaja pravi: »Ja, v bistvu res. Samo je nekaj časa živel z njima, sicer pa smo vse konce

tedna preživeli pri Reneju in njegovem partnerju, ki mu je bilo prav tako ime Samo.« Zdaj se jima dejstvo, da je njun oče gej, zdi »no big deal«, vendar pa vedno ni bilo tako.

Kaja: Spomnim se, da je bila ločitev staršev šok. Vendar je bilo to povezano z ločitvijo, ne s tem, da je oče gej.

Samo: O tem se pravzaprav nismo pogovarjali. Ščasoma je postalo jasno, da ima on partnerja istega spola.

Kaja: Mislim, da sem to dožela šele pozneje, v začetku gimnazije. Spomnim se, da me je bilo na začetku tega malce sram. V tistih zgodnjih najstniških letih ti ni vseeno, kaj si drugi mislijo o tebi. Zato tudi nisem vsem razlagala, da je moj oče gej. Zdaj na vse to seveda gledam povsem drugače.

Pozneje se pomiriš, pa tudi druge stvari ti postanejo pomembnejše.

Česa vaju je bilo najbolj strah?

Kaja: Nesprejemanja. Morda za smehovanja. Saj veš: najprej se tvoja starša ločita, za povrh pa še tvoj oče ni »normalen«. Tako se je namreč takrat gledalo na homoseksualnost. Šlo je za pritisk sovrstnikov, nič drugega.

Samo: Moji sovrstniki so vsi vedeli, da je moj oče gej. Takrat je bil namreč precej v medijih, na televiziji. Ampak nihče ni drezal v to. Sam pa sem sprva hotel to skrivati. Tako kot Kajo me je bilo strah, kaj si bodo o tem mislili. Potem je tudi meni postalo jasno, da s tem ni nič narobe. In kaj potem, če je moj oče gej? Zato so tudi moji sovrstniki potem to sprejeli.

Ste s kolegi o tem vprašanju kdaj odkrito govorili?

Samo: Seveda. Vse jih je zanimalo. Kako pride do tega, kako sem sam to sprejel. Hoteli so vedeti, če se pred menoj ljubčkata ... (Sme.) Morda je šlo celo za malo zbada-nja, ampak o tem smo se vendarle pogovarjali. O tem se danes lahko s komer koli pogovarjam.

Kaj pa v šoli – ste kdaj govorili o homoseksualnosti?

Kaja: Ne, ne spomnim se, da bi v šoli karkoli slišala o tem.

Je bil strah, o katerem sta govorila, povezan tudi s tem, da bi vaju videli kot geja oziroma lezbijko?

Samo: Verjetno res. Vsekakor nisem hotel, da bi me videli kot

počasi začel zavzemati svoje mesto ... in tam sem bila tudi jaz. 'Kam pa vi?' je rekel. Povedala sem mu, da grem na obisk, on pa, da ne morem. In jaz, da lahko, ker imam v porodnišnici ženo in otroka. Tisti dan sem s seboj imela papirje o registraciji in potem me je spustil. Ampak naslednji dan je bil tam drug varnostnik. In tretji dan tretji varnostnik. Vsak dan sem morala razlagati to zgodbo ... Potem je bil problem z matično knjigo, v katero niso mogli vpisati, da sva registrirani. Rekli so mi, naj grem na socialno službo in naj tam posvojim otroka svoje žene. Hkrati mi je rekla, da to ni mogoče, in da lahko v tujini posvojim otroka, pa bodo potem tu priznali te papirje.

Maja: Glede papirjev o registraciji sva se že od začetka obnašali tako, kot da je to enakovredno poroki. Mimogrede, za registracijo sva porabili manj kot deset minut vključno s parkiranjem ... (smeh). Zgodilo se je tudi to, da ona ni

mogla dati izdelati potnega lista za Vena. Na kraj pameti nama ni padlo, da bi to lahko bil problem.

Jerneja: Govorili sva, da sva registrirani, da je bil otrok načrtovan in spočet sporazumno ... s takimi izrazi sva operirali, da sva kaj dosegli. No, problem je bil potem tudi pri spremembi imena – jaz sem prevzela njen priimek, ampak registracija tega ne predvideva, medtem ko Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih heteroparom omogoča, da se s priimki igrajo, kakor želijo. Jaz pa sem morala posebej plačati, da sem to lahko naredila.

Maja: Pritožili sva se tudi glede otroškega dodatka, ker niso želeli priznati, da ima otrok dva starša in da se mora otroški dodatek računati glede na to. Neki drugi istospolni družini so na primer priznali, da ima otrok dve mami.

Jerneja: No, finančno je to majhna razlika, ampak gre za princip. Tudi zaradi tega, ker je isti Center za socialno delo takrat, ko smo

zaposili za enkratno finančno pomoč za otroka, izdal odločbo, da smo tričlanska družina, in so zato pri odmeri pomoči upoštevali vse najine dohodke, lastnino in tako naprej.

Vse te probleme sta med drugim imeli zato, ker tako imenovana »socialna mama« v pravnem smislu ni priznana in nima nobenih pravic. Kako pa si se osebno spopadla s predstavami, da kri ni voda in da je prava mama le biološka?

Jerneja: Saj kri res ni voda, ampak sebe sem ves čas dojemala kot mamo. Nenazadnje, ko sem oplojila svojo ženo – to smo naredili doma na kavču (smeh) – sem se dojemala kot mama in tudi ves čas nosečnosti. Prisotna sem bila pri porodu. In ko se je otrok rodil, je bil to tudi moj otrok in jaz njegova mama. Hkrati sem čutila nekakšno ... hvaležnost (čeprav to ni pravi izraz) do Maje, ki je rodila otroka, ker bi ga nenazadnje lahko rodila tudi sama. No, ljudje potem govorijo o biološki in ne-biološki

mami. Ampak kaj je to za en konstrukt »ne-biološka mama«? Raje sem »hrenovka« kot ne-biološka mama! (smeh). To nič ne pomeni! Jaz sem mama. Tako kot je tudi ona mama. Nobena od naju ni več in nobena manj vredna. »Ne-biološka mama« pa ima še vedno prizvok kot da je nekaj manj. Sicer pa jaz večinoma kuham, perem, se ukvarjam z otrokom, Maja pa ga doji. Kdo je torej mama? Včasih se mi zdi, da imam osebno dojiljo. (Smeh.)

Bo Veno dobil sestro/brata?

Maja: Ja, upamo.

Jerneja: Ja ... dva do tri. (Smeh.)

geja. Sem pa razmišljal o tem. Ampak fantje me ne zanimajo in tega tudi nisem poskusil.

Kaja: O meni verjetno niso razmišljali kot o lezbijki. Če sem bila skupaj z očetom in njegovim partnerjem, to ni bilo nič takega. Sem se pa sama spraševala o tem. Mogoče me je bilo strah, da bi se to zgodilo tudi meni. No, ključna točka preboja je bila takrat, ko sta nama pokazala, da lahko mi štirje skupaj dobro funkcioniramo, da se imamo fino in da si lahko povemo, da se imamo radi. Takrat sta bila zaljubljena, uspešna v poslu ... vse vikende sva preživljala pri njima. Vsake tri mesece smo šli na kakšno potovanje in verjetno sva pri njiju dobila tisto, česar nisva doma pri mami.

Samo, nekaj časa si z očetom in s partnerjem živel prav v istem gospodinjstvu ...

Samo: Ja, dvakrat po pol leta. Ne morem reči drugače kot: bilo je čisto normalno. Počutil sem se čisto normalno. Očetovega partnerja sem imel zelo rad in veliko mi je pomenil. Tudi če bi me samo ona dva vzgajala, verjetno ne bi bilo nobenih problemov. Z očetom sem se vedno lahko pogovarjal o svojih puncah in problemih. Celo na zmenke me je vozil! Samo, ki ga nisem razumel za drugega očeta, ampak za fanta mojega očeta, pa mi je pomagal pri matematiki. (Smeh.)

Kako pa so tvoje punce to sprejemale?

Samo: Ha, mogoče sem pri puncah bil celo na boljšem. (Smeh.) Se

jim je zdelo zabavno, da je moj oče gej. Tudi z mojo sedanjo punco se zelo ujameta. Skupaj gresta v šoping in neznansko uživata. **Kaja:** Tudi z mojim fantom glede tega ni bilo nobenih problemov. Je pa res, da se o tem kaj veliko nisva pogovarjala.

Razpravo okrog Družinskega zakonika verjetno spremljata. Kakšno pa je vajino mnenje o posvojitvah?

Kaja: Hm, menim, da otrok potrebuje dva lika, ki nista nujno biološki oče ali mama. Ampak vsak mu lahko nudi nekaj, kar drugi spol ne nudi. Sicer menim, da to ni nemogoče, zato tudi ne nasprotujem, da bi istospolni pari posvojili otroke. V svetu je toliko otrok, ki potrebujejo varnost in omejevanje

na eno samo družino, heteroseksualno, se mi zdi nesmiselno.

Če potegneta črto pod vajino »izkušnjo z istospolno družino« – kaj sta dobila, zgubila?

Kaja: Ločitev je bila zagotovo pozitivna za vse štiri izmed nas. Čeprav je bilo na začetku grozno, nam je ta ločitev prinesla nekaj dobrega. Oče in njegov partner sta naju popeljala v čisto nov svet. Naučila sta me strpnosti in tega, da se lahko pogovarjamo in si zau-pamo.

Samo: ... pa odprtosti in sprejemanja tujih, neznanih stvari. Naučila sta naju, da ni nič narobe, če si malo drugačen.

Kaja: In da se tega ne smeš sramovati.

mihael_topolovec@hotmail.com

Mihael Topolovec

Analiza diskurza javne
predstavitev mnenj
o predlogu Družinskega zakonika

Demokratska enoglasnost brezumja in sovraštva

Z odprtjem vrat širši javnosti je parlament 12. oktobra ponovno izpolnil svoje poslanstvo ohranjanja demokratičnih načel Republike Slovenije, ki vsakemu državljanu in državljanke dajeta možnost vplivanja na oblikovanje politične realnosti. Ta dan je namreč potekala javna predstavitev mnenj o predlogu novega Družinskega zakonika, na kateri je lahko vsakdo predstavil svoja razmišljanja o spremembah, ki jih zakonik predvideva. Izražena mnenja so tako služila kot eden izmed pokazateljev širšega pogleda slovenske družbe na predlagan zakonik in so imela potencialni vpliv na njegovo nadaljnjo obravnavo znotraj Državnega zbora.

Z Ustavo zagotovljena možnost aktivne politične participacije na način javne predstavitev mnenj ima na deklarativni ravni sicer demokratični značaj, vendar se pri tem postavlja vprašanje, ali lahko na enak način obravnavamo tudi človekove pravice. Te so namreč v svojem bistvu univerzalne, neizpodbitno pripadajo vsakemu posamezniku in posameznici, kar pomeni, da ne morejo biti predmet

razprave, okrog katere se oblikujejo mnenja za ali proti. V tem smislu človekove pravice ne spadajo v polje neposrednega demokratičnega odločanja, ki deluje po principu »vsakdo lahko odloča o vsem«. Uveljavljanje in širitev človekovih pravic je samoumevna naloga političnega predstavništva, o kateri se ne razpravlja, saj predstavlja sam temelj demokracije. Javno odločanje o Družinskem zakoniku je torej jasen pokazatelj

tega, da Družinski zakonik ni razumljen kot sredstvo uveljavljanja univerzalnih človekovih pravic. Ravno nasprotno, analiza diskurza na javni predstavitvi mnenj je pokazala, da večina v predlogu Družinskega zakonika vidi celo kršitev teh pravic.

Javna razprava se je pričela z uradno strokovno predstavitevjo sprememb, ki jih na področje družinskega prava vnaša Družinski zakonik. Predlagatelji zakona so v svoji argumentaciji seveda poudarjali pozitiven vpliv zakonika in s tem nujnost njegovega sprejetja. Vendar pa je diskurz predlagateljev zakonika, kljub svoji afirmativni poziciji, na nekaterih mestih posredno vseboval problematične formulacije, ki so še dodatno okrepile argumentacijo njihovih nasprotnikov. Zaslediti je bilo možno nekakšno opravičevanje zakonika. Gre torej za obrambni način govora, iz katerega veje strah in ponižnost pred večinskim nasprotnikom. Ivan Svetlik v svo-

jem govoru tako na primer izreče: »[...] mi ne izključujemo s tem zakonom nobene oblike družinske skupnosti in seveda smatramo, da bo tradicionalna, če hočete, skupnost obeh poročenih staršev z otroki še vedno ostajala kot dominantna družinska skupnost [...]«. Takšen način argumentacije, ki je sicer v skladu z realnimi dejstvi zakonika, vendar se ga pogosto uporablja za boječe preusmerjanje pozornosti ter ustvarjanja občutka, da zakonik v ničemer pomembnem ne spreminja »neproblematičnega« obstoječega stanja, je možno zaslediti tudi pri poudarjanju »otrokocentričnosti« zakona. Zdi se, da je celotna legitimnost zakonika, ki jo predlagatelji poskušajo pridobiti s strani nasprotnikov, zvedena na argument varstva koristi otroka. Zagovor pravice istospolnih partnerjev do otrok in oblikovanja družine se povečini uporablja zgolj v povezavi z že obstoječim življenjem otrok znotraj istospolnih družin ali v povezavi s predhodno razsodbo Ustavnega sodišča o neustavnosti diskriminacije na tem področju, le redko pa kot samostojni argument. Veliko več neposredne argumentacije, ki jasno zahteva enakopravno določitev pravic na področju družinskega prava in ki v odnosu do nasprotnikov ne zavzema ponižne pozicije, je možno zaslediti v govoru sociologinje Alenke Švab in sodnice Mateje Končine Peternelj. Alenka Švab v svoji sociološki predstavitvi družbenih sprememb na področju družinskega življenja tako na primer izreče: »Če kaj, po-

tem je danes v krizi pravzaprav ideologija tradicionalne družine s hierarbično organizacijo družinskih in spolnih vlog, nikakor pa ne družina kot taka«.

Predlagateljem zakonika, ki so v svojih predstavitvah poudarjali širši spekter sprememb, ki jih pri naša Družinski zakonik in med katere spada tudi uvedba Instituta zagovornika otroka, prenos pristojnosti centrov za socialno delo na okrožna sodišča, družinska mediacija, prepoved nasilja nad otroki itd., je sledilo 37 izraženih mnenj, od katerih se jih je kar 33 nanašalo izključno na pravice, ki jih zakonik prinaša istospolni skupnosti. V odnosu do teh pravic pa je kar 24 govornikov zavzelo izrazito odklonilno stališče. Ti so se pri zagovarjanju lastne nestrpnosti posluževali konvencionalno-konservativnih argumentov, ki temeljijo na pomensko praznih pojmih, primernih za izražanje sovražnih sodb ter za prikazovanje diskriminativnih izmišljotin kot objektivnih dejstev. Vse te diskurze, ki so zgolj ponavljajoče se variacije na isto temo, bi lahko v grobem umeštili v naslednje kategorije: (1) zavračanje istospolnih družinskih skupnosti zavoljo njihove nemožnosti naravne reprodukcije ali odsotnosti spolne razlike med staršema, (2) naturalizacija heteroseksualne družine, (3) zavračanje homoseksualnosti z vidika biološkega ali kulturnega rasizma in nacionalizma, (4) negativno-stereotipen pogled na vedenje in življenjske stile homoseksualnih

skupnosti in (5) pravna neutemeljenost predlaganega zakonika.

France Cukjati, poslanec SDS, tako na primer v svojem govoru zagovarja argument, da Družinski zakonik z razširitvijo koncepta družine le-tej odvzema temeljno reproduktivno funkcijo: »Z izenačevanjem z istospolno partnersko skupnostjo postaja zakonska zveza sama sebi namen. Njen pomen ni več v zasnovanju družine«. Nepogrešljivi pojmi, s katerim operira skoraj vsak, ki zakoniku nasprotuje, so pojmi narave, naravnega reda in tradicije: »Ta privilegij – biti družina – po naravi stvari ne more pripasti katerikoli skupnosti [...] Družinske vrednote so nekaj posebnega, so nekaj specifičnega, skratka so nekaj, kar izvira iz naravnega reda.« In še: »Tu bi bila zagotovo kratena moja človekova pravica, če bi se moj otrok v šoli moral učiti, da je družina tudi istospolna skupnost z otrokom. To ni naravno«. Priročnost teh pojmov je seveda v tem, da s svojo pomensko širino, ki je odprta za številne interpretacije, omogočajo depolitizacijo sicer družbeno-političnih vprašanj. V povezavi s temi že uveljavljenimi diskurzi naturalizacije heteroseksualne družine se je pojavil še diskurz, ki v luči sodobnih okoljevarstvenih problemov vzpostavlja povezavo med homoseksualnostjo in ekološko onesnaženostjo. Drago Koren, član Nove Slovenije: »Spomnimo se na to, kaj se dogaja z našo naravo in okoljem, ker smo s svojim sebičnim ravnanjem in onesnaževanjem preveč posegli vanjo. Na srečo se tega sedaj že zavedamo, torej ne dopusti-

mo tega, da se nam bi to zgodilo pri nas samih, pri človeški vrsti«. Takšni argumenti že močno posegajo na področje tradicionalnih diskurzov biološkega in kulturnega rasizma, kjer je homoseksualnost predstavljena kot telesna ali družbena anomalija. Skladno s tem v podanih mnenjih nikakor ni manjkalo paranoičnega diskurza, ki v zakoniku vidi nevarnost izumrtja slovenskega naroda. Aleš Primc (SLS): »Sedaj smo tukaj, da rešimo družino in zavarujemo otroka. To moramo narediti zaradi naše prihodnosti, če bočemo kot narod, družba, kultura, da, tudi kot civilizacija, preživeti«. Prav tako je bil v številnih mnenjih poudarjen stereotipni pogled na vedenje ter življenjske stile homoseksualne skupnosti, ki je Alenki Jeraj (SDS) služil kot argument za negativen vpliv istospolnih partnerstev na otrokov razvoj: »[...] med tem je potrebno vedeti, da je večina istospolno usmerjenih tudi okuženih z virusom HIV oziroma večji odstotek kot pa v klasičnih zvezah«.

Zgoraj navedeni citati nam lahko služijo kot skrb vzbujajoči pokazatelji političnega stanja države, ki znotraj lastne osrednje politične institucije pod pretvezo demokratičnih načel dovoljuje tolikšno stopnjo sovražnega govora in brezumja.

[Celoten dobesedni zapis javne predstavitve mnenj o Družinskem zakoniku je možno najti na spletni strani Državnega zbora www.dz-rs.si.]

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Laži

... zlorabljanje raziskav, populizem, širjenje moralne panike, sovražni govor, homofobija, legitimiranje diskriminacije, podtikanje, namigovanje, grožnje, kršenje etičnih načel, dvoličnost, govor s pozicije moči, vdiranje v zasebnost in zloraba otrok. To so samo nekatere značilnosti diskurza nasprotnikov Družinskega zakonika, otrokovih in temeljnih človekovih pravic. Temelj, na katerem gradi naša civilizacija, je namreč v »mednarodni magni karti vsega človeštva«, kot je Splošno deklaracijo človekovih pravic imenovala Eleanor Roosevelt. »Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.« Vsi ljudje enaki. In vsi enake pravice. Nasprotovati pravici enega otroka pomeni biti proti otrokovim pravicam. Nasprotovati eni človekovi pravici pomeni biti proti človekovim pravicam.

Analizirati diskurz nasprotnikov Družinskega zakonika? Materiala za doktorsko disertacijo. In vendar je poučno secirati nekaj tipičnih primerov. Dr. Roman Kuhar, sociolog, predavatelj sociologije družine ter gejevskih in lezbičnih študij na Filozofski fakulteti (sicer urednik revije Narobe) in Ranka Ivelja, novinarka Dnevnika, sta pred meseci že dokazala zlorabo podatkov pri citiranju tujih raziskav o istospolnih družinah, česar se je za dokazovanje svojih tez o tem, da si geji in lezbijke ne zaslužijo pravice do poroke in posvojitve otrok, posluževala novinarka katoliškega tednika Družina (sic!) Barbara Kastelec. In čeprav sta Kuhar in Ivelja celo od avtorjev citiranih raziskav dobila potrditev, da novinarka Družine podatke napačno interpretira in zlorablja, to seveda Barbare Kastelec ni ustavilo. Več na www.narobe.si (objavljeno 7. avgusta 2009). Poglejmo drugi primer.

«Mi smo v letu 2005 sprejeli Zakon o istospolnih partnerskih zvezah, takrat je bilo veliko govora, enako kot danes, da smo diskriminatorni, da ne priznavamo drugačnosti, da ne želimo enako urediti. In smo pripravili zakon, ga sprejeli, zraven so sodelovale tudi istospolne skupnosti, z vsem se res niso strinjale, ampak z večino stvari pa so se. In je bil to prvi korak in mi bi morali zdaj počakati na učinke tega zakona. Jaz sem pa vprašala ministrico za notranje zadeve, ki pač vodi register istospolnih partnerskih skupnosti, koliko se jih je od takrat registriralo. Registriralo se jih je 24 parov, od tega sta dve prenehali zaradi smrti partnerja — pa ne bi o tem, da smo nekaj dni nazaj slišali, da so največkrat okuženi z virusom HIV ravno moški homoseksualni — in štirje z odločbo upravne enote, ker so se odločili, da se razidejo.» je dejala poslanka Alenka Jeraj (SDS) 11. decembra 2009 v Odmevih na Televiziji Slovenija.

Alenka Jeraj laže. Najprej, ko pravi, da smo se istospolne skupnosti z večino stvari strinjale. Nasprotno je res, z večino se nismo strinjale in smo se tudi takoj distancirale. Istospolno usmerjene smo pozvale k temeljitemu razmisleku, preden se registrirajo. Pozvali smo torej k bojkotu tako pomanjkljivega in diskriminatornega zakona. V izjavi za javnost neposredno po sprejemu ZRIPS-a 22. junija 2005 (!) smo zapisali: »Z obžalovanjem ugotovljamo, da vlada jedra naših pripomb, ki bi partnerjem v istospolni skupnosti zagotavljale socialno varnost, kar je smisel zakona, ni upoštevala. /.../ Zakon je /.../ v neskladju z ustavo, ki govori o enakosti pred zakonom za vse, zato bomo na Ustavno sodišče vložili pobudo za presojo ustavnosti ZRIPS. Do sprememb, ki bodo ZRIPS uskladile z Ustavo Republike Slovenije, odpravile načelo selektivnega podeljevanja pravic in istospolnim parom zagotovile enake socialne pravice, predlagamo vsem istospolno usmerjenim teben in poglobljen razmislek, preden na osnovi zakona registrirajo svojo partnersko zvezo.« To je ra-

zlog, zakaj je bilo registracij samo 24, ne pa neinteres med LGBT-populacijo, kot je želela podtakniti Alenka Jeraj.

In še en zaskrbljujoč namig si je privoščila Alenka Jeraj. Dovolila si je kršiti enega najbolj temeljnih principov etike in človečnosti in za dosego svojih političnih ciljev zlorabila celo obolele in mrtve. »/.../ pa ne bi o tem, da smo nekaj dni nazaj slišali, da so največkrat okuženi z virusom HIV ravno moški homoseksualni /.../« je povedala. O jaz pa bi prav o tem! Zakaj že je povezala vprašanje HIV-a z Družinskim zakonikom? Kako sta HIV in Družinski zakonik povezana? Aja, otroci bodo v istospolni družini v stalni nevarnosti pred okužbo, jasno, saj se HIV prenaša s kihanjem in prdenjem. Joj, dajmo še v primeru svinjske gripe vsem starejšim preventivno odvzeti otroke, da nam ne bodo zdaj mulci množično umirali zaradi H1N1. No, morda je mislila, da bodo istospolni starši otroke spolno zlorabljali, saj je verjetno nekaj dni nazaj slišala, da sta homoseksualnost in pedofilija sinonima? Pa vzemimo za vsak slučaj še vsem heteroseksualnim starejšim deklice, saj veste kakšni so heterodedci in koliko je tega po slovenskih družinah. In prepovemo župnikom vsakršen stik z našimi otroki, pa ne bi o tem, da sem oni dan slišal, da je največ pedofilije prav v katoliških celibaterskih vrstah. (Mimogrede, zakaj že si župniki ne naredijo familije, če jim je taka prvovrstna vrednota in svetinja? Aja, so že poročeni z bogom, bigamija pa je pri nas nezakonita. Pa istospolne poroke tudi.) Ali pa je mogoče mislila, da bodo otroci v istospolnih družinah bolj podvrženi tveganju, da bi ostali brez enega starša, ki bo zaradi aidsa umrl, če ne bosta takoj umrla kar oba. Jasno. Dajmo potem nemudoma vzeti otroke še vsem predebelim, saj zaradi infarkta cepajo kot muhe. Pa kadilecem, rak pa to, in ženskam, saj veste, rak na materničnem vratu. Pa še vsem z vozniškim izpitom. Alkoholikom pa sploh. Najprej pa brezposelnim! Kaj se to pravi, še službe ne morejo obdržati, pa bi radi otroke vzgajali. Prepovemo kar otroke same. Sicer pa, HIV ne izbira glede na spolno usmerjenost, pa ne bi o tem, da sem oni dan bral, da je po podatkih UN AIDSa največ okuženih heteroseksualnih. Dajmo še njim preventivno vzeti otroke ... ali če bi take starše kar kastrirali, kaj pravite? Kaj pa če bi jih kar križali, a? Predlagam referendum!

Pa ne bi o tem, kdo je Alenka Jeraj? To je tista poslanka, ki se je hihitala in muzala, ko je Pavle Rupar (SDS) ob sprejemanju ZRIPS-a pošiljal na pregled mednožja Majdo Potrata (SD) in Majdo Širca (Zares). Pavle Rupar ima bližnjega sorodnika, ki je istospolno usmerjen. To mi je osebno povedal v parlamentu na komisiji za človekove pravice, ko smo tam obravnavali eno od različic zakona o istospolni partnerski skupnosti. A koga briga za temeljne človekove pravice bližnjega sorodnika, če imaš posvečene politične cilje. (Pa ne bi o tem, da že vrabci čivkajo, kdo je ta zelo bližnji sorodnik, a ga ne bom razkril, ker ni etično.) Koga briga za pravice otrok, če je politika na prvem mestu, kajne Aleš Primc (SLS), ki bi se s svojim otrokom, če bi ugotovil, da je gej, zmenil »/.../da bo premoženja po meni in ženi dedoval samo toliko, kolikor bi ga v času najhujše stiske nujno potreboval za preživetje. Preostalo pa bi dal zapisati tistim otrokom, ki bi rod peljali naprej.« To so vrednote! To je družina! To je ljubezen!

O transparentih »Za mamico in očeta« za vratovi otrok na Family dayju, o novicah tipa »Homoseksualni direktor univerze Duke obdolžen, da je ponujal svojega petletnega posvojenca« na spletnih straneh nasprotnikov zakonika, o tem ali istospolne posvojitve odpirajo vrata demografski zimi (in so what?!), o akademiku dr. Veljku Rusu, ki meni: »Da bo nagnjenje otrok do istospolnosti pri enospolnih (sic!) starših večje!« (In so what?!), o Saši Einsiedler, ki pametuje o istospolnih družinah, medtem ko ji lastna (po pisanju Požarreporta) razpada, o mizoginem Romanu Vodebu, o škofovski »pozabljenosti«, da je sveta družina šolski primer socialnega starševstva, o tem, zakaj so nasprotniki Družinskega zakonika in skrajni nacionalisti tako soglasni v nasprotovanju pravic otrok v istospolnih družinah in zatiranju istospolno usmerjenih, o vdorih v zasebnost in drugih delikatesah nasprotnikov Družinskega zakonika pa ob kakšni drugi priliki.

Foto: Nada Žgank / Memento

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Kam bo tekla Sava?

Včasih pa se mi le posreči zaobiti praznično norijo in se vsaj malo izogniti božičniškim poslanicam, miru, razumevanju, ljubezni, skupinskemu prehranjevanju in ostalim dobrim željam. Najlaže je, če si v tem času na poti, denimo, na vlaku ali pa na letalu, kar se mi je zgodilo samo trikrat. Saj tudi sicer ne pečem keksov in se ne pridružujem stresnim dejavnostim v pred/božičnem času, če je sreča mila, pojem pico pa je. A to ni tako enostavno, težko se je delati, da praznikov ni, ker te celotno okolje nenehno spominja na to. Namesto božične večerje ne moreš na pico, ker je večina restavracij in picerij že zaprtih. Je pač nekako samoumevno, da bodo vsi jedli doma in da se nihče ne bo spomnil večerjati v mestu – če se pa bo, ima resen problem.

Kljub vsemu se je težko delati, da nečesa ne opaziš. Težko je pristati na družbeno sprenevedanje, češ, zakaj lezbijke in geji potrebujejo kakršno koli priznanje. Kot da bi nasprotniki hoteli povedati, da njih ali njihovih družin brez uzakonitve sploh ne bo, če pa že so, naj se to gredo na tihem in naj pač živijo, kakor da imajo enake pravice. Saj so si to sami izbrali. Če se imajo istospolni pari resnično radi, potem ne potrebujejo poroke, naj se enostavno delajo, kot da so poročeni, pa je.

Meni se močno dozdeva, da se od pripadnikov in pripadnic manjšinskih skupnostih vedno pričakuje, da se bodo delali, da pripadajo večini. Tako naj bi bilo za vse lažje. Temnopolti naj pač sprejmejo, da velike filmske zgodbe govorijo univerzalno zgodbo, torej tudi njihovo – kar po eni strani lahko čisto drži – po drugi strani pa glavne vloge v teh zgodbah praviloma odigrajo belopolti moški in ženske, tako da ne more biti dvoma o tem, katera barva kože uteleša univerzalnost. Seveda, podobna zgodba s »posebnim« festivalom lezbičnega in gejevskega filma je že zelo stara. Letošnji, jubilejni petindvajseti festival je bil nedvomno medijsko odmeven, struktura publike pa ostaja bolj ali manj nespremenjena. Filme si ogledajo redki strejti (v osemdesetih je bila filmska publika bolj heterogena), ker pač dobro vedo in še bolj verjamejo, da gejevska ali lezbična zgodba ni univerzalna in jih zato pač ne zanima. Žal pa se je malo zredčila tudi »naša« gblt-filmska publika. Morda je stvar preprosta: bolj ko na naš vsakdan pritiskajo konservativne ideologije in sovražni izpadi, bolj si nekateri zatiskajo oči in si želijo lezbičnega in gejevskega filmskega koloseja brez »zamorjenih«, dokumentarnih, starih in aktivističnih filmov, več pa »čustvenih«, razvedrilnih, romantičnih in komičnih izdelkov. Nekje sem prebrala, da je hollywoodska produkcija klišejske melodrame najbolj cvetela, ko so svet pestile krize, vojne in pomanjkanje. Ubijanje z zabavo je posebna vrsta družbene patologije in kdor pri tem ne more ali noče sodelovati, je bedak ali pa sitnoba, ki kvari zabavo, na kateri se imajo vsi radi.

Ali ste kdaj poskusili »zaigrati« heteroseksualno predpisano in označeno vlogo, denimo, pri raznih testih, ki se praviloma pojavljajo v ženskih revijah, takoj za recepti: Ali ste ljubosumni? Te partner ljubi in spoštuje? Kakšno je vaše razmerje? Pri odgovorih na vprašanja se takoj zatakne. Težko se je namreč poistovetiti z »njo«, ki svojega dragega preseneti tako, da mu A) skuha njegovo najljubšo pečenko, B) se obleče v seksi spodnje perilu ali kako drugače izrazi svojo ženstvenost samo njemu v veselje. Prav tako se ne bi mogli zlahka identificirati z »njim«, ki v tovrstnih testih pogosto nastopa v vlogi univerzalnega tepca, ki pozablja obletnice poroke, rojstne dneve, po seksu zasmrči, in bere časopis, namesto da bi opazil, kako lepo je »ona« aranžirala mizo in sebe ... Seveda lahko tudi lezbijka skuha odlično jed za svojo izbranko ali pa se gej obleče v seksi opravo za njega, ampak tukaj gre za strukturno različnost, ki je ni mogoče tako enostavno preslepiti s sprenevedanjem, da ne vidimo vtakane neenakosti. No, teh testov nam seveda ni treba reševati, vsaj meni se že v osnovi zdijo mimo. Tudi večino reklam na televiziji preskočim ali utišam ton na televizorju, še posebej, kadar začeta kramljati in se bebavo spogledovati univerzalna »on« in »ona«, čeprav reklamirata izdelek, ki na videz nima blage zveze z ideologijo univerzalne heteroseksualnosti – ali pač? Pomembneje je, da se ta vzorec izpuščanja drugačnih življenjskih stilov ponavlja tudi na drugih ravneh. Decembra lahko v časopisih beremo bilance minulega leta, a tudi tokrat med prelomnimi dogodki nisem zasledila ničesar iz lgbt-skupnosti, še novega predloga za družinski zakonik ne, kaj šele organiziranega napada na Cafe Open ali omembo, da se je v letu 2009 zgodil 25. festival lezbičnega in gejevskega filma, ki je jubilejni dogodek tudi na evropski ravni.

Strukturno vsiljene univerzalnosti »za vse« ne bo v trenutku spremenil niti družinski zakonik, seveda, če bo sploh sprejet. Vendar se možnost uzakonjenja enakosti homoseksualnih državljanek in državljanov nečesa globoko dotakne zaradi močnega simbolnega sporočila o tako rekoč uradnem priznanju raznolikosti in človečnosti tudi za lgbt-ljudi – ne preseneča, da so nekateri na parlamentarni razpravi streljali tudi takšne kozle, češ da znanost ni nikoli ovrgla trditve o tem, da je homoseksualnost bolezen in izrojenost, ali pa številne »strokovne« razlage, da ima oče lulčka in mama luliko, kar mora otrok vedeti in se identificirati – seveda z »njim« oziroma z »njo«. Simbolno sporočilo o enakosti nasprotnike bržkone razjeda še bolj kot nerazumen strah za usodo otrok v istospolnih družinah, o čemer nas sicer tako zagreto, a nesubtilno poskušajo prepričati. Saj vedo, da take družine že obstajajo in da obstajajo otroci, ki imajo homoseksualne starše. Toda zarez v udobje njim na kožo pisane samoumevnosti je tako skeleča, da v uzakonitvi drugače organiziranih družin vidijo totalni prevrat vrednot in ljudstvo strašijo, da bi po priznavanju popolne enakopravnosti istospolnih državljanek in državljanov Sava tako rekoč začela teči nazaj v svoje pritoče.

—

Foto: Nada Žgank / Memento

Aleš Zobec
ales.zobec@gmail.com

MSM in darovanje krvi

V mnogih državah – tudi v Sloveniji – noben moški, ki ima ali je imel spolne odnose z moškimi (v nadaljevanju MSM) ne sme darovati krvi. Čeprav se aktivisti in aktivistke tega vprašanja do sedaj niso povsem zares lotili, pa lahko občasno preberemo kakšen prispevek, ki problematizira omenjeno apriorno izključitev. Zaenkrat neuspešno.

Na Zavodu za transfuzijsko medicino (ZTM) pojasnjujejo, da je pravica prejeti varno/zdravo kri nad pravico posameznika in posameznice, da daruje kri, zato morajo narediti vse, da prejemnike in prejemnice zavaruje pred okuženo krvjo. In ker smo MSM skupina, kjer obstaja statistično večja verje-

tnost, da je naša kri okužena s spolno prenosljivo navlako (HIV, hepatitis, sifilis in druge danes še neznane okužbe), je kakopak povsem »logično«, da nas je potrebno generalno izključiti. Četudi je nekdo v monogamni zvezi – in s testi dokazano povsem zdrav – ga statistika še vedno bremeni: še vedno je MSM in še vedno je rizičen.

Takšna restriktivna krvodajalska politika izvira iz osemdesetih let – tj. od pojava množične obolenosti za aidsom v ZDA. Sprva se je namreč zdelo, da je HIV t. i. »pedrska kuga« – da je torej bolezen, ki prizadene izključno populacijo istospolno usmerjenih moških. Čeprav je bila tovrstna medicinsko-katoliška utvara znanstveno že zdavnaj zavržena, se v spreverjenih oblikah še vedno pojavlja. Ravno zdaj smo namreč priča oživitvi dvajset let starega diskurza v novem kontekstu – v kontekstu sprejemanja Družinskega zakonika. Komisija Pravičnost in mir ter njene podružnične dekle ne izpušijo priložnosti, da te diskriminatorne prepovedi ne bi sprevrnili v svojo korist – češ da država po eni strani MSM odvzema pravico do darovanja krvi, po drugi strani pa jim želi dati otroke, ki bodo zato kaj-vem-kolikokrat bolj ogroženi

bodisi zaradi prezgodnje smrti staršev (pa prepovejmo še rojevanje otrok v družinah, kjer je zaradi dedovanja genetskega materiala večja možnost hudega diabetesa, raka, duševnih bolezni ...) bodisi zaradi večje možnosti okužbe, torej prenosa virusa HIV s staršev na otroka (starši običajno s svojimi otroki ne seksajo, mar ne?!). Nasprotniki Družinskega zakonika se poslužujejo tovrstne retorike, čeprav je povsem jasno, da je takšno manipuliranje neutemeljeno ter skrajno neokusno in žaljivo.

Prepoved darovanja krvi MSM so nekatere države vendarle ukinile, čeprav s težavo. V Italiji so na primer po sodni poti dosegli ukinitve te diskriminatorne prepovedi. Pri nas tovrstna sredstva še niso bila uporabljena, ostale poti pa bodo, če že niso, počasi že izčrpane.

Ne bomo se slepili in zanikali statističnih »dejstev«: v letu 2009, do 27. novembra, je bilo na novo ugotovljenih 41 okužb s HIV, med njimi je bilo 25 MSM, 6 heteroseksualno pridobljene okužbe in 10 neuvrščenih posameznikov oziroma posameznic. Med 41 novimi okuženimi je bilo 34 moških in 7 žensk. Statistično torej lahko z gotovostjo trdimo, da so večina

(61 %) diagnosticiranih novo okuženih MSM. Pa vendar: ali je tovrstna statistična slika že dovolj, da avtomatično izključimo vse MSM? V ZDA, na primer, je možnost temnopoltih žensk, da so okužene z virusom HIV, 17-krat večja kot pri belopolnih ženskah. Bi bilo smiselno izključiti kar celotno populacijo temnopoltih žensk? Z zavračanjem rasizma smo očitno generalno gledano bolj uspešni kot z zavračanjem homofobije.

Ključna zabloda logike te prepovedi je, da vsakršen spolni odnos med dvema moškima dojemata kot rizičen – v nasprotju z vsakršnim heteroseksualnim spolnim odnosom, ki je vnaprej in brez pomisleka postavljen na piedestal čiste seksualne varnosti. Po domače: nek strejt lahko povsem »ekscenčno« izživilja svoje koitalne potrebe – po tej logiki njegovo spolno vedenje ni rizično; nek gej pa tudi v konservativni monogamni zvezi (kljub dosledni uporabi kondoma) vseeno rizično zadovoljuje svoje spolne potrebe. Zelo logično, mar ne? Ko Zavodu za transfuzijsko medicino ob takšnem primeru zmanjka sape, zelo hitro postrežejo z nadnacionalnim imperativom – Slovenijo namreč zavezujeta dve evropski direktivi (2002/98/ES in 2004/33/EC). A v njih ni niti bese-

Tabor za HIV-pozitivne na Češkem

Različne institucije nas pogosto opozarjajo na nevarnost okužbe z virusom HIV, predstavljajo nam stališča različnih medicinskih strokovnjakov in raziskovalcev, poudarek pa dajejo predvsem na izobraževanje, preventivo in ozaveščenost celotne populacije. To je zagotovo potrebno, saj se druž-

ba mora zavedati rasti okužbe z virusom HIV ne glede na spolno usmerjenost, socialni status ali lokacijo. Izredno malo, če sploh, pa se govori o tem, kako pomagati ljudem, ki že živijo s HIV-om. V Sloveniji o tem na glas skorajda ne govorimo – za večino to še naprej ostaja tabu. S podobno situacijo se sicer srečujejo tudi drugod v Evropi, čeprav so ponekod nekatera združenja naredila korak naprej in se postavila v bran okuženim z virusom HIV. Eno od tovrstnih združenj, *Help Aids Society*, smo

člani *Skupine za samopomoč okuženih gejev* spoznali na Taboru na Češkem.

Češka *Help AIDS Society* je bila ustanovljena na konec leta 1989. Med vsemi aktivnostmi, s katerimi se združenje ukvarja – na primer izobraževanje in ozaveščanje populacije, anonimna testiranja, razdeljevanje kondomov, predavanja na temo ABC – so sledili tudi trendu zahodne Evrope in se lotili projekta tako imenovane »varne hiše« za vse, ki so HIV-pozitivni. Verjetno

ob tem ni potrebno posebej opozarjati, kakšen je bil odziv lokalne skupnosti, kjer so to hišo leta 1999 odprli ...

Varna hiša »Duma Svetla« pomeni pionirski korak v smeri zaštite HIV-pozitivnih. Namenjena je tako tistim, ki so okuženi ali zboleli za aidsom, kot tudi njihovim prijateljem in družini. »Svetilnik«, kot bi ga lahko imenovali, je varen center za vsakogar, ki ga je ta bolezen prizadela. Z različnimi akcijami in storitvami, ki jih združenje

dice o MSM. V direktivi iz leta 2004 so v prilogi naštet merila za trajni odklon darovalcev in darovalk: to so posamezniki in posameznice z različnimi boleznimi, uporabniki in uporabnice intravenskih ter intramuskularnih drog ... in »osebe, ki so zaradi svojega spolnega vedenja izpostavljene večjemu tveganju obolenja za hudimi nalezljivimi boleznimi, ki se lahko prenašajo s krvjo«. Direktiva torej ne govori o specifični populaciji, kot je MSM, temveč o posameznikih in posameznicah, ki rizično občejejo. Tvegan spolni odnos pa ni sleherni spolni odnos med dvema moškima, temveč je to nezaščiten spolni odnos ne glede na spol oseb.

Pa vendar to še ni dovolj: predstavniki in predstavnice transfuzijske panoge argumentirajo izključitev MSM tudi s tem, da je analni spolni odnos a priori rizičen (vendar pozabljajo, da ta »nenaravna« spolna praksa ni omejena zgolj na MSM); prav tako pa z izključitvijo MSM zmanjšajo možnost prenosa bolezni, ki jih še ne poznajo. Ali torej obstaja v ozadju te medicinske argumentacije (homofobna!) domneva o danes še neznani »kugi«, ki bo božje usekala samo med grešnimi MSM – zato je preventivno izključujemo že kar vnaprej?

Nesmiselnost prepovedi obstaja sicer že na ravni same metodologije izbiranja ugodnih kandidat in kandidatov: »rizični« posame-

zniki in posameznice se »po svoji vesti« lahko izločijo le sami. Krivodajalska rutina namreč zahteva predhodno izpolnjevanje vprašalnika in transfuzijsko osebje dobi informacijo o spolnem vedenju darovalcev in darovalk zgolj na tej podlagi. Gre torej za igro zaupanja – razen imperativa, da »lagati ni lepo«, nekega konkretnega MSM ne zavezuje nič drugega. Na vprašalniku lahko obkroži, da ni MSM in potem lahko daruje kri. Dejansko pa se varnost odvzete krvi pred samim skladiščenjem zagotovi z natančnimi testi prisotnosti spolno prenosljivih bolezni: HIV-a, hepatitisa B in C ter sifilisa – in šele ti testi zagotavljajo precejšnjo varnost. Vendar je pri HIV-u problem t. i. obdobja okna, tj. obdobje, ko testi prisotnosti

HIV-a ne zaznajo, čeprav se v krvi že nahaja. In prav preko tega dejstva skušajo zagovorniki prepovedi to prepoved afirmirati. Vendar so ponovno v zmoti – obdobje okna ni značilno samo za s HIV-om okužene MSM.

Omejevanje pravice MSM do darovanja krvi je torej diskriminatorno ali vsaj skrajno dvomljivo. Pa vendar je prepoved »samo« simptom. Je simptom institucionalizirane homofobije in predsodkov, ki lahko – kakor kažejo razprave ob Družinskem zakoniku – služi kot »argument« za nadaljnjo diskreditacijo in odtegotanje človekovih pravic gejev oziroma moških, ki imajo spolne odnose z moškimi.

izvaja (testiranja, zdravstveni, socialni nasveti ipd.), opozarjajo tudi na težave HIV-pozitivnih in na diskriminacijo, predsodke in stereotipe na vseh ravneh. Varna hiša hkrati zagotavlja zasebnost vsem obiskovalcem in skupinam, prav tako pa so aktivisti pripravljeni zagotoviti pomoč, informacije in podporo tistim, ki se sami ne znajdejo. V hiši najbolj ogroženi lahko tudi bivajo. Varno hišo vodijo usposobljeni socialni delavci in pravniki, uporabnikom pa so na voljo tudi medicinski delavci.

Celoten projekt seveda ni poceni, a ga med vsemi sponzorji in donatorji podpira tudi država. Ta se očitno vse bolj zaveda problematike aidsa.

Help Aids Society vsako leto organizirajo tudi letni tabor. Letošnji je potekal septembra v Strelskih Hoščah in je bil že dvanajsti zapovrstjo. Udeleženci – iz Slovenije smo se ga udeležili prvič – smo se lahko zabavali ob raznih športnih aktivnostih, vožnji s kajaki, ogledih kulturne dedi-

ščine, enodnevnem izletu v turistični Češki Krumlov, predvsem pa je bilo pomembno druženje in izmenjava izkušenj. Tabor nam je dal upanje, da bo ozaveščenost nekoč tudi v Sloveniji na takšni ravni, kot je na Češkem. A kaj, ko se pri nas geji in lezbijke ne udeležujejo niti tistih aktivnosti, ki jih posamezniki in društva že organizirajo ...

Skupina za samopomoč okuženih gejev

V Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč. Člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt ali piši na anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

Anamarija Šporčič
zhmuxel@yahoo.com

O izbranih malo drugače

Biseksualnost je problematična stvar. Pri-
znam. Nima oblike, vonja, okusa, je izjemno
zmuzljiva in ne mara ždeti v predalčkih.
Kadar se pojavi kdo z vsaj približno jasno
definicijo biseksualnosti (npr. biseksualci so
osebe, ki jih privlačita oba spola), lahko takoj
pričakujemo desant tistih, ki želijo še bolj
natančno opredelitev. Kaj je zdaj s temi bise-
ksualci? Kdo sploh so? Se samo ne morejo
odločiti, kateri spol imajo raje? Si ne želijo
priznati, da so v resnici geji in lezbijke? Jih
bolj privlača isti ali nasprotni spol? Lahko to
merimo v odstotkih? Ne zgodi se prav redko,
da te kdo vpraša, ali si morebiti »forti:siksti«
biseksualec, ali si bolj »ejti:tventi«. Jaz pa v
smeh ali v jok, odvisno od trenutnega navdi-
ha.

Biseksualnost kot identiteta je še
precej bolj komplicirana in mož-
ganojebna reč kot homoseksual-
nost ali heteroseksualnost. O teh
dveh sumljivih gospah danes člo-
vek marsikaj sliši ali prebere, po-
leg tega so stvari relativno jasne.
Všeč mi je isti spol – sem gej, všeč
mi je nasprotni spol – sem hetero-
seksualec. No, tako enostavno
seveda ni, sta pa to vsekakor tisti
dve možnosti, ki sta nam največ-
krat ponujeni kot edini legitimni.
Ubogi mladi biseksualec se tako
večino svoje pubertete na silo po-
skuša strpati v enega izmed teh
dveh predalčkov, in če ima srečo,
nato sčasoma morda le doživi raz-
svetljenje in ugotovi, da se mu
pravzaprav sploh ni potrebno pre-
dalčkati, ni se mu potrebno odlo-
čati med enim in drugim, ker je
lahko – oboje. Takšno razodetje
ob zvoku fanfar pa očitno doživijo

le redki, saj sem v vseh letih na
sceni le redko prišla v stik z lju-
dmi, ki so se identificirali kot bise-
ksualci. Ker se jim je bilo prepro-
sto bolj prikladno tlačiti v gejevski
ali strejtovski predal, pa čeprav so
bila njihova čustvena in spolna
življenja včasih pravi šolski prime-
ri biseksualnosti.

Ti gejevski in strejtovski predali, v
katerih kar mrgoli biseksualcev, se
nahajajo v zelo svojevrstnem, bi-
seksualnem klozetu. Včasih je ta
klozet povezan z negotovostjo
glede tega, kaj biseksualnost prav-
zaprav je (»Všeč so mi punce,
ampak tale sošolec tudi ni slab. Ali
sem zdaj že kar biseksualec?«), še
bolj pogosto pa s strahom pred
izstopanjem. Kljub temu da je
gejevska in lezbična skupnost
sama marginalizirana in stigmati-
zirana, pa je vendarle skupnost, v
kateri se znajdeš med sebi enakimi
in ki ti nudi vsaj nekaj opore v
občutljivem času spoznavanja sa-
mega sebe. Biseksualci smo iz dru-
gega vica. Nekateri se bolje znaj-
dejo med geji in lezbijkami, drugi
med heteroseksualci, in namesto
da bi gradili lastno, prepoznavno
identiteto, se raje zlijejo z množico
na eni ali na drugi strani. Ker
geji in lezbijke nikoli niso imeli
možnosti, da bi se tako »zličali«
s kom, so bili prisiljeni graditi la-
stno identiteto in lastno skupnost.
Želim si, da bi se to biseksualno
»švercanje«
že enkrat končalo, da
bi lahko sestre dvocevke in bratje
biskvitki pričeli s podobnimi grad-
benimi postopki.

Res je, lahko bi ugovarjali, da je
dandanes spolna identiteta tako
ali tako že preživet in nepomem-
ben koncept, in jaz bi se z vami
popolnoma strinjala. Vendar je
današnja družba še vedno obsede-
na s predalčkanjem, z razvršča-
njem, s pripadnostjo. In mladi
biseksualci se tako znajdejo v hudi
zagati, saj se zaradi neizrazitosti
in morda celo navidezne nelegiti-
mnosti biseksualnosti, da o neob-
stoju kakšnega fantomskega »bise-
ksualnega lobija«
sploh ne govori-
mo, ne želijo identificirati kot to,
kar so. Kdor so.

Gotovo med tistimi, ki se imajo za
biseksualne, najdemo tudi celo
kopico »skrivalcev«, ki se bojijo
razkriti svojo pravo, običajno ho-
moseksualno spolno usmerjenost.
Vsekakor pa to ni zadosten razlog
za posploševanje in domneve, da
so vsi biseksualci zgolj
neodloč(e)ni geji ali lezbijke. V
angleščini za takšno zanikanje
obstoja biseksualnosti oziroma
odrekanje enakopravnega položa-
ja biseksualnosti obstaja celo izraz
– *bisexual erasure* (biseksualni iz-
bris), kar kaže na razširjenost in
pomembnost tega problema. Pa
čeprav gre pogosto kar za neka-
kšen samoizbris. Seveda se v
končni fazi ponavadi zgodi, da
pristanemo s pripadnikom enega
ali drugega spola, kar pa nima (ali
ne bi smelo imeti!) prav nobenega
vpliva na dojemanje lastne spolne
identitete. Na žalost se vse preveč
pogosto dogaja, da se pričnejo
biseksualci identificirati glede na
spol trenutnega partnerja, zgolj
zato, ker je to pač bolj prikladno.
S tem pa nevede prispevajo k še
večji stigmatizaciji biseksualnosti
in njeni nevidnosti.

Slednjo vsaj delno pomagajo pre-
magovati znane osebnosti, ki se v
zadnjem času vedno pogosteje
deklarirajo kot biseksualci in bise-
ksualke. Ob tem pa seveda naleti-
mo na obraten problem: če nava-
dni smrtniki sebe le s težavo opi-
šejo z besedo na b, pa jo imajo
zvezdniki vse preveč radi. Tako
smo v zadnjem desetletju priča
manjšemu trendu biseksualnih
coming outov, ki (predvsem pri
ženskah) dvigujejo rejtinge in ve-
čajo popularnost (le kdo se ne
spomni marketinško briljantnega
lizarjenja Madonne in Britney).
Pravi mali narobe svet. Že Oscar
Wilde pa je vedel, da je na svetu
le ena stvar hujša, kot to, da se o
tebi govori, in to je, da se o tebi
ne govori. Ko nam je Brett Ander-
son na začetku devetdesetih po-
stregel s tisto nesrečno izjavo, da
je »biseksualec brez homoseksual-
nih izkušenj«
(kar je, če se vam do
sedaj še ni posvetilo, povsem mo-
žno), nato še naslednjih deset let
biseksualnih rock zvezdnikov nih-
če ni jemal resno. Pa vendar je bil
ravno on tisti, ki je na ta način
celotno generacijo mladih (kot
pred njim David Bowie) opozoril
na obstoj biseksualnosti, na mož-
nost tretje poti. In včasih je to
vse, kar mlado bitje potrebuje, da
se neha obremenjevati s tem, da ni
ne tič ne miš, ker so mu všeč de-
kleta in fantje. Ugotovi, da je
tičmiš, ali pa morda mištič, in da s
tem ni prav nič narobe. In ko bo
to došla tudi družba, tako LGT
kot heteroseksualna, bomo bise-
ksualci veselo trikrat potrkali s
petami čevljevcev in življenje bo
ena sama rožnata pot v Oz.

Brane Mozetič

Otroška svoboda sedemdesetih

Danes se mi zdi, da sem imel srečo, da sem otroštvo preživel v nemirnih šestdesetih, ko so se mladi na zahodu naveličali vojn, kapitalizma in tradicionalnih oblik odnosov, pa čeprav so te njihove upornosti le v sledeh pljuskale v tedanjo Jugoslavijo. Srečo sem imel tudi, da sem ga preživel na deželi, kjer smo imeli otroci več časa, manj nadzora in večjo povezanost z naravo, posledično tudi s svojimi telesi. Zaradi starih pravil smo se sicer povsem delili na svet fantov in punc, po starosti pa smo bili precej pomešani, saj je bil naš krog majhen. In v skladu z naravo, potrebo in radovednostjo se je fantovski krog tudi seksualno spoznaval, ne da bi to kdorkoli označeval kot homoseksualnost. Moja selitev v mesto je pomenila prehod v zakone in pravila civilizacije, individualizem, red, zato sem se vsaj med počitnicami tako rad vračal v vaško svobodo in seksualnost. A tu so bila že sedemdeseta, ki so tudi v naše kraje prinesla seksualno revolucijo, v Anteni sem lahko prebiral zaupne besede o seksu med fanti, na zahodu pa, česar sicer nisem vedel, se je dvigala gejevska osvoboditev, cveteli so bari, diskoteke, shajališča za seks, knjigarne, založbe, filmi, javne diskusije, demonstracije. Ne vem, kako je cvetela gejevska scena pri nas, imeli pa smo na srednji šoli dva profesorja »buzija« in nista bila kaka posebnost, da bi si mi brusili jezike. Ko sem se zaljublil v sošolca in je vedel ves razred, kaj, vsa šola, mi nikoli nihče ni nič

rekel. Morda so bili fantje do mene malce rezervirani. Ne bom rekel, da je bilo vzdušje liberalno, zagotovo pa ni bilo nestrpno ali homofobno. Verjetno sem zato tudi precej »naravno« sprejemal svojo drugačnost. V zakajeni in nabiti kavarni Union, na postaji, v parku pa se je razvijala gejevska scena, ki je že konec sedemdesetih začela dobivati svoje ime, v osemdesetih svoje prve »gay« zabave, vse do začetka gibanja leta 1984. A tedaj sem bil jaz v Parizu, kjer sem skušal premestiti zaostanek vzhoda za zahodom. In tam sem treščil naravnost v sido oziroma aids, v strah, paniko, gonjo proti »pedrom«. Zahodni tradicionalni krščanski svet je slavil, zrušila se je ideja seksualne revolucije, iz naftalina se je dvigala bleščeča in zdrava podoba monogamne zveze moškega in ženske, hetero družine, grešnike pa je doletela zaslužena »božja kazen«. Zahodna gejevska populacija je bila v osemdesetih zdesetkana, aids je bil smrten, umrli so številni vidni aktivisti, ideologi, filozofi, umetniki. Preostali so živeli v strahu in obupu. Tovrstni preobrat zahodne kapitalistične družbe k zvestobi in tradicionalni družini je moral pustiti rezultate tudi v gejevski skupnosti (pa tudi lezbični, ki je sicer aids ni »kaznoval«, je pa bila deležna vseh »sadox«, ki so sledili). Ker seveda niso vsi geji Jarmani ali Foucaulti in ker v vsaki skupnosti kaj rado prevlada povprečna večina, ki je nagnjena h konformizmu, obenem pa jo žene nagon po preživetju, so se začele

pojavljati ideje o glbt-porokah, družinah in posvojitvah. Ideje, ki so bile za sedemdeseta nepredstavljive, partnerstva so bila tedaj tako rekoč obsojana, ali vsaj v popolnem nasprotju s tedanjo gejevsko-lezbično ideologijo. Toda aids je idejo svobodne ljubezni zatrl, pa tudi, tu je bila že tretja generacija, ki kaj pogosto povsem nasprotuje prvi, in devetdeseta leta, ki so se tudi zaradi uspehov zdravlil proti aidsu malce oddahnili pred smrtnim strahom, so začela graditi na projektu, ki naj bi homopopulacijo izenačil s heteropopulacijo. Ta boj je že prinesel nemalo uspehov, kot so istospolne poroke, posvojitve, večja vidnost, večje sprejemanje, prinesel pa je tudi nekaj negativnih elementov: več homofobnih izpadov in napadov, zaostrovanje zakonodaje v nekaterih državah tretjega sveta, pa tudi odmikanje dela glbt-populacije, ki jih ta boj ne zanima. Iz političnih razlogov borci in borke za poroke seveda ne ustvarjajo podobe neke nove, drugačne družine, drugačnost se omejuje le na spol staršev, kar pa molče vnaša podobo monogamne tradicionalne družine. Taka družina, zdaj že povsem ločena od glbt-skupnosti (če ta sploh še obstaja), zna kaj hitro pokazati iste slabosti družine, proti kateri so vstali mladi konec šestdesetih let, ki so si tako zelo želeli spremeniti svet. Zunaj ostajajo tako imenovani nedružinci, ki se bodo pred glbt-populacijo skrivali, tako kot so se v sedemdesetih pred gejevsko-lezbično populacijo skrivali istospolni pari.

Razvrat se več ne spodobi, zato ga v nedeljskem K4 ali v Tiffanyju že dolgo ni več, se pa nadaljuje skrivaj (če se res?) in vse večkrat tudi ob nevarnih seksualnih praksah. Morda tudi glasnost in vidnost nista več priljubljene. Moderni gej enostavno skrbi samo še za svojo rit: ali si išče partnerja za poroko (in posvojitve), ali si po netu išče (morda celo najde) tipe za seks, ali pa svojo usmerjenost živi samo še virtualno. Spreminjanje sveta ga še zdaleč ne zanima.

medoti

Medo žur

Tiffany, 20. 2. ob 23h

DJ Wragetz

Spremljajte novo spletno stran Medotov:

www.medoti.si

**KLUB
K4**

Roza sobote

27. februar

4. april (Pirhi v K4)

1. maj

29. maj (Viva Evrovizija!)

Ne pozabite tudi na roza nedelje v tednih,
ko ni roza sobot!

Ksenija Zubković

Marko Jurčić Solidarnost kot rešitev

Marka Jurčića najpogosteje predstavljajo kot novinarja in aktivista za človekove pravice, a sam ne želi, da mu rečemo novinar. »Novinarstvo in novinarji na Hrvaškem imajo vedno distanco do pristopa, ki temelji na človekovih pravicah. Tudi ko kritično pišejo o kršitvah človekovih pravic, se trudijo obdržati 'profesionalno distanco',« pripoveduje in dodaja, da bi novinarstvo kot javna dejavnost moralo imeti etično dimenzijo. »Toda pri nas na Hrvaškem vedno obstaja nekakšna panika glede izražanja jasnega političnega stališča, ker bi to pomenilo sodelovanje s politiko v ožjem pomenu.« Novinarstvo, v katerem ne vidi svoje prihodnosti, mu je zato trenutno le v veselje. Nenazadnje, pravi, me plačajo za to, kar delam in tako v teh recesijskih časih dodatno zaslužim.

Drugi del uvodne predstavitve mu je bližji. Še najraje, pravi, se predstavi kot antifašistični aktivist, ki prihaja iz queerovsko-feminističnega gibanja. Je pa tudi absolvent Fakulteta za politične vede v Zagrebu, kjer živi že osem let, čeprav je doma iz Reke. »Svobodni duh tega mesta me spremlja povsod, karkoli počnem in kjerkoli se nahajam.«

Z Markom Jurčićem smo se pogovarjali o paradah ponosa v Zagrebu, Beogradu in Ljubljani ter o stanju LGBT-pravic na prostoru bivše Jugoslavije.

Leta 2007 si bil napaden in poškodovan v Zagrebu. Ali se proti napadalcem vodi postopek? Vemo namreč, da je hrvaško pravosodje precej inertno, ko gre za tovrstne napade.

Prijatelja in mene so napadli navijači Dinama, ko sva se po službi, v popoldanskih urah sprehajala v centru. Sodni proces je pred kratkim končan s sodbo za težke tele-

sne poškodbe in ne za diskriminacijo, saj tožilstvo sploh ni uvrstilo diskriminacije v tožbo.

Leta 2007 je ulično nasilje bilo in ostalo bistveno vprašanje za LGBT-skupnost v Zagrebu, ampak zdaj je dobilo povsem novo dimenzijo nasilja in sovraštva proti vsem, ki ne ustrezajo določeni matrici, ki so si jo ustvarili nekateri navijači Dinama. Istega leta je bil umorjen Luka Ritz, srednješolec, ki so ga pretepli le zato, ker ni bil prepoznan kot navijač. Napadali so pankerje, Rome ... Zdi se mi, da je to že zdavnaj bil problem (anti)fašizma in ne »samo« vseprisotne homofobije. Da o razizmu sploh ne govorimo. A »kolgi« novinarji poročajo, da gre za nasilje »brez razloga«. Sam v tem, da nekdo s šolsko torbo pretepe romskega otroka ali vrže molotovko na Rome, ki zbirajo kosovni odpad, vidim le izraz rasističnega brezumja. Enako kot odsotnost javne obsodbe me skrbi tudi populistični pristop zagrebskega župana (Milan Bandić, op. a) v stilu »gremo se zdaj vsi skupaj usest za mizo in se fotografirat«.

Zagreb Pride poteka že vrsto let, toda še vedno se ni premaknil iz faze, v kateri poleg »prajdovcev« stoji policijski kordon. V Ljubljani je situacija drugačna. Meniš, da bi zagrebski Pride moral doseči raven ljubljanskega?

Ne mislim, da obstajajo različne ravni. V Ljubljani se je po osmih letih začelo pojavljati nasilje proti gejevskim aktivistom, v Budimpešti so se fašisti »šele« po štirinaj-

stih letih odločili uporabiti teroristična sredstva in ustaviti Parado ponosa. Težko verjamem, da gre do stvari v tem trenutku v vzhodni in jugovzhodni Evropi v smeri razvoja ali napredka. Vse to me bolj spominja na nekakšne koncentrične kroge, ki se vračajo k nam kot odmevi iz preteklosti. Vsakega protestnika v koloni Zagreb Prida sta pred sedmimi ali osmimi leti varovala dva policista, danes ni več tako. Vendar pa to ne pomeni, da policistov ne bi smelo biti ali da jih je preveč. Pred tremi leti smo menili, da policije sploh ne potrebujemo, ker smo že štiri leta imeli povorko brez nasilja in provokacij. Ampak prav tisto leto so neki mulci na nas želeli vreči molotovke. To so bili otroci, ki so hodili še v osnovno šolo, ko smo organizirali prvo Parado.

Vedno vsi govorimo le o Zagrebu. Kakšna pa je situacija glede LGBT-pravic v drugih mestih, posebej v manjših krajih?

Verjetno še veliko slabša. Četudi smo v Zagrebu uspeli zgraditi varne prostore, se povezati z drugimi skupinami, doseči solidarnost javnosti, je bilo v začetku zelo težko. Ne vemo, kakšna je situacija v številnih drugih krajih, kjer ni združenj in ni niti emancipiranih posameznikov, ki bi povedali, kako izgleda vsakdanje življenje. Za druga mesta, kot so Reka, Split, Osijek ali Zadar vemo samo, da jih njihova nevidnost – medijska, politična in družbena – dela varne in gotove. Ko se bo v teh mestih organiziral protest ali kakršnakoli forma javnega zborovanja,

bo slika te situacije veliko bolj jasna. 'Če ste med svojimi štirimi stenami, se vam ne bo nič zgodilo', ni kompromis, na katerega bi bilo treba pristati.

Praviš, da je Hrvaška na ulične proteste sedaj pripravljena veliko bolj kot je bila. Kot smo videli na zagrebski Paradi ponosa 2009 je tako menila tudi »druga stran«, ki je organizirala »anti-gay protest«. V Beogradu je prav grožnja navijaških in ultradesničarskih skupin, da bodo zasedli ulice, preprečila potek Parade ponosa. Ulica je torej dvorezni meč. Na njej si lahko izberimo nekatere pravice, ampak, kot je bilo v primeru Beograda, na njej lahko pade tudi cela institucija države. Kakšno je tvoje mnenje?

Na zboru proti Paradi ponosa je bilo približno trideset članov ene marginalne politične stranke in ene neformalne odprto fašistične organizacije. Upam, da je šlo le za protest proti Paradi in našim političnim sporočilom, ker če je šlo za anti-gejevski protest, bi bil ta protistaven. Vsi v demokraciji imajo pravico do protesta, ampak nihče ne sme protestirati proti dejstvu, da je nekdo Rom, Italijan, Slovenec, Srb, Jud, musliman, Jehovina priča ali homoseksualec. Sporno je, da je policija tolerirala njihov sovražni govor, uživanje alkohola na javnem zborovanju, kar je protizakonito, in tako naprej. Evropske institucije so o vsem tem obveščene.

Delaš na povezovanju posameznikov in združenj v državah bivše Jugoslavije skozi sodelovanje v organizacijskih odborih Parada in skozi sodelovanje v različnih LGBTIQ združenjih. Ali opažaš spremembe od začetkov svojega aktivizma do danes?

To je šele iniciativa in poskus. Do zdaj so Beograd, Zagreb in Ljubljana kot edina mesta, ki imajo Parado ponosa, med seboj postali t. i. »sister prides«, sestrške para-

de. Ljudje iz Beograda so na naše vabilo vedno hodili na zagrebško Parado in v njej sodelovali, včasih kot del organizacije ali programa. Upam, da je to vplivalo na to, da je letošnja beograjsko Parado organizirala nova generacija. Letošnja beograjska Parada je, kljub temu da jo je policija prepovedala, ker je pokleknila pred fašističnimi skupinami, dala nov zagon gibanju.

Kam bi moral biti usmerjen lgbt-aktivizem na prostorih bivše Jugoslavije?

Zdaj in vedno moramo zahtevati več, da bi kdaj sploh karkoli dobili. Glede človekovih pravic nikoli ne smemo delati kompromisov, saj nismo politične stranke, da bi se dogovarjali za skupne programe. Kar zadeva odnos do države in institucij, zahtevamo torej polno enakopravnost vseh državljanov in

državljanek, pravice in dostojanstvo ne glede na spolno usmerjenost, spol, spolno identiteto in izražanje. Kar zadeva aktivizem, usmerjen v lgbt-skupnost, menim, da nam mora biti lastna skupnost primarna. Od tega je odvisna tudi naša eksistenca. Vlade in režimi se spreminjajo, mi pa smo tukaj in vedno bomo tukaj, odvisni eni od drugih. Menim, da moramo biti solidarni, toda tudi odgovorni, da tisto, kar zahtevamo od drugih, velja tudi za nas same. To pomeni, da če zahtevamo vključenost, moramo biti vključevalni, če zahtevamo drugi vrednostni sistem, torej ne-patriarhalen, potem ne smemo med seboj graditi odnosov dominacije.

Martina Ipša,
stand up komičarka
priporoča

5 dobrih

1 Računalnik

Igranje igrice me sprosti in odklopi po napornem obdobju.

2 Jacqueline Carey. 2006. Kushiel's Scion, Warner Books.

Knjiga, ki me je popolnoma zaskojila.

3 Žvečilne

Orbit, zelene – brez njih nikamor!

4 Muzikal Prava dekleta,

režija Zvezdana Mlakar, KUD Teater G.

in Showart Company.

Ko je slovenski avtorski muzikal vrhunski.

5 Poklic stand up komičarka

Da počneš nekaj, v čemer še uživaš, neprecenljivo.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

Svet ni eden, svetova sta dva

Suzana Tratnik, *Dva svetova*, zbirka Lambda, Škuc 2009.

Škučeve knjige me vedno razveselijo, tako tudi zadnja knjiga v letu 2009, knjiga kratkih zgodb *Dva svetova* pisateljice Suzane Tratnik.

Dva svetova sestavlja devet zgodb, ki na svoj način ponavljajo motiv različnih svetov v človeškem življenju. V naslovni zgodbi o dveh Marinah, kjer ena Marina ugotovi »Midve sva ... dva svetova«, se ta fraza, ki jo ljudje radi uporabimo, da bi izrazili različnosti in nespo-razume v komunikaciji, ponovi v zgradbi zgodb, kjer se dva svetova kažeta v preteklosti in sedanjosti junakinj, »občutek lastne odvečnosti«, ki »veže nekdane svetove s sedanjimi«, pa je sedaj še trpkejši. Moto dveh svetov se kaže v razkolu med pričakovanji in realnostjo. Tako so sončni obmorski kraji utvara, ki pomaga Urši prenašati travmatsko preteklost v nasilni družini in poboljševalnici. Pozitivna naravnost o dobri službi, dobrem avtu in dobrem življenju, pa Dari razen horsa ne da ničesar. Če je znani reklamni slogan izpred več let *Svet ni eden, svetova sta dva* obljubljal lepše svetove, pa zgodbe Suzane Tratnik ne obljublajo, pač pa bralkam/cem dajo možnost, da se v zgodbah prepoznajo in zaznajo občutja svojega življenja, ki jih niso (z)mogli/e podeliti z drugimi.

Zgodbe nas »kot hobotnica zagrabijo za srce«, spregovorijo nam o ljubezni, samoti, nemoči, vendar

tudi o upanju in o tem, kako živeti, ne pa živetariti z bremenami in strahovi. In, nenazadnje, so razgibane, iskrive in duhovite.

Ocena ****

Pogovor s Suzano Tratnik

Junakinje v nekaterih tvojih zgodbah so narkomanke, zavodska dekleta, tatice, bivše zapornice ... kljub temu se poistovetimo z njihovimi situacijami, razpoloženji, občutji ... Ali nam obstranke lahko pripovedujejo univerzalno zgodbo? Ali je koncept univerzalnosti sploh (še) smiseln in uporaben?

Moje junakinje so zame kot avtorico seveda »univerzalne«, saj v samih zgodbah nikakor niso obrobni liki. Mislim, da je univerzalnost predvsem stvar pogleda, zornega kota, v katerega se postavimo. Sicer pa, če bi postavili pod drobnogled na videz neproblematične ljudi, bi v usodi vsakega našli kaj marginalnega ali odklonskega – to je pač univerzalen del vseh nas. Nenazadnje je Freud ugotavljal, da so ekstremni vedenjski vzorci, ki jih je našel pri nekaterih svojih pacientih/kah, v blažjih oblikah navzoči pri vseh ljudeh. Sama te meje med prilagojenimi in neprilagojenimi ljudmi ne vidim in ne postavljam tako ostro, ker se mi to zdi preprosto neživljenjsko.

Seveda pa so književne osebe Dveh svetov tudi uspešne ženske, ne neke klišejske, trivialne karieristke, temveč stvarne ženske, uspešne bodisi v študiju ali v intimnem življenju, s padci in z vzponi, boljši-

mi in s slabšimi trenutki. Ne bom te vprašala, ali nam lezbijka pripoveduje »univerzalno zgodbo«, temveč kaj se zgodi, ko se premakneš iz obrobja v središče ...

Mislim, da premik iz obrobja v središče opraviš nenačrtno že kot pišoči/a, ki književne osebe postavi v središče dogajanja oziroma pripovedi. Kaj si kdo misli o teh likih in kako jih »ocenjuje«, je seveda drugo vprašanje, na katerega kot avtorica nimam vpliva. Morda je včasih čutiti tendenco, da je treba obstranke/ce skozi naracijo nekako odrešiti in jih postaviti na pravo pot ali pa jih »uničiti«, samo da ne ostanejo na svoji poziciji. Toda dokončnih rešitev tako in tako ne more biti, poleg tega pa se sama ne čutim poklicane za to, da bi svoje književne like kakor koli »popravljala« in tako bralkam in bralcem poskušala navno sporočati, kako je treba živeti ali kako se ne sme ravnati. Ta svet je poln neposrečenih zgodb in grenkih usod, ki pa so kratko malo tudi zanimive.

V zgodbah se ponovi motiv dveh svetov iz naslovne zgodbe, tako v vsebini kot v zgradbi – namreč iz realnosti junakov in junakinj se nam odpre pogled v neko drugo realnost, bodisi v domišljijo ali želje junakinj ali pa iz preteklosti in prihodnosti.

Gre za prepletanje svetov, naših in drugih, zdajšnjih in preteklih, dasiravno se nam lahko dozdeva, da živimo v enem samem svetu. A za tem samoumevnim svetom je veliko zakritih, včasih morda še bolj bistvenih. Ravno pisanje omogoča razpiranje in soočanje pogledov, prepričanj ali izkušenj, pogosto tako, da izpostavi prepa-de, ki zijajo med njimi.

Pripovedovalka zgodb je v nekaterih zgodbah hkrati književna oseba, v drugih pa je odmaknjena od zgodbe ali pa je celo vsevedna pripovedovalka.

Me veseli, da me nisi vprašala, ali sem to »jaz«. Rekla bi, da je v vsaki zgodbi pripovedovalka drugačna in pišem tako, kot neko zgodbo začutim. Včasih se je temi lažje približati z glasom pripovedovalke, odmaknjene od zgodbe.

V najinem zadnjem intervjuju (Narobe 5, marec, 2008) si dejala, da boš v naslednji knjigi pisala o malo starejših ženskah, ki se soočajo s tem, kar so nasanjale najstnice – knjiga je pred nami!

To sem rekla v času, ko sem že napisala večino zgodb iz *Dveh svetov*. Koncept za knjigo se mi porodi šele potem, ko je zvečine že napisano in lahko vidim možno rdečo nit. Sicer mislim, da sem že napisala zbirko o malo starejših ženskah, to je moj prvenec *Pod ničlo*, ki pa je napisan bolj neizpro-sno in bolj scensko.

Načrti? Kaj pišeš?

Več stvari. V začetku leta bom pri mariborski Literi izdala otroško slikanico *Zafuškana Ganca*, ki bo seveda tudi za odrasle. Načrtujem dve kratkoprozni zbirki in pa roman, a zdaj še ne morem reči, kdaj bom vse to tudi končala. Sicer pa nerada govorim o nedokončanih tekstih, mogoče sem tu malo vraževerna, saj niti naslovov knjig nočem izdati – razen založnikom, seveda! (Smeh.)

open
café
open

Gej frendli lokal, ki tudi s pogovori, literarnimi večeri in koncerti odpira aktualne in manj aktualne družbene teme z drugačnega vidika.

Hrenova ulica 19, Ljubljana
www.open.si

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Pridi, pridi spet

Moral bi spet priti: sodobna evropska gejevska poezija, izbral in uredil Brane Mozetič, Škuc-Lambda, 2009.

Dvajset let po antologiji svetovne gejevske in lezbične poezije 20. stoletja je Brane Mozetič uredil antologijo sodobne evropske gejevske poezije *Moral bi spet priti*. Gre za eno redkih, če ne edino antologijo, ki ima tak obseg in ki predvsem ni samo zahodnoevropska. *Moral bi spet priti* – z izjemo par držav, kjer kljub trudu ni bilo mogoče najti gejevskih pesnikov (najbolj manjka področje bivše Jugoslavije) – pokriva ves gejevski zemljevid od Irske do evropskega dela Rusije. Že sama statistika je imponantna: v antologiji sodeluje 76 sodobnih pesnikov iz 29 držav, ki pišejo v 32 jezikih in jih je poslovenilo 23 prevajalcev in prevajalk. Med njimi so tudi štirje Slovenci: Ciril Bergles, Brane Mozetič, Milan Šelj in Gašper Malej (Tomaž Šalamun pa v antologiji s takšnim podnaslovom ni dovolil objave svojih pesmi).

Eden od sodelujočih, angleški pesnik, literarni zgodovinar ter profesor gejevskih in lezbičnih študij Gregory Woods, pravi, da mladim slovenskim gejem zavida, ker imajo knjigo – tako vključujočo in bogato – kot je ne najdeš nikjer drugje. In res: antologija vsebuje vse, kar sodobno življenje in poezija gejem (in drugim, seveda) – če jih »te stvari« le kolikor toliko zanimajo – lahko ponudita. Knjiga je zaklad, ki zavoľo svoje širine in raznolikosti na enem mestu vedno znova nudi precejšnje bralske užitke. Samo upamo lahko, da bodo bralci in bralke, kritiki in

foto: Lawrence Schimel

kritičarke spoznali izjemen in čisto izvenserijski pomen te knjige.

Ocena **+++++**

O želji in poeziji: Pogovor z Gregoryjem Woodsom

Gregory Woods, profesor, kritik in pesnik iz Nottinghama (Anglija), je prišel v Slovenijo ob predstavitvi antologije sodobne evropske gejevske poezije *Moral bi spet priti* (Lambda). V pogovoru za *Narobe* mi je najprej pripovedoval o različnih pogledih na to, kaj je »gejevska književnost«.

Na kosilu so avtorji s severne Evrope zagovarjali stališče, da pesnik ne bi smel imeti posebnega namena pisati za posebno publiko. Mislim, da tudi sam ne pišem na tak način, kljub temu pa se mi zdi, da je gejevska publika za moje delo pomembna, saj pišem o tovrstnih temah. Ne gre pa za to, da bi sedel in se namenil napisati »gejevsko pesem«.

Je bil argument o tem, da gejevska literatura ne obstaja, queerovski ali bolj konzervativen?

Meni se je zdel konzervativen. Umetnost naj bi po tem prepričanju presegala družbeno realnost. V njihovih družbah še posebej za mlade gejevstvo ni več problem. Zakaj bi o tem torej sploh še pisali? Ampak: kaj pa homofobično nasilje? To je vendar pomembno.

Vaša študija *A History of Gay Literature: The Male Tradition* (1998) je zelo obširna knjiga, ki obsega avtorje iz različnih kultur in jezikov.

K N J I G A

Svoj doktorat sem napisal na temo gejevske poezije [objavljeno kot *Articulate Flesh: Male Homo-eroticism and Modern Poetry*, 1987; op. A. Z.] in urednik me je kasneje prosil, naj napišem še zgodovino gejevske književnosti, saj je vedel, da sem bral več in širše od tega, kar je zajemal moj doktorat. Veliko pač berem.

Vsega se v takšnih študijah vendarle ne da zajeti.

Nek avstralski kritik mi je očital, da gre samo za še eno knjigo, ki obravnava izključno države ob Atlantskem oceanu, ni pa upošteval, da so ZDA tudi na robu Tihega oceana (smeh). Navkljub širini so v vsakršni takšni knjigi neizogibna izpuščanja. Zdaj pa tako in tako obstajajo enciklopedično zastavljene knjige, ki vsebujejo bistveno več. Moj format je danes nemara zastarel – ima namreč prednost, ki je tudi njegova pomanjkljivost: temeljno ga določajo avtorjeva osebna mnenja; gre za zelo osebno knjigo, ki ni posebej objektivna. Vendarle: zaradi vsega, kar sem prebral, se mi zdi, da imam dovolj avtoritete, da lahko izrazim svoja mnenja. Človek doseže točko, ko si misli: »Jebi ga, vse te prekleto knjige sem prebral, zdaj pa poslušajte, kaj imam povedati o njih.«

Vedno se spomnim sebe, ko sem bil mlad in sem želel brati gejevske stvari, pa nisem vedel, kje jih najti. Danes je to lažje, a v šolah te informacije še zmeraj ne dobiš. V moji knjigi je tudi polno avtorjev, ki niso bili geji – recimo Tolstoj in še mnogi, ki so bili tudi zame presenečenje.

Kaj pa je s konceptom moškega romantičnega prijateljstva, ki sproža kar nekaj nasprotujočih si interpretacij? Gre za zgodovinsko obliko želje po istem spolu? Vključuje spolno željo? Ali pa gre le za

homofobično nalepko, ki zanika takšno željo?

Ne pravim, da je vse to seksualno, nikakor. Ponavadi pa je izraženo na način, ki ga uporabljamo za izražanje seksualne ljubezni. Ni razvilo drugačnega izraza. Delno je to najbrž zato, ker naš koncept ljubezni izhaja iz Platona in njegovega moško-moškega modela. Od tam ta tradicija poteka v glavnem neproblematično in nobeno razlikovanje se ni vzpostavilo med tem, ali gre za seksualen odnos ali ne. V vseh teh pesmih so prisotne močne reference na fizično navzočnost, ne le na duhovno. To seveda ne pomeni, da sta se dajala dol. Ker gre za fizičen element, za ugodje ob fizični, ne le duhovni prisotnosti, je to po mojem delno že erotičen odziv. Vse to vprašanje o seksu je sicer zanimivo, a je zanimivo za vsakršne odnose.

Kako se vam zdi biti vključeni v gejevsko antologijo? Nekateri tega ne marajo in celo ne dovolijo.

Z velikim veseljem sem v tej antologiji. Z veseljem veljam za gejevskega pesnika, če me s tem označujejo ljudje, ki imajo to za nekaj dobrega. Če pa kdo misli: »Ah, on je samo gejevski avtor,« ne, potem mene tam zraven ni. Če sem že napisal knjigo o gejevski književnosti, ki vključuje Danteja, Shakespeara in Prousta, potem sem z veseljem v njihovi družbi. Če bi pisal pred petdesetimi leti, morda ne bi želel biti v gejevski pesniški antologiji, če bi pisal čez petdeset let, morda tudi ne, zdaj pa sem ponosen, da me vključujejo, in vesel, da me bralci, ki želijo brati gejevske antologije, v takšnih antologijah lahko najdejo.

Drugi del intervjuja je dostopen na www.narobe.si/myblog/pogovor-z-gregoryjem-woodsom.

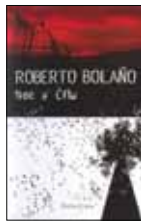
Anamarija Šporič
zhmixel@yahoo.com

Kogar bogovi lju- bijo, ostane mlad ...

Oscar Wilde, *Poezija in proza: izbrano delo*, prevod in spremna beseda Nada Grošelj, MK, 2009.

Oscar Wilde je širši javnosti znan predvsem po romanu *Slika Doriana Graya* ter zabavnih dramskih delih. Manj znane so njegove pesmi, ki so tokrat večinoma prvič prevedene v slovenščino in zbrane na enem mestu. Gre za dober in pester pregled najbolj bistvenih faz Wildovega pesniškega ustvarjanja, (ki sicer nekoliko zanemari začetno, resda morda manj kvalitetno obdobje Wildovega navduševanja nad grškimi klasičnimi), in nas tako popelje na popotovanje od avtorjevih mladih let in vtisov s potepanja po Italiji do biserov angleškega esteticizma in pesmi o osebnih in religioznih občutjih, ter tudi takšnih s političnim sporočilom. V izbor so uvrščene vse pomembnejše Wildove pesmi, dobrodošli pridobitvi sta predvsem prevoda daljših pesnitev Ravena in Sfinga, prevajalce in prevajalke pa čaka še kar nekaj tovrstnih zalogaev (npr. *Charmides* in *Humanitas*). Izbor vključuje tudi prozna dela, ki pomagajo osvetliti Wildov odnos do tedanje družbe in vsaj delno razložijo njegove poglede na umetnost. V zaključek nam je, kot je v zbirkah Wildovih pesmi postala navada, ponujena Balada o readinški ječi v novem prevodu, njegova zadnja daljša pesnitev, ki jo je napisal v zaporu med prestajanjem kazni zaradi homoseksualnosti. Wilde se bralcu prav skozi svoja manj znana dela razkriva kot več kot le domiselni nastopač in postane pronicljiv kritik svojega časa (nekateri njegovi eseji, npr. *Človekova duša* v socializmu, so tudi danes še kako aktualni), njegov celotni opus bi vsekakor veljalo prevesti v slovenščino. Delček k temu mozaiku je tokrat z odličnim prevodom in izčrpnim uvodom prispevala Nada Grošelj.

Ocena

Andrej Zavrl
a.zavrl@hotmail.com

Zadnji večer

Roberto Bolaño, *Noč v Čilu*, prevedla Irena Levičar, Študentska založba, 2009.

Roberto Bolaño (1953–2003) je bil izvorno Čilenec, vendar je precejšen del življenja preživel v Španiji, kamor je prebegnil z domače literarne scene. *Noč v Čilu* (2000) je njegov edini roman v slovenščini in je v celoti nekakšna predsmrtna pripoved, pravzaprav izpoved v samoočrambi čilenskega duhovnika, pesnika in literarnega kritika Sebastiána Urrutíe Lacroixa: »Umiram, toda veliko bi še rad povedal. Bil sem pomirjen s sabo. Tih in miren. Nenadoma so prišle stvari na dan. Zaradi tistega ostarelega mladeniča. ... Nekaj stvari je treba razjasniti.« Tako se roman začne in potem duhovnikov notranji monolog poteče v eni sapi, na en sam dah, tako rekoč v zadnjem dihu. Sto strani v enem samem odstavku, brez premo-
ra.

Oče Sebastián nosi kar težko prtljago, nekaj je zasebne, nekaj širše družbeno-politične. Polna je spominov in namišljenih spominov, dogodkov in potlačenih želja. Zelo pomembna tema je vloga posameznika v delovanju totalitarne oblasti. Kako da ljudje ob vseh grozotah kar molčijo in nikoli nihče nič ne ve? Ljudje skrivnostno izginjajo, a nihče ničesar ne vidi. Tudi oče Sebastián (član organizacije Opus Dei) se ne opredeljuje proti konzervativnim in totalitarističnim silam, ampak z njimi po svoje sodeluje. In kakor molči o drugih, molči tudi o sebi, saj vse življenje kot se le da potlačuje svojo željo po istem spolu, kar ima različne učinke (ne najmanj pomemben je njegova homofobna in seksistična poezija). Jasno, da vse prepredajo mreže melanholije.

Ocena

Zala Hriberšek
zala.hirbersek@guest.arnes.si

Nenavadni naelektreni prostori

Sarah Waters, *Okušanje žameta*, zbirka Gostosevci, prevod in spremna beseda: Klemen Perko, Didakta, Radovljica, 2009.

Okušanje žameta je prvenec Sarah Waters in njen drugi roman, preveden v slovenščino – spomnimo se usodne *Privlačnosti!* Če se je *Privlačnost* komu zdela abstraktna, je zdaj čas za napeto in razgibano zgodbo, polno pripetljajev, ki tvori jo vrtočlave dogodke in hitre spremembe. In, seveda, *Tipping the Velvet* v slengu pomeni kunilingus!

Zgodba romana *Okušanje žameta* je postavljena v viktorijanski London in je ostra kritika razredne družbe. Zgodba se dogaja v sijaju aristokracije, v revščini delavskega razreda ter v razburljivih feminističnih, delavskih in socialističnih gibanjih.

Prvoosebna pripovedovalka Nancy Astley nam razkriva silovito ljubezensko razmerje z varietejsko zvezdo Kitty Butler, ki se zaradi videza poroči in si uniči življenje. Razdor za Nancy Astley pomeni padec v brezno, v katerem kot žigolo za moške in brezpravna ljubica bogate aristokratine dodobra spozna lice-merje in zamlčano sprevrženost svojega časa. Vendar je želja po življenju močnejša, zato ponovno išče in najde svoje mesto v življenju, se zalubi in dela kot aktivistka v revnem East Endu; s socialistko Florence Derby si ustvarita življenje ljubezni, sočutja in tovarištva.

Waters je za *Okušanje žameta* prejela nagrado Betty Trask za najboljši romantični roman mladih avtorjev Commonweltha.

Ocena

Andrej Zavrl
a.zavrl@hotmail.com

Fantiči in tiči

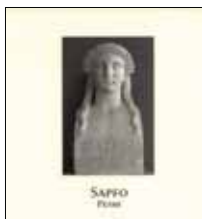
Tony Duvert, *Dnevnik nedolžneža*, prevedel Brane Mozetič, Škuc-Lambda, 2009.

Francoski avtor Tony Duvert (1945–2008) je največ napisal v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je prejel tudi najvišje literarne nagrade, potem pa je po vzponu novega konzervativizma njegov sloves dobil zloglasne tone. Zadnji esej je objavil 1989 in se nato popolnoma umaknil iz javnega življenja. Ko so ga avgusta 2008 našli v njegovi samotni hišici, je bil že več tednov mrtev.

Dnevnik nedolžneža (1976) spada med Duvertove »klasične« romane, saj je večina ostalih bolj avantgardnih, vsekakor pa to ne pomeni, da gre za kakšno malomeščanskemu moralizmu priljudno pisanje. Duvert je bil namreč velik zagovornik pravice otrok do svobode, še posebej seksualne. In tudi približno tridesetletnega pripovedovalca romana, »moškega, ki raje boža otročaje, kot pa da bi jih delal«, seksualno zanimajo samo fantje med 12. in 20. letom – mnogi so klateži, večkrat gre za denarno menjavo, a nikoli si fantov ne pridobi s prisilo.

Duvert v svojem romanu da glas pedofilu, ki ga družba najbolj sovraži: je inteligenten, elokventen in reflektiran. Svojih dejanj ne obžaluje in se ne opravičuje; ne, prav strastno biča heteroseksizem in hinalščino ter vsesplošno udrihanje po t. i. pedofiliji, ki pomeša vse pojme in usmerjenosti. Z daljšim odlomkom o narobe svetu, kjer večinska homoseksualnost zatira manjšinsko heteroseksualnost, pa pokaže na vso grozljivo absurdnost in zločinskost heteronorme. Spotoma poda še krasno parafrazo znamenitega bibličnega izreka o metanju prvega kamna: »V imenu ljudi govorijo samo tisti, ki bi zmogli vanje nameriti puško.«

Ocena

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Zaklad fragmentov

Sapfo, *Pesmi*, iz grščine prevedel, opombe in spremeno študijo napisal Marko Marinčič, Ljubljana: KUD Logos, 2008.

Nova slovenska izdaja Sapfinih pesmi je še posebej pomembna zaradi dveh razlogov: najprej zato, ker prinaša celotno ohranjeno zapuščino te pesnice, in to dvojezično – vsa besedila so navedena tudi v grškem izvirniku. Potlej je zbirka pomembna še zaradi spremne študije, ki z uravnoteženim pristopom končno enkrat ne okoliši in ne menca okrog Sapfinega homoerotičnega naboja (in za vselej zabriše v smeti že stokrat zastarela reševanja pesnične časti pred grozljivimi – in seveda povsem izmišljenimi! – obtožbami nenaravne strasti). Marinčičeva študija je polna zanimivih analiz, podatkov in interpretacij o »možačasti Sapfo« (kakor jo je poimenoval Horac), njenem krogu deklet in položaju v antičnem lirske kanonu. Čeprav se Marinčič nazadnje vrne k verjetni hipotezi o tem, da so bila dekleta Sapfine »gojenke«, prej dobra pretrese možnosti in predsodke, ki so povezani z anahronističnim razumevanjem njene »zasebne šole« in z ritualizirano oz. institucionalizirano homoseksualnostjo (tudi v antiki ni bila vse hierarhija in istospolna erotika ni bila zmeraj zvezana s starostno razliko).

In potem (pravzaprav: najprej) so tu pesmi. Sapfo v sicer drugačnem kontekstu zapiše, da »le za delež smejo ljudje prositi«. In res: le delež pesmi, teh predlog za glasbeno izvedbo, se nam je ohranil. Iz pričujočih 192-ih fragmentov, ki so včasih tudi ena sama beseda, pa razbiramo širok razpon odnosov in intimnosti. Rečeno z enimi takšnih fragmentov (36): »hrepenim in iščem«.

Ocena *****

O homoseksualnosti v šoli

Posebna številka Sodobne pedagogike »Homoseksualnost in šola«, let. 60., št. 4, november 2009

Končno! Prav nič drugega ni mogoče reči ob tematski številki Sodobne pedagogike o homoseksualnosti in šoli. Urednika Mojca Kovač Šebart in Roman Kuhar ugotavljata, da se o homoseksualnosti v naših šolah govori malo in sporadično. Od dobre volje učiteljev in učiteljic je torej odvisno, ali bodo mladi kaj slišali o homoseksualnosti in na kakšen način bo tema predstavljena. No, drugače je med šolskimi odmori: tam je vsak dan moč slišati kaj na to temo. Kanadska raziskava je na primer pokazala, da srednješolci v povprečju po večkrat na dan uporabljajo besedo »peder« za žaljenje svojih sošolcev.

Tematska številka prinaša 11 znanstvenih razprav. Avtorice in avtorji predstavljajo razvoj gejevskih in lezbičnih študij v Sloveniji, analizirajo rezultate raziskav o homofobnem nasilju v šolah, odgovarjajo na vprašanje, zakaj in kako je o homoseksualnosti v šolah potrebno govoriti in na kakšen način se odsotnost govora o homoseksualnosti v šolah legitimira v uradnih (šolskih) politikah. Tematizirajo tudi, kako šolo narediti za varen in vključujoč prostor za glbt-mlade in predstavljajo analizo kurikulumov in šolskih učbenikov, ki jasno pokaže, da v njih o homoseksualnost tako rekoč ni moč najti ničesar. Tematsko številko zakroža aktualen pregled raziskav o istospolnih družinah.

»Sodobna pedagogika: Šola in homoseksualnost« je obvezno branje za vse, ki delate v šolah, ki v šolo hodite ali se zgolj sprašujete, zakaj bi bilo o homoseksualnosti sploh potrebno govoriti.

Glej: www.sodobna-pedagogika.net

Anamarija Šporčič

zhmuxel@yahoo.com

Od tribadola do lezbograda – 1.del

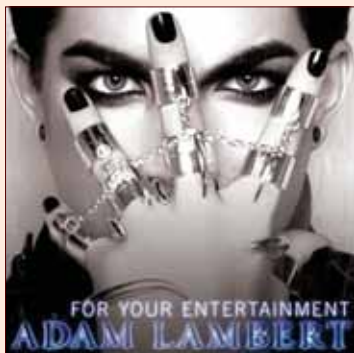
Razvoj besedišča, zadevajočega istospolno usmerjene osebe ženskega spola, ni nič manj zanimiv in pester kot tisti, zadevajoč njihove moške kolege. Čeprav je lezbičnost skozi zgodovino veljala za manj »problematično« ali celo neobstoječo spolno usmerjenost, so se tudi pred letom 1890 že pojavljala različna poimenovanja za ženske, ki ljubijo ženske. Omenjenega leta se beseda lezbijka prvič pojavi v medicinskem slovarju kot ženska različica izraza sodomit, ki se je takrat uporabljal za homoseksualce, pred tem pa sta v uporabi predvsem izraza *tribada* (kajpada še vedno prisotna v SSKJ-ju) in, posledično, *tribadizem*. Rimljani so z besedo *tribas* imenovali žensko, ki je želela imeti aktivno vlogo v spolnem odnosu, ne glede na to, ali je šlo za lezbični ali heteroseksualni odnos. Vse kaže, da je bilo razmerje moči med partnerjema takrat bolj pomembno od same spolne usmerjenosti, kar je razvidno tudi iz nestigmatiziranosti aktivnega partnerja v homoseksualnem odnosu v antiki. Mimogrede, izraz *tribadizem* se danes še vedno uporablja kot poimenovanje za eno izmed spolnih tehnik. Tisti redki strokovnjaki 19. stoletja, ki so lezbilstvu namenili vsaj nekaj pozornosti (in ga ob tem obravnavali kot obliko norosti, se ve), so uporabljali različna poimenovanja, npr. *uranizem* (Krafft-Ebbing je izraz uporabljal tako za homoseksualce kot tudi za lezbijke in je lezbilstvo interpretiral kot ozdravljivo nevrološko motnjo) ali *tretji spol* (pripadniki katerega naj bi bili homoseksualci in lezbijke). Ta izraz je uporabljal tudi Havelock Ellis, ki je v nasprotju s splošnim prepričanjem prišel do neverjetnega spoznanja, da se lezbijka ne spreobrne, če ji »zrihtaš pravega dedca«. Pa o tem kdaj drugič. Na prehodu v dvajseto stoletje sta se kot sopomenki uporabljala predvsem izraza lezbičnost in *sapfizem* (oba imata izvor v zgodbah o domnevno lezbični pesnici Sapfo, ki je živela na grškem otoku Lesbosu), prvi pa je nato prevladal. V splošni nevtraln rabi lahko tako danes poleg tega prevladujočega izraza zasledimo tudi poimenovanje *istospolno usmerjena ženska* (nikakor pa ne *homoseksualka*, *istospolnica* ali *enospolnica*!), kot zmerljivke ali izrazi pripadnosti znotraj lgbt-skupnosti pa se pojavljajo tudi *lezba*, *lezbača*, *lezbura* ipd. Nekaj časa se je pojavljala tudi iz angleškega jezika prevzeta in v slovenščini povsem napačna raba besede *gay/gej* tudi za ženske, vendar je sčasoma izginila, za kar smo lingvisti neizmerno hvaležni.

Plošče poslušaj in na koncerte hodi Janis.

zhmixel@yahoo.com

Adam Lambert

— For Your Entertainment

Pa smo dočakali prvi album čudežnega dečka in drugouvrščenega v osmi sezoni Ameriškega Idola, ki se je od svojih sotekmovalcev razlikoval predvsem po izjemnem glasu in izboru bolj rokarskih komadov, od Queenov do Led Zeppelin, pa tudi Michaela Jacksona je posnemal prav navdušujoče.

Fant je že v času tekmovanja potrdil govorice, da je gej, kar ga je po vsej verjetnosti tudi stalo zmage, saj največ glasov v tej oddaji prejmejo iz konservativnih južnih zveznih držav, njegovemu (vokalno sicer manj sposobnemu) nasprotniku pa je, glej ga zlomka, mimogrede ušlo, da z ženo redno zahajata v cerkev. Da imajo ZDA še vedno velike težave s sprejemanjem homoseksualnosti, se je pokazalo tudi lanskega novembra, ko je Lambert med podelitvijo glasbenih nagrad AMA na odru poljubil svojega klaviaturista in se še malo pozabaval s plesalci, kar se je končalo s 1500 klici za moralo zaskrbljenih državljanov in odpovedjo nastopa v nekaterih televizijskih oddajah. Ko sta nekaj podobnega pred leti zakuhali Britney in Madonna, je MTV posnetke njunega poljubljanja seveda ponavljal v nedogled. Pa bodi dovolj o dvojni morali. *For Your Entertainment*

ima kar pravi naslov, čeprav je plošča presenetljivo raznolika in kvalitetna za nekoga, ki si je kariero zgradil s pomočjo oddaje, ki žali glasbeno in tudi siceršnjo inteligenco morebitnega gledalca/ke. Plošča je pop v najboljšem pomenu besede, za kar je mladenič poskrbel v sodelovanju z mnogimi znanimi tekstopisci (med drugimi Pink, Lady GaGa ter člana skupin Darkness in Muse). Poleg nekakšnega poskusa oživljanja teatralnosti glam rocka, kar se kaže tudi v Lambertovih nastopih, najdemo na plošči še žaganje rokarskih kitar, vplive diska in elektra, pa tudi kakšen R&B in celo operni moment, vse skupaj pa je spretno zapakirano v tržno pač najbolj perspektiven najstniški pop. Skratka, na ta album je Lambert stlačil čisto vse, kar se je stlačiti dalo, in nastal je zanimiv izdelek, ki pritegne prav s pretiravanjem na vseh področjih. Fantè je stvar zastavil karseda grandiozno, teatralno in pretirano spolirano, največje presenečenje pa je ob vsej tej kolobociji pravzaprav to, da plošča sploh ni zanič. Kdo bi si bil mislil.

Ocena

Brett Anderson

— Slow Attack

Če ne bi bilo Bretta Andersona in njemu podobnih, bi razni Adami Lamberti danes precej bolj tenko piskali. Vendar pa nekdanji frontman po razpadu legendarnih Suede kar nekako ne najde več poti nazaj na glasbeno sceno. Najprej je v sodelovanju s kitaristom Bernardom Butlerjem poskušal z bendom The Tears, zdaj pa si je že s tretjo solo ploščo (resda boljšo od prejšnje polomije z naslovom *Wilderness*) nakopal slabe kritike v praktično vseh glasbenih medijih na Otoku, ali pa vsaj tistih, ki ga niso raje kar popolnoma zignorirali. Besedila so v najboljšem primeru prikupno butasta in človeku se kar milo stori, ko se spomni na Animal Nitrates in druge fantastične suedovske klasike iz devetdesetih. *Slow Attack* ni nikakršen glasbeni napad, je pa vsekakor božjastno počasen. Minimalistično glasbeno podlago (tolkal skoraj ni slišati), s katero nas plošča živcira vse od začetka do konca, rešuje zgolj Andersenov močan in prijeten vokal, ki pa nam ne zna povedati prav nič novega. Zateženo, nezanimivo in, predvsem za tiste seznanjene z Andersonovimi siceršnjimi glasbenimi sposobnostmi – travmatično.

Ocena

Imogen Heap

— Ellipse

Morda bi se Brett Anderson po nasvet o temačnih glasbenih meditacijah na temo zateženosti vsakdanjega življenja lahko odpravil prav k britanski gospodični Imogen Heap, ki se po štirih letih vrača s tretjim studijskim albumom. Nehvaležne primerjave z Björk morda niso povsem zgrešene, vsaj kar se tiče inovativnega raziskovanja novih glasbenih pokrajin in odštekanih glasbenih pristopov. Zasanjana, eterična glasba na osnovi mehke pop elektronike in obogatena s številnimi nenavadnimi zvoki se prijetno zliiva s toplimi in na trenutke odmaknjenim vokalom pevke, ki nas popelje na zanimivo lirčno popotovanje. Album na trenutke morda res preveč spominja na svojega predhodnika, *Speak for Yourself*, vendar Imogen Heap ponovno uspe ustvariti povsem svojstven svet, v katerem se zlahka izgubimo, čeprav njegove logike vedno ne razumemo povsem. Vokal se skozi celotno ploščo zelo všečno poigrava s svojimi sposobnostmi in lebdi nad malimi simfonijami, ki prikupno polzijo mimo. Elegančno, nežno, prijetno.

Ocena

Suzana Tratnik
suzana.tratnik@amis.net

Amado mio

Slovensko mladinsko gledališče
in Gledališče Škuc
Besedilo: Pier Paolo Pasolini
Režija: Ivan Peternej
Igra: Blaž Šef, Ivan Peternej
Premiera: SMG, 28. september 2009

Uprizoritev intimnega proznega dela velikana Piera Paola Pasolini-ja nedvomno ni preprosta zadeva. Režiserju Ivanu Peternejju, ki skupaj z Blažem Šefom v predstavi tudi igra, se je posrečilo ustvariti nežno, čutno predstavo o pisateljevi ljubezni do neizkušenih mlajših dečkov Nizjutija in Bruna v senci vojne vihre in družbenega obsojanja, ne da bi neposredno poudarjal angažirani upor proti (krščanski) morali, saj sodbe o bolečini, osamljenosti ali celo krivdi, ki so posledice prevlade neukrotljive človeške narave nad družbenimi zahtevami, nedvomno prepušča gledalcu ali gledalki. Ne manjka preciznih in zelo domišljeno uprizorjenih odlomkov iz osebnopovednega romana, denimo, uprizoritev ljudske igre v igri med oficirjem, lovcom in kozlom, satirom, ki jo protagonista zares odlično odplešeta. Ravno tako dobro odpojeta popevke in ustvarita prepričljivo vzdušje furlanske-

ga podeželja ter obudita nostalgijo po nedolžnem in pristnem, po tisti Italiji, ki jo je sam avtor označil za ponižno in avtentično. Dialogi med Pasolinijem in Nizjutijem mestoma tečejo v italijanščini (gledalec in gledalka si jih lahko prebereta v slovenščini na priloženem listu), eden lepših je njun pogovor o tem, ali mrzli veter borin piha iz okolice Trsta, kjer

sicer ni hribov. Nizjuti: »Mogoče res prihaja od tam, a rodi se daleč, na koncu sveta.« Pier: »Poglej, tam je konec sveta.« Scenografija je skorajda asketska, vendar učinkovita, za tekoče spremembe prizorov ves čas skrbita kar igralca sama in tako, denimo, šolsko tablo v par korakih spremenita tudi v platno kinodvorane. V zaključnem prizoru se film Gilda s pojočo Rito Hayworth mestoma projicira tudi na beli srajci in na goli telesi obeh akterjev, s čimer se ustvari plastičen vtis o ljubezenskem plesu in povezanosti v njunem notranjem svetu oziroma dobesedno na njunih telesih.

Ocena

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Tičja kletka

Šentjakobsko gledališče Ljubljana
Besedilo: Jean Poiriet
Priredba in režija: Gašper Tič
Premiera: 28. november 2009

Tičja kletka je gotovo ena od najbolj politično aktualnih gledaliških predstav, ki se trenutno odvijajo na slovenskih odrih. Čeprav zgodbo sleherni zavedni gej pozna na pamet in ima v svoji kolekciji DVD-jev zagotovo tudi ameriško (manj verjetno pa francosko) filmsko različico te sicer v izvirniku gledališke predstave, ogled v času, ko Nestrpna Slovenija rohni proti novemu Družinskemu zakoniku, ponuja nekaj zanimivih vpogledov. Val Goldman, dvajsetletnik, ki je odraščal v istospolni družini, se želi poročiti z Barbaro Keeley, ki pa je imela to nesrečo, da je njena mama zadržna konservativka, oče pa povzpetniški desničarski politik. Val je torej, čeprav je imel dva očeta, heteroseksualec, a ima zdaj težave zaradi tega, ker svoje družine ne more predstaviti Barbari. Nasprotniki Družinskega zakonika imajo torej prav – otroci v istospolnih družinah se bodo morali soočiti s homofobijo. Am-

pak, hej, čigav je pravzaprav ta problem – Valov ali problem Barbarinih staršev? V komediji zmešnjav, ki gledalcu ponudi ogledalo, je odgovor jassen. Tisti, ki s prstom kaže na problem, je hkrati izvor tega istega problema. No, za povrh jih precej cankarjansko

pred katastrofo rešijo prav ti, na katere so prej kazali s prstom.

Predstava pravoverno sledi filmski različici in filmski trak spletno vpelje celo v predstavo samo. Gejevski in lezbični publikli povsem domače delujejo tudi transvestitske točke, saj je v njih moč zaznati duh sobotnih in nedeljskih večerov v K4. Nenazadnje v predstavi nastopa Luka Valenčak oziroma Afroditia, zmagovalka Slovenia's Next Best Drag 2008. Vsekakor pa je potrebno izpostaviti tudi odlično igro Bojana Vistra v vlogi Zaze oziroma Alberta. Uspelo mu je, da s tragično komično vlogo v gledalcih ne vzbudi pokroviteljskega sočutja, pač pa spoštovanje. No, vsaj pri tistih, ki se v predstavi ne smejejo samo likom na odru, pač pa tudi samim sebi.

Ocena

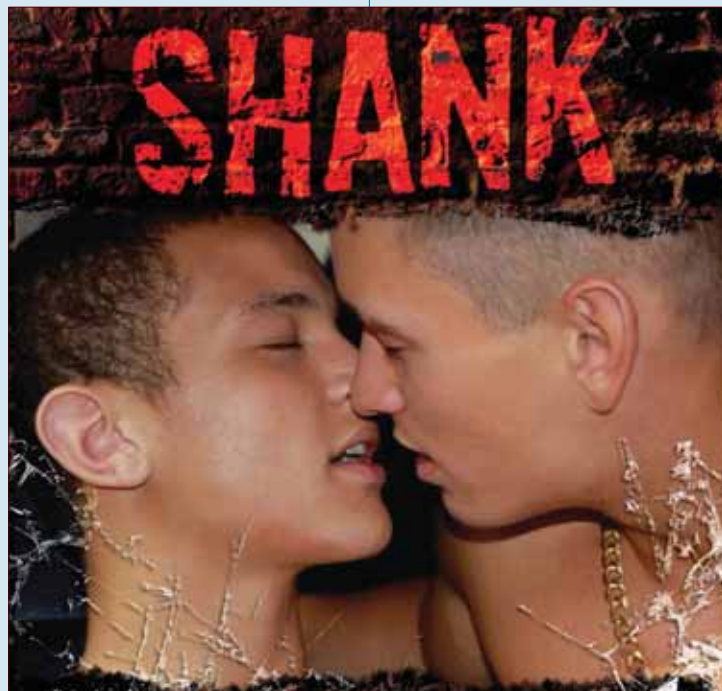
Luka Pieri

pieri.luka@gmail.com

Samocenzura in diskriminacija nefikcije

Petindvajseti, jubilejni Festival gejevskega in lezbičnega filma je slovenskemu občinstvu tudi letos dal možnost, da si ogleda nekaj najzanimivejših filmov na LGBT-temo iz preteklega leta ali dveh. Polega tega pa je bilo letos precej poudarka tudi na slovenskem filmu.

Otvoritveni film, *Prepovedane smeri* Sümeýe Kökten, sta uvedla slovenska kratka filma *Kondomi za papeža* Romana Kuharja (o protestu proti papeževemu nasprotovanju profilaktičnim pripomočkom) in *Prvovrstni.drugi* gverilskega kolektiva Vstaja lezbosov, ki po lanskem *Homo-Risk* nadaljuje analizo odnosa povprečne Slovenije do homoseksualnosti. V okviru festivala pa smo si lahko ogledali tudi dva filma Boštjana Hladnika, genialni *Ubij me nežno* (1979) in kontroverzni *Maškarada* (1971). Slednji je skoraj polni dvorani Slovenske

kinoteke dal tudi priložnost za prvi poglobljen pogovor o homoseksualnosti v slovenskem filmu s Petrom Zobcem, ki je bil pri *Maškaradi* asistent režije.

Prvi del festivala je bil, morda zaradi specifičnosti nekaterih filmov, manj obiskan, je pa zato bil drugi del festivala deležen večjega zanimanja in odlični filmi, kot so *Otrok riba*, *Mama je pri frizerju*, *Drugi način*

in *Patrik 1,5*, so doživeli izjemen uspeh (sploh slednji, po katerem je potekal zelo prijeten pogovor z režiserko Ello Lemhagen, ki se je šla še naprej zabavat tudi na zaključni žur na Metelkovi).

Predvsem je bilo opaziti manjše zanimanje za dokumentarce, čeprav so bili letošnji nadpovprečno dobri. Zlasti bi opozoril na šokanten film *Pravila treninga* o trenerki

Rene Portland, ki je dekleta izločevala iz univerzitetne košarkarske ekipe, če so bile lezbijke, in na film *Dobri Američan* o fantih na poziv. Ampak zdi se, da je dokumentarec zvrst, ki jo mnogi vnaprej ocenijo za nezanimivo, neprivlačno in dolgočasno. Kako se motijo.

No, ampak rad bi se za hip posvetil nekoliko prezrtemu vidiku abstinence. Poleg splošne apatije in asocializacije sodobnega človeka v svetu, ki se izgublja v kaosu virtualnih stikov, obstaja še en razlog, ki sicer verjetno ne vpliva enako močno na slabšo obiskanost, je pa vseeno precej simptomatičen. Dejstvo je, da mnogi geji in lezbijke načrtno »bojkotirajo« festival. Niso samo tiste, ki so site dram (kot da drama sama po sebi pomeni, da bo film duhomoren), ali tisti, ki zehajo ob zgodbah o resničnih ljudeh, ali tiste, ki doživijo živčni zlom ob gledanju del manj izkušenih ustvarjalcev ali ustvarjalk. So tudi tisti, ki nočejo obiskovati festivala, ker se jim preprosto zdi nepotreben. Oziroma tako pravijo. Prej kot otopelost in lenobna potreba po šundu, ki se hrani ob raznih *Barih* in *Kmetijah*, se za njihovimi vzvišenimi in pogosto zaničljivimi pripombami

Eva Mladenovič

Film *Na delu* mi je bil všeč, ker je z intervjuji prikazal oblike diskriminacije nad spolom in

spolno usmerjenostjo. Zanimivo vsebino so podprli dobra glasba, performansi in misel: »I didn't come out of the closet to live in a box.« Sicer me je celotni festival navdušil. Vsako leto skušam pogledati čim več filmov, bi pa pričakovala, da bo več enako mislečih in da bo vsaka predstava razprodana.

Maja Živanović

Ker sem si tudi v preteklih letih ogledala kar nekaj filmov, ki so bili povečini precej tragični,

sem letos iskala kaj bolj lahkega, a vseeno z neko vsebino. *Patrik 1,5* se mi zdi ravno to; tragikomična zgodba o birokratskih napakih, ki spremeni življenje (vsaj) trem ljudem. Stereotipiziranje »normalnih« ljudi in njihovih odnosov projicira banalnost dvodimenzionalnega doživetja homoseksualnosti med splošno populacijo na skorajda zabaven način. Vsekakor vredno ogleda.

Andrej Peranič

Festival zame pomeni tudi priložnost, da srečam ljudi, ki jih drugače poredkoma vidim. O

filmih, ki sem si jih tokrat ogledal, lahko rečem, da so mi všeč, moti me pa odvečno nasilje (*Shank*). Zelo sem zadovoljen, da sem lahko videl Viscontijeva filma in starejša slovenska filma. Najboljši med vidnimi: *Patrik 1,5*.

Špela Sitar

Ogledala sem si filme, ki so se tako ali drugače dotikali teme starševstva. Film fantastične

kanadske režiserke Lée Pool (*Mama je pri frizerju*) je pokazal, da se za vsakimi zaprtimi vrati skrivajo laži, ki prinesejo bolečino, otroci pa so tisti, ki običajno »potegnejo krajši konec«. Švedski film *Patrik 1,5* je starševstvo in posvojitve postavil v današnji čas. Piko na i pa je dal film *I Can't Think Straight*, ki je s srečnim koncem zaključil lepo lezbično zgodbo o ljubezni. Letošnji festival je ponudil kar nekaj dobrih filmov in še enkrat več dokazal, da ga še kako potrebujemo.

I Can't Think Straight

skriva paradoksalna oblika samozatiranja, ki močno spominja na Slovence v tujini.

Slovenski zamejci v Italiji, kjer situacijo bolje poznam, se, denimo, delijo na globoko zavedne in globoko »potuhnjene«. Med prvimi so taki, ki se borijo za svoje državljske, manjšinske, navsezadnje tudi ustavne pravice – pogosto, če ne celo večinoma, v okoliščinah, ki so njihovim prizadevanjem vse prej kot naklonjene, naj bo to zaradi sovražnega vzdušja, birokratičnih zapletov ali omalovaževalne, celo prezirljive oblasti, ki jim redno meče polena pod noge. V okolju, ne pozabimo, kjer

jih je bilo desetletja strah v javnosti spregovoriti v materinščini.

Med druge pa sodijo taki, ki se iz različnih razlogov že zgodaj naučijo zaničevati vse, kar je slovensko. Razen v šoli se med sabo pogovarjajo v italijanščini. Družijo se le z italijanskimi vrstniki in vrstnicami, da bi potlačili nelagodje – saj jih na to, da niso »kot drugi«, opozarja že to, da morajo dan za dnev obiskovati slovensko šolo, kar pogosto skrivajo pred prijatelji oz. se izgovarjajo na »neumne starše«, ki so jih tja vpisali. Redkokdaj se udeležujejo slovenskih prireditev, kot so slovesnosti, koncerti ali gledališke predstave.

Saj ne, da bi morali. Poanta je v tem, da to zavračanje etnične identitete izvira v pritajenem, nemalokrat privzgojenem občutku sramote. In ta se zaradi same narave sramu kot čustva, ki ga je treba skrivati (ker je pač – in v tem je največji paradoks – sramotno) prekanalizira v frustracijo, prezir in posledično v ostro, refleksno nasprotovanje.

Samozanikanje, torej. Samocenzura.

Strah vedno botruje potrebi nekaterih, da pred stvari, ki jih ne poznajo ali ne razumejo, postavijo zaporo. In prav tako je strah kriv,

ko si zaporo postavimo sami. Nevednost se od nekdaj trudi zatirati umetnost, če že ne to, pa ji pogosto poskusi vzeti ugled oz. dostojanstvo. Cenzura v filmu je samo ena od možnih oblik zatiranja. Enak princip lahko prestavimo v katerokoli življenjsko sfero, za vsako tovrstno odločitev je navsezadnje kriv posameznik, torej človek. Vsak človek pa je režiser svojega življenja. In v trenutku, ko dovolimo drugim, da bi nam zapovedovali, kako moramo živeti, nehamo »snemati svoj film«.

Pravi film *Maškarada*, ki je bil ob izidu cenzuriran, med drugim češ da bo slabo vplival na vzgojo mladine, si je javnost lahko ogledala šele deset let pozneje. Hladnik je bil namreč prisiljen zreducirati sporne ali domnevno erotične prizore, se pravi goloto, predvsem pa v celoti izločiti vsak namig homerotike in – recimo temu tako – homofascinacije (čeprav je bila tudi neokrnjena verzija po Zobčevih besedah »otroški vrtec« proti Hladnikovemu prvemu osnutku). In zaradi izločenih prizorov je film izgubil vse ključne konflikte, ki so definirali odnose med liki.

Filmom torej cenzura pogosto vzame dušo, kot jo pravzaprav

Ana Janjevak

Na festivalu sem preživela kar nekaj večerov in vedno je bilo super.

Dokumentarni filmi so mi približali kar nekaj aktivističnih akcij, za katere prej nisem vedela, nekateri igrani filmi pa so bili presenetljivo sproščujoči. Poleg tega pa je na GFLF vedno pozitivno vzdušje in je super dogodek za druženje.

Mojca Koželj

Ogledala sem si zelo prisrčen film *Patrik 1,5*, zanimiva sta mi bila tudi filma *Otrok riba* in *Prepovedane smeri*.

Vsekakor je obisk režiserjev filma na festivalu zelo dobra poteza, saj tako iz prve roke izvem nekaj o situaciji v tisti državi, specifičnih zapletih, ki se porajajo ob snemanju tovrstne tematike. Ponosna sem seveda tudi na to, da je bil že drugo leto zapored naš film (*Vstaje Lezbosov*) na velikem platnu ter da je bil odziv gledalk in gledalcev tako dober.

Tadej Čepeljnik

Posebej sem se razveselil otvoritvenega dokumentarca, kjer se pojavim tudi sam s prijatelji.

co Angeles iz Španije in ki sem ga tokrat tudi prvič videl v celoti. Letos mi je bilo všeč, da so bili predstavljeni tudi starejši filmi. Pogledal sem Hladnikovo *Maškarado*, ki sem jo doživel kot svojevrsten prikaz razmer po seksualni revoluciji. Pri tem se meni homerotičnost v filmu ni zdela bistvena. Zelo sem se vživel tudi ob filmu *Mama je pri frizerju*, ki je res odlično narejen in ga spremlja čudovita glasba.

licemerci na najrazličnejših instancah vzamejo tistim, ki ne ustrezajo njihovim normam in omejenim nazorom ter jim zato vzbujajo občutek ogroženosti. Kot jo je Rene Portland vzela obetavnim športnicam in s tem naredila sramoto tistemu, čemur naj bi bila tako predana – športu, predvsem pa je mladim, prizadevnim dekletom dobesedno uničila življenje, ker se niso hotela podrediti, skrivati, samocenzurirati.

Nekateri, kot rečeno, ne marajo dokumentarcev in fikcija včasih mogoče res bolj ustreza naši potrebi po zamaknjenosti, ki jo nudi filmska umetnost. Ampak dokumentarni filmi vendarle niso večerni dnevniki in mnogi so lahko tako dobro posneti, da nas njihove zgodbe posrkajo in ganejo, saj sta tudi avtentičnost in resničnost lahko prikazani s prefinjeno dramaturško dovršenostjo.

Obenem so dokumentarci pomembni tudi zato, ker nas seznanjajo z zapostavljenimi vidiki vsakdanjega življenja (npr. izjemno pozitivni *Na delu*); ker javnost opozorijo na kratkomalo kriminalna dejanja, ki so vse prepogosto nekaznovana ali vsaj neustrezno kaznovana (*Pravila treninga*); ali pa zato, ker opišejo realnost, ki jo večina ljudi ne pozna in zato o številnih vprašanjih ni poučena, čeprav si jemlje pravico o njih soditi (npr. film o istospolnih družinah *Homo Baby Boom*). V (po)znanju je namreč moč; čim več vemo, tem bolj smo lahko samozavestni in tem lažje se tudi upremo težnjam po (samo)cenzuri.

Jasna Magić

jasnamagic@yahoo.com

Na delu – Working on It

Pogovor s Sabine Baumann in Karin Michalski, avtoricama dokumentarno-eksperimentalnega filma *Na delu*, ki raziskuje norme rase, spola in spolne identitete ter ponuja kar nekaj zanimivih načinov, kako se izogniti stereotipom in označevanju ter se uspešno spoprijeti z identitetami, ki nas oblikujejo in definirajo.

Glede na to, da je bilo o normah, stereotipih in diskriminaciji na podlagi spola, spolne usmerjenosti, barve kože itd. posnetih že mnogo dokumentarcev, me zanima, kaj bi opredelili kot najbolj izviran element v vašem filmu.

KM: Že sam koncept in format filma sta izvirna. S Sabine sva bili pred snemanjem kritični do mnogih podobnih filmov. Nisva, na primer, želeli, da bi bil film portret enega človeka, ki se sooča z neko specifično situacijo. Želeli sva pokazati, da se pravzaprav večina sooča s temami, ki jih izpostavlja. Ravno tako nisva hoteli ljudi postaviti v vloge žrtev, kjer bi občinstvo z njimi sočustvovalo. Želiva, da bi film dal občutek, da je v borbi z normami mogoče zmagati.

SB: Eksperimentalni elementi filma so predvsem posledica procesa snemanja, saj sva sogovornike postavljali v različne situacije, kjer so se tudi sami soočali z lastnimi razmišljanji in koncepti. S filmom pa sva želeli primarno izobraževati. Želiva si, da bi se film uporabljal v različnih okoljih, npr. v šolah, na delovnem mestu, saj ni namenjen ozki ciljni skupini. Izdati namerava tudi publikacijo in tako pou-

Sabine Baumann in Karin Michalski, foto: Skuc

dariti, da so nekatere rešitve, ki jih predlaga film, dejansko mogoče. Obstaja tudi že spletna stran www.workingonit.de, kjer je film deloma možno videti oziroma ga naročiti.

S Sabine se osredotočita predvsem na štiri norme – heteronormativnost, spolno binarnost, spolno usmerjenost in barvo kože, v tem primeru belo –, s katerimi se soočajo vajini protagonisti in protagonistke, ki na njih »delajo« ...

KM: Ja, delajo na tem; na normah, ki so nam vsiljene in nam otežujejo življenje. V zvezi z naslovom se mi zdi pomembno zavedanje, da vsi lahko »delamo« na normah, se proti njim borimo. Dejstvo pa je, da so nekateri bolj aktivni, zato sva k filmu povabili predvsem ljudi, ki se s tem poklicno ukvarjajo, umetnike/ce, aktiviste/ke, teoretike/čarke na tem področju, in jih prosili, da izpostavijo predvsem svojo osebno izkušnjo. Izbirali sva ljudi z različnimi ozadji in osebnimi okoliščinami, ker sva želeli k vsebini pristopiti zelo široko.

Zakaj ravno heteronormativnost, barva kože ter spol in spolna usmerjenost?

KM: To so za naju več kot norme, to so politični problemi, ki jih družba mora spremeniti. Heteronormativnost, spolna usmerjenost in »belost« spodbujajo homofobijo, transfobijo, seksizem in rasi- zem in mnoge druge oblike nasilja.

Lahko bi rekli, da je film zaznamovan z dvema sloganoma: Identiteta ubija (Identity kills) in Stopiti iz omare v škatlo (Coming out of the closet into the box).

KM: (*smeb*) Ja! V škatlo – zato, ker si ob razkritju ene identitete obkrožen s kopico oznak in norm in potem nimaš prav nič več svobode. Kot bi hodil iz omare v omaro (*smeb*). Identiteta v kontekstu »Identity kills« ne pomeni nujno

nekaj slabega, oziroma takojšnje diskriminacije, gre bolj za to, da se ne smemo omejiti samo na eno identiteto, temveč znotraj sebe raziskati, kaj vse predstavljamo navzven in hkrati ljudem dopuščati, da se vse njihove identitete izrazijo. Kar sva hoteli povedati, je to, da za nekatere ljudi ni dovolj, če rečejo: »Ce sem« ali »lez-bijka ali biseksualec«, saj ni nujno, da živijo znotraj tistih norm, ki jih postavlja LGBT-skupnost. Gre za bolj kompleksen pristop k samoidentificiranju.

SB: Slogan »Identiteta ubija« sem razumela drugače, in sicer kot izraz tega, da na podlagi identitete ljudje dobijo različne etikete. Prizor, ki ga vidimo v filmu, skozi katerega se to manifestira, vidim le kot proces, preko katerega so sogovorniki želeli izraziti svoje nestrinjanje s takim predalčkanjem.

V filmu lahko zaznamo tudi dvojnost – po eni strani film namiguje, da se je treba osvoboditi okvirov norm, hkrati pa venomer iščemo nekaj, s čimer bi se lahko identificirali, kar pa nas navsezadnje postavi le v neke nove okvire.

KM: Takšna dvojnost mi ni tuja, saj sem ta proces prestala tudi sama. Menim, da v nekem trenutku enostavno potrebujemo nekaj, s čimer se bomo poistovetili, skupino, skozi katero bomo lahko delovali in se izražali; hkrati pa je seveda pomemben tudi osebni prostor vsakega posameznika, ki dopušča razvoj osebnosti in kontinuiran proces gradnje osebne identitete. Ko govorimo o rasizmu, homofobiji in diskriminaciji na osnovi spola, so to stvari, kjer aktivisti in aktivistke radi stopimo skupaj in se borimo proti sistemu in tako delno soustvarjamo identitetno politiko. To vidim kot opogumljanje in zdi se mi zelo pomembno

sporočilo, ki ga lahko prenesem kot režiserka tega filma.

KM: Identitetna politika pa te na drugi strani lahko tudi oslabi, saj se lahko preveč zacementiraš v eni identiteti. Tu se nama je zdela queerovska teorija, ki jo seveda vsi interpretiramo po svoje, zelo uporabna. Omogoča namreč neka-kšno svobodo od spolov, hkrati pa nas ne postavlja v vlogo žrtve, ampak v položaj preučevalca norm. Tako lahko raziskujemo, kako norme sploh nastanejo, kje dobijo svojo osnovo in koliko ljudi živi v konstrukt, ki jih sploh ne osrečuje. To izražajo sogovorniki in sogovornice v filmu. Po drugi strani pa moramo biti previdni, da ne postanemo ekskluzivni v tem procesu ustvarjanja lastnega prostora, saj s tem le generiramo nova pravila, nove norme.

Torej bi lahko rekli, da se je pravzaprav zelo težko ogniti normam, saj jih vzpostavljamo tudi sami?

KM: Kar zadeva pluse in minuse, ki jih prinašajo identitete in posledično norme, s katerimi se soočamo, bi odločitev prepustila vsake-mu posamezniku. Ne gre namreč posploševati – saj je to praktično nemogoče. Vsaka situacija in izkušnja je odvisna od posameznika, in če se nekdo počuti dobro, ko sledi ustaljenim normam, je to čisto v redu. Problem nastane, ko pride do vsiljevanja teh norm tistim posameznikom in posameznicam, ki jim te norme ne ustrezajo.

Namesto dojenčka petnajstletni mulc

Letošnji 25. lezbični in gejevski filmski festival je med drugim obiskala švedska režiserka Ella Lemhagen, avtorica filma *Patrik 1,5*, ki pripoveduje zgodbo o gejevskem paru. Ta zaradi zatipkane vejice namesto 1,5 let starega otroka v posvojitev dobi 15 let starega najstnika. Z režiserko se je po filmu v dvorani Kinoteke pogovarjal Roman Kuhar, tudi s pomočjo vprašanj iz občinstva, ki je bilo, sodeč po aplavzu, navdušeno nad filmom. Zbrali smo nekaj odlokom iz pogovora.

Sprva ste imeli težave s financiranjem, saj marsikdo ni želel investirati v takšen film. Kako pa ste izbirali glavna igralca? Torkel Petersson (Na Kitajskem jedo pse 2, Jalla! Jalla!), ki igra Svena, je že nastopil v nekaterih odmevnejših filmih. Jima je bilo težko igrati geja?

Na Švedskem sta oba dokaj znana. Gustaf, ki igra Görana, je sin slavnega igralca Stellana Skarsgård (Lom valov, Dogville, Mamma Mia!, Angeli in demoni) in njegov brat Alexander (serija Prava kri) je prav tako uspešen v Hollywoodu, zato ima precejšen sloves. Oba pa sta mi neizmerno všeč. Torkel, ki je predvsem znan kot komičen igralec, je pred leti igral v mojem filmu *Tur & retur* in želela sem si ponovno delati z njim, vendar sem se obenem bala, da ne bo primeren za takšno vlogo.

Gustaf, ki ga izjemno cenim kot igralca in s katerim sem si že dolgo želela sodelovati, pa je bil star komaj 26 let in bala sem se, da zaradi tega ne bo dovolj prepričljiv. Po številnih poskusih z drugimi, starejšimi igralci, sem sklenila poskusiti z njima in že po prvi minuti sta me povsem prepričala,

Ella Lemhagen

da sta zaljubljena. Brez vprašanj in težav sta se spustila vsak v svojo vlogo in sploh jima ni bilo nerodno, kljub temu da – kolikor vem – nista geja. Morda sta zdaj (sme).

Romantične komedije se pogosto poigravajo s stereotipi. Kako vam je v tem filmu uspelo vnesti stereotipske elemente gejevskega para, ne da bi pretiravali ali celo bili žaljivi?

Preden smo začeli snemati, smo se o tem veliko pogovarjali. Glavna junaka sta sicer res gejevski par, ampak za nas je bilo predvsem pomembno, da se občinstvo lahko poistoveti z njima, marsikdo pa ne opazi takoj, da je nekdo homoseksualen. Včasih je očitno, ne pa vedno, ampak zame je bilo pomembno to, da sta lika prepričljiva. Seveda gre za homoseksualno razmerje in izhajali smo iz njune ljubezni in odnosov. In če verjameš v njuno razmerje, ti je pač jasno, da sta geja, ne glede na to, ali ustrezata ustaljenim stereotipom.

Preden ste se lotili projekta, ste se med drugim pogovorili s prvim gejevskim parom na Švedskem, ki je posvojil otroka ...

S prvim, ki je uradno lahko vložil prošnjo za posvojitev. Nista pa še

dobila otroka. Na Švedskem lahko vsak poročen par vloži prošnjo za posvojitev, tudi istospolni, se pravi, posvojitev je vsem omogočena, vendar še noben homoseksualen par ni dobil otroka. Imajo sicer otroke partnerjev oz. partnerk iz prejšnjih zvez, ampak posvojitev je za istospolne zakonce v praksi čisto nekaj drugega kot pa na papirju.

Vaš film je bil lansko leto drugi najuspešnejši švedski film. Lahko torej rečemo, da je film z gejevsko tematiko dovolj (komercialno) zanimiv za širše občinstvo? Kako širše občinstvo, torej heteroseksualna publika v večjih kinematografih, doživlja prizore, kjer se dva moška poljubljata?

Sama sicer nisem bila na vseh projekcijah, zato tega ne bi znala na splošno oceniti. Spomnim pa se, na primer, našega koproducenta, ki je bil do zadnjega precej skeptičen in ga je skrbelo celo zaradi plakata filma, na katerem Göran in Sven stojita za Patrikom, naslonjena drug ob drugega. Predlagal je, da za njiju dorišemo drevo, da bi bilo videti, kot da sta naslonjena ob drevo. No, ampak po ogledu filma je stopil do mene s solznimi očmi in rekel: »Motil sem se. Resnično čutim, da bi še jaz živel v tej družini.« In zdaj hoče, da po-

snamemo drugi del. Zaradi denarja, jasno.

Je produkcija sicer kako pritiskala na vas, da bi izločili določene prizore? Ste bili prisiljeni skleniti kakšen kompromis, da bi bil film bolj všečen oz. da bi bil bolj po meri širšega občinstva?

Nikakor. Nikoli ne sklepam kompromisov, filme ustvarjam v skladu s svojimi zamislimi in se zanje vedno borim. Je pa res, da sem od vsega začetka želela posneti film, ki bi bil po svoje *mainstream* film. To se morda sliši kot kompromis, vendar ni bil. Želela sem ustvariti film, ki bi lahko spominjal na podobne komedije, ampak s tem, da se tukaj zgodba vrti okoli gejevskega para. Lahko bi sicer posnela manjši, umetniški film o gejevskem paru, ampak zanimal me je odziv širšega občinstva, »običajnih« ljudi. In obneslo se je. Z velikim veseljem sem lahko dokazala, da so bili predsodki koproducentov, distributerjev in kinematografov v manjših mestih, ki niso hoteli predvajati filma, češ da ne bo dovolj zanimanja, povsem neutemeljeni. Pomembno je, da pridejo takšni filmi tudi do širšega občinstva, do ljudi, ki načeloma ne sprejemajo homoseksualnosti, in da jih pripravijo do tega, da vzljubijo osebe iz filma.

Kako bi bilo, če bi bili glavni junakinji lezbijki?

Mislím, da bi bila že zgodba sama bistveno drugačna. Občutek imam tudi, da je za ljudi bolj kontrover-

zno, če dva moška želita posvojiti otroka.

Kako pa ste izbirali igralca za vlogo Patrika?

Patrika igra mlad igralec Tom Ljungman, ki je ravno med snemanjem dopolnil 16 let. Na avdicijah smo imeli okoli dva tisoč fantov in Tom je bil nekje med prvo polovico. Sprva me sploh ni prepričal, ker je bil daleč preveč prijazen in prikupen, vedno nasmejan, jaz pa sem iskala grobega fanta za vlogo težavnega najstnika. Še po ogledu vseh drugih kandidatov pa sta se mi vtisnili v spomin njegova energija in vnema. Po dodatnih preizkusih sem začela delati z njim, čeprav sem še vedno imela nekaj zadržkov. Veliko sva delala na očeh in gibih, dali smo mu tudi nekoliko bolj bled videz in nazadnje me je prepričal.

Film delno izpostavlja homofobično nasilje. Ima švedska družba še vedno težave s sprejemanjem istospolnih družin?

Na žalost jih ima. Sama sicer živim v Stockholmu in vsi moji prijatelji in znanci s tem nimajo težav. Je pa tudi res, da bo marsikdo rekel, da je homofobija v tem smislu že za nami ali da obstaja večjemu v provinci, ampak že med paradami ponosa je vsako leto še vedno veliko nasilja. Letošnje sem se tudi sama udeležila in spomnim se posebnih varnostnikov, ki so spremljali skupine udeležencev do podzemne. Torej je nasilje še vedno zelo prisotno, tudi če večina ma za »fasado« strpne družbe.

Na začetku filma je zelo posrečen prizor, ko se Göran noče znebiti dizajnerskega svečnika. Je bil to izdelek resničnega slavnega oblikovalca?

Ja, ja. Torkel Petersson, ki igra Svena, je v resnici velik ljubitelj dizajna, torej živo nasprotje svoje-ga lika v filmu. Prav on je vztrajal, da uporabimo avtentičen dizajnerski izdelek, in vprašala sem ga, kaj priporoča, ker o tem nimam pojma. »Stiga Lindberga,« je rekel. »Koga?« sem vprašala. On pa: »Izjemno slaven je, najboljši.« »Prav,« sem rekla, čeprav sem se bala, da si ne bomo mogli privoščiti predragih izdelkov. Ampak vztrajal je, da moramo to opraviti, kot se šika. No, in nekega dne, ko smo snemali na jugu Švedske, je Torkel sam poiskal starinarnico v Stockholmu. Pojasnil jim je, da snemamo film, za katerega potrebujemo pravega Lindberga, in sposodil si je svečnika. Kar tako. Na njima je bila še cena, 700 evrov vsak. Med snemanjem me je bilo ves čas strah, da bosta komu padla na tla. In nazadnje ju je odnesel nazaj in vsi smo bili zadovoljni.

Brez tega vprašanja seveda ne gre: ste uživali ob snemanju gejevskega seksa?

Zelo. Ironija je v tem, da smo pred snemanjem večkrat vadili, nato pa je bil snemalec tako navdušen, da je kar nekajkrat hotel ponoviti. To se običajno zgodi režiserjem, ampak v tem primeru sem bila čisto zadovoljna s prvim poskusom in bi lahko mirno prešli na naslednji prizor. Ampak snemalec je želel ponoviti. Izgovarjal se je na neustrezno osvetlitev (*smeš*). Nazadnje smo posneli sedem minut poljubljanja in ljubimkanja, torej veliko več, kot ga je v filmu.

Novo na DVD ... v tujini

Produkcija: ZRN, 1984
Režija: Maximilian Schell

»Ni večje bolečine kot spominjati se srečnih dni v bedi.« Dokumentarec, ki mu je film o Harveyju Milku leta 1985 pobral oskarja, je portret ene najbolj fascinantnih figur v zgodovini filma. Marlene Dietrich se v njem ni hotela pokazati in Maximilian Schell (oskar za moško vlogo v *Sojenju v Nürnbergu*) je z njo lahko posnel le zvočni intervju, kako ga bo uporabil, pa je bil njegov problem. A ob tej predpostavki je ustvaril enega najboljših portretov vseh časov in mojstrovino svojega žanra. Njuni večdnevni pogovori so kot izmuzljiv stereogram, ki nudi subtilen vpogled v večno zamegljeni odnos med zvezdništvom in dojemanjem filmskih ikon. Predvsem pa razkrije ogromno o ženski, ki strogo ločuje poklicno od zasebnega, vendar ji Schell z neverjetno spretnostjo, a obenem spontano, vzame vajeti iz rok, saj se njena ugovaranja in tarnanja spremenijo v pripovedovanje in ob obujanju spominov spoznamo, da se za pragmatično, ponosno damo, ki ne mara »kičastih čustev«, za togostjo, zamahi in zavijanjem z očmi (ki si ga lahko živo predstavljamo) in za vsakim »Quatsch!« skrivata pritajena nostalgija in modrost. Dolga leta je na DVD-ju obstajala le omejena izdaja, ki je bila prava rariteta in za katero si lahko prek Amazona odšel do 270 \$, pred nekaj meseci pa je končno izšla britanska izdaja, ki jo lahko naročite že za 11 £. Toplo priporočam.

Luka Pieri

Ocena ★★★★★

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Na križiščih diskriminacije

Leta 1991 je Kimberly Crenshaw, aktivistka za človekove pravice in profesorica prava, objavila odmeven članek o težavah z identitetno politiko, kot je na primer politika feminističnega gibanja, gejevskega in lezbičnega gibanja in podobno. Vse te politike temeljijo na predstavi o poenoteni identiteti ljudi, v imenu katerih se bije politični boj. Problem identitetne politike je v tem, da znotraj skupin, za pravice katerih si prizadeva, ne vidi razlik in ne upošteva različnih identitetnih pozicij, ki jih ljudje zavzemajo. Identitetna politika gejevskega in lezbičnega gibanja je bila pogosto obtožena, da na svojo politično agendo daje predvsem gejevska vprašanja, medtem ko specifična lezbična vprašanja ostajajo v ozadju. Vendar to ni edini nivo, na katerem prihaja do izključevanja znotraj posameznih identitetnih skupin. Gejevska in lezbična politika je bila namreč pogosto tudi »bela« in ne dovolj senzibilna za specifične pozicije, s katerimi se srečujejo temnopolti geji in lezbijke. Eno je, če se moraš ukvarjati zgolj s homofobijo, drugo pa, če se poleg homofobije ukvarjaš še z rasizmom. Vendar to ni ključna ugotovitev Kimberly Crenshaw. Tovrstne kritike identitetne politike poznamo že iz osemdesetih let prejšnjega stoletja. Crenshaw pa vendarle naredi še korak naprej in predlaga, da različne identitetne pozicije razumemo skozi vprašanje intersekcije. To pomeni, da ne obravnavamo ločeno homofobije in ločeno rasizma, pač pa je potrebno upo-

Kimberly Crenshaw

štetvati, da splet homofobije in rasizma vzpostavlja neko novo vsebino. Ne gre torej za seštevek diskriminacije (temu rečemo multipla diskriminacija), pač pa za novo vsebino diskriminacije (intersekcijska diskriminacija). Če želimo v popolnosti nasloviti te pozicije, potem ni dovolj, da ločeno obravnavamo vprašanje spolne usmerjenosti in ločeno vprašanje barve kože, če ostanemo pri zgornjem primeru, pač pa moramo pogledati tudi, kaj nastane, kadar spolna usmerjenost in barva kože delujeta skupaj. Crenshaw intersekcijskosti grafčno ilustrira s primerom prometnega križišča:

»Diskriminacija, tako kot promet v križišču, lahko poteka v eno smer ali drugo smer. Če se zgodi nesreča, imamo opravka z intersekcijo, povzročili so jo lahko avtomobili, ki so vozili iz katere koli strani, včasih pa jo povzročijo kar vsi avtomobili.«

Intersekcijskost je bila tema oktobrskega mednarodnega posveta v Ljubljani, ki so ga organizirali Mirovni inštitut, Legebitra, YHD, PIC in Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto ob zaključku projekta PROTECT. V okviru projekta so se raziskovalno in akcijsko (se spomnite plakatov »Kdaj ti bo zmanjkalo lepila?«) ukvarjali z intersekcijskosti. Na posvetu je med drugim sodeloval tudi predstavnik

DISKRIMINACIJA

James Haskings

glbt-organizacije nimajo posluha za ta vprašanja. «

Raziskava o intersekcijski diskriminaciji je pokazala, da tovrstni problemi obstajajo tudi v Sloveniji, čeprav so pogosto skriti. Respondent, ki je gej in ima hendikep, je pojasnil, da bi v gejevski klub v Sloveniji le težko prišel z vozičkom. A ker vendarle lahko hodi, čeprav s težavo, gre v klub vedno brez vozička, saj v nasprotnem primeru ljudje v njem vidijo zgolj invalida, nič drugega. Geji in lezbijke z neslovensko etnično pripadnostjo so prav tako opozarjali na specifične težave, ki jih v svojih lokalnih etničnih skupnostih doživljajo, ker so istospolno usmerjeni. »Slovenec je lahko peder, čefur pa mora biti strejt,« je situacijo zelo grafčno opisal eden od gejev, ki je sodeloval v raziskavi.

Ko bo Družinski zakonik sprejet, dela za glbt-nevladne organizacije torej ne bo zmanjkalo. Intersekcijskost ali z drugimi besedami večja senzibilnost za razlike znotraj gejevske in lezbične skupnosti, bi zagotovo morala biti nova postavka na politični agendi.

britanske glbt-invalidske organizacije Regard (www.regard.org.uk) James Haskings, ki je opozoril, da so geji in lezbijke s hendikepom pogosto odrinjeni na rob v glbt-skupnosti, hkrati pa njihova seksualnost ni razumljena v invalidski skupnosti.

»Skupina Regard je nastala leta 1989 prav zaradi tega, ker so se nekateri geji in lezbijke počutili nesprijetni tako v eni kot drugi skupnosti. Organizacija združuje 700 članov in ena od naših glavnih nalog je, da lokalnim oblastem razložimo, da so potrebe gejev in lezbijk s hendikepom lahko povsem drugačne od heteroseksualcev, ki imajo hendikep.« V Veliki Britaniji obstajajo še druge podobne organizacije – posebno organizacijo imajo, na primer, lezbijke s hendikepom, pa gluhi geji in lezbijke in podobno. »V zadnjih letih se moramo vse bolj prizadevati tudi za posluš gejevske in lezbične skupnosti. Organizacija Parade ponosa je tipičen primer. Na začetku je bila to aktivistična, brezplačna prireditev, zdaj pa je postala komercialna in organizatorji gledajo na denar. Opozarjamo jih, da dostop na prizorišče za hendikepirane ni urejen, da gluhi potrebujejo interpretatorja in podobno, ampak za organizatorja vse to pomeni dodaten strošek. Zato nas pogosto ne slišijo, pa tudi druge

V okviru projekta Protect je pri Mirovnem inštitutu izšla knjiga Romana Kuharja *Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija*.

Knjiga, ki jo je uredila Neža Kogovšek, predstavlja rezultate prve raziskave o intersekcijski diskriminaciji v Sloveniji.

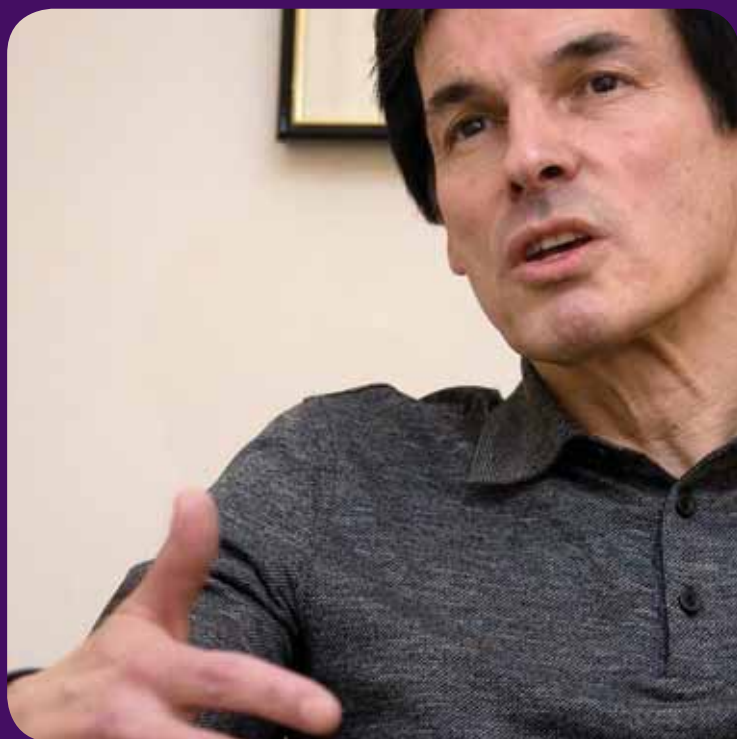

foto: Nada Žgank/Memento

Mihael Topolovec
mihael_topolovec@hotmail.com

Intervju z Matjažem Lunačkom

Zame je odgovor analiza

S predlogom vlade RS o spremembi Družinskega zakonika je v javnosti ponovno prišlo do očitnega vznika domnevo »znanstvenih« diskurzov, ki svojo argumentacijo črpajo iz laičnih pogledov na družino, vzgojo in seksualnost. Tovrstnim natolcevanjem ob bok postavljamo kompleksen in znanstven pogled na perečo problematiko posameznikove homoseksualnosti, istospolnih družin in njihovega vpliva na psiho-socialni razvoj otroka skozi psihoanalizo, ki je v celotni zgodovini znanstvenega raziskovanja podala enega od najbolj kompleksnih pogledov na področje človekove seksualnosti. O vseh teh vprašanjih smo se pogovarjali s psihoanalitičkom dr. Matjažem Lunačkom, vodjo Enote za psihoterapijo nevroz na ljubljanskem Centru za mentalno zdravje, ki je hkrati tudi ustanovitelj psihoanalitičnega vrtca.

Sigmund Freud, oče psihoanalize, je velik del svojega razmišljanja posvetil razvoju človeške seksualnosti, pri čemer je dajal velik poudarek na razmerju med otrokom in njegovimi starši. V čem je njegov ključni doprinos k razumevanju seksualnosti?

Freud je v enem od intervjujev povedal, da je njegova najljubša knjiga »Tri razprave o teoriji seksualnosti«, ki jo je napisal leta 1905 in v kateri je postavil tezo o

otroški seksualnosti. Ta do Freuda praktično ni obstajala. Govori o treh fazah razvoja otroške seksualnosti, ki imajo daljnosežne posledice na razvoj človeške osebnosti in značaja. Prvo fazo je poimenoval oralna, drugo analna, tretjo pa falična faza. Seksualni gon se, vsaj na začetku, vedno nasloni na neko bistveno telesno funkcijo. V času dojenja, v tako imenovani oralni fazi, se nasloni na prehranjevalno, v analni fazi pa na iztrebljevalno funkcijo. Tretja faza seksualnega razvoja ni več vezana na temeljne funkcije izločanja ali prehranjevanja, pač pa je vezana na penis kot erogeno cono. In ta falična faza sovpade s tem, kar imenujemo Ojdipov kompleks, ki je trikotniška družinska situacija, kjer, najbolj enostavno rečeno, deček kaže ljubezenske vzgibe do svoje matere in sovražne vzgibe do očeta. Enako, vendar v obratnem smislu, to velja za deklico. To imenujemo pozitiven Ojdipov kompleks. Pri izhodu iz te situacije nastane negativen Ojdipov kompleks, ko se deček veže, tudi v seksualnem smislu, na očeta. Ta faza nekaj časa traja, dokler Ojdipov kompleks ne zatone. Takrat otrok spozna, da v nekem realnem smislu ne more biti partner svojemu staršu.

Deklica je v smislu primarnega objekta najprej vezana na osebo istega spola, deček pa na osebno nasprotnega spola. Freud pravi, da mora deklica od te prvotne zasedbe prenesti nekaj na drugi spol in da more vzdraženost, ki je v falični fazi pri deklici in pri dečku ekvivalentna v smislu vzdraženosti penisa ali klitorisa, prenesti na vagino. To opisuje kot dve nalogi, ki eventualno čakata deklico, če je njen končni objekt moški. Če je izbrala žensko, potem ji tega seveda ni potrebno narediti, tako kot tega ni potrebno narediti dečku,

ker je njegov primarni objekt nasprotnega spola.

Kako tu pride do razvoja homoseksualnosti?

Tega pa nihče ne ve. Bistveno je to, kar Freud trdi in je pravzaprav revolucionarno: ljudje smo zmožni obeh izbir in smo te izbire v nezavednem tudi že storili. V bistvu gre za to, da se zaradi nekih družbenih okoliščin vedno ena od teh izbir na nek način potlači. Obe izbiri sta možni najbrž zaradi tega, ker sta otroku v resnici tudi na razpolago. Pogoji, kako nekdo izbere zares stori, pa so zelo specifični. Načeloma gre za to, da v zvezi s tistim objektom, ki ti je blizu, doživljaš neke frustracije, in če so te prevelike, se od tega objekta odvrneš k drugemu objektu. Če je to mati, k očetu ali h komurkoli že. Vendar Freud tega ni toliko tematiziral, pač pa slovita analitičarka Melanie Klein.

Ne samo razvoj seksualnosti, ampak posledično tudi razvoj celotne človekove osebnosti Freud razlaga iz ene točke: zavidanje penisa pri deklici in strah pred izgubo penisa pri fantu. To imenuje kastracijski kompleks. Zakaj Freud moškemu spolnemu organu daje tako pomembno vlogo?

Na tej točki je bilo največ korekcij v psihoanalizi. Ve se, da je Freud na razvoj gledal strogo s perspektive dečka, šele pozneje, okrog leta 1930, je napisal par tekstov o ženski seksualnosti. Ampak ves čas je poudarjal, da o tem nima pojma. Znana je njegova formula, da je ženska seksualnost zanj temni kontinent, nekaj, kar ne more čisto do kraja razumeti. Pozneje so v psihoanalizi naredili nekakšno simetrijo v smislu, da je pri deklici zavist penisa, kot nečesa, kar nima, sorazmerna z dečkovim zavidanjem dojke. Znana analitičarka McDougall je rekla,

da se je razvojno najpomembneje sprijazniti s tem, da ne moremo biti oba spola hkrati in da ne moremo imet atributov obeh spolov. Sprejetje te omejitve je ena od razvojnih nalog, ki jo današnje možnosti biotehnologije postavljajo pod vprašaj.

V kolikšni meri lahko Freudovo teorijo danes označimo za konservativno in v kolikšni meri jo lahko še uporabljamo pri interpretaciji sodobnega sveta?

Trditi, da je Freud konservativen, bi bilo zelo težko, ker je Freud predvsem postavil psihoanalizo, ki različne situacije poskuša analizirati. Iz teh analiz sicer lahko poskušamo oblikovati teorijo, ampak prakticirajoči analitiki se ne naslonijo toliko na teorijo, kot na tisto, kar analiziramo. Analiziramo pa lahko praktično vse. Psihoanaliza v svojem temelju postavlja pod vprašaj vse, tudi tisto, kar je imenovano normativno. V tem smislu je heteroseksualna izbira ravno tako potrebna analize kot kakšna druga. To se mi zdi zelo pomembno poudariti, saj psihoanalizo zelo velikokrat zlorabljajo za *pro et contra*.

Vendar v Freudovi teoriji vendarle lahko začutimo, da je zaželen rezultat heteroseksualnost, kajne?

Ja, imate prav. Gre za družbeno normo, zagotovo. Ljudje si verjetno preko takšnih banalnih idej, kot je ideja o interesu vrste, predstavljajo, da je takšen rezultat pravi. Gre za normopatijo. Zanimiv izraz, ne? Normopati so tisti, ki se oklepajo in zagovarjajo nekaj, kar je družbeno normirano, in niso odprti za nek drug pogled.

Kako sodobna psihoanalitska stroka danes obravnava homoseksualnost?

Homoseksualnost je iz psihiatrične nozologije povsem izginila, k čemur je najbrž pripomogla tudi

psihoanaliza. Si predstavljate, da so vse do leta 1995 v klasifikaciji bolezni imeli omenjeno tudi homoseksualnost kot eno od kategorij deviantnega spolnega vedenja? Potem so jo, hvala bogu, iz tega seznama črtali. Tudi v Freudovih časih so se nekateri analitiki resno ukvarjali s tem, da bi homoseksualne ljudi zdravili in jih poskušali spremeniti v heteroseksualne, kar pa jim seveda ni uspelo. Danes se vse bolj ukvarjamo s tem, kako nek odnos poteka. Psihoanaliza je pravzaprav namenjena temu, da bi tisto, kar je nezavedno, čim bolj ozavestili. To pomeni, da bi lahko nekdo toleriral homoseksualne težnje, ki jih odkrije pri sebi, pa čeprav se te lahko kažejo tudi latentno, na primer v sanjah. Skoraj prepričan sem, da je ta vnema, ki nastaja okrog Družinskega zakonika, v nekem smislu povezana s tovrstnimi strahovi. Takole na daleč se obraniti pred nečim pomeni, da me takšna misel ogroža. Ampak misli, ki človeka na tak način ogrožajo, da ni sposoben pogledati vase, je cel kup, to je samo ena od mnogih.

Freud na določenih mestih razlaga, da je želja ženske po tem, da bi bila mati, v bistvu nadomestna želja za prvotno željo deklice po penisu. Kako iz psihoanalitičnega vidika lahko razumemo človekovo željo po tem, da si ustvari družino in ima otroke?

Nisem zelo prepričan, da je takšna želja po otrocih nekaj notranjega. Menim, da v družbenem obstaja nekaj, kar imenujem prisila starševstva. Najbrž se to povleče iz preteklih časov, ko so bili ljudje, ki niso imeli otrok, drugorazredni državljani. In ne boste verjeli, da to velja tudi za današnji čas. Zadnjič je k meni prišla visoko izobražena gospa, ki je pripovedovala, kako je doživljala številna šikaniranja s strani okolice, ker ni mogla imeti otrok. Ob takšni meri normativnosti in prisile je zelo težko ugotoviti, ali sploh obstaja neka avtentična želja po starševstvu. Verjetno zato, ker je te avtentične želje dosti manj, kot bi pričakovali. Mislim, da so na ta račun ljudje tudi slabi starši. Po

mojem bi tista prava starševska želja nastala takrat, ko bi neka oseba, ki je psihološko dorasla, začutila potrebo, da bi nekoga spravila gor, da ima posebno veselje do tega. To pa nikakor ne sovpada s kategorijo starševstva, absolutno ne.

Javna razprava o Družinskem zakoniku se vrti le okrog pravice, ki bi jo zakonik prinesel istospolnim parom. Zdi se, da je problem zakonika, in s tem problem družine, problem spola, spolne usmerjenosti in seksualnosti. Kako lahko razumemo ta prevladujoči pogled na družinsko skupnost kot izključno seksualno skupnost?

Meni se okrog tega zakonika zdi problematično predvsem to, da v družbi za neke funkcije konkuriramo na nekem tržišču, kjer pa teh funkcij spolno ne opredeljujemo. Nek par, ki ne more imeti otrok in se poteguje za to, da bi posvojil otroka, je v tem smislu popolnoma enak homoseksualnemu paru, saj oba ne moreta zaploditi otroka. Ne razumem, v čem bi sploh lahko bil problem pri tem konkuriranju. Ljudje očitno zmeraj poskušajo na neki irelevantni osnovi nekaj razlikovati. To so izključno politična vprašanja, vprašanja političnih borb.

Tisti, ki nasprotujejo sprejetju novega Družinskega zakonika, povečini poudarjajo, da otrok za normalen in zdrav razvoj potrebuje očeta in mater. Kakšen je vaš komentar te zahteve?

Na tako vprašanje ne morem odgovoriti s stališča psihoanalize, ker psihoanaliza glede tega sploh ne more imeti nobenega odgovora. Lahko pa podam osebno mnenje: otrok za razvoj potrebuje ustrezno emocionalno klimo in razumevanje. Otrokov razvojne naloge, ki jih mora opraviti, moramo biti sposobni razumeti. Moramo biti sposobni, da nekatere stiske, ki jih pri razvoju doživlja, nosimo za njega. To v psihoanalizi zajamemo z dvema izrazoma: »holding«, kar pomeni, da otroka v nečem podpiramo, in »containing«, kar pomeni, da lahko nekatere njegove vsebine sprejememo, jih za njega predelamo in mu jih v taki obliki vračamo. Popoln absurd je,

da bi bilo vse to vezano na spol. To je irelevantno. Nikomur ne bo nič umanjalo zaradi tega, ker v odnosu lahko vedno preigravamo vse te dimenzije. Nobenemu ne bo nič manjkalo, če bo ali pa ne bo prisoten en spol.

Predmet spotike v novem Družinskem zakoniku je tudi vzgoja. Domnevno zdrava vzgoja, ki vodi v normalni razvoj otroka, naj bi temeljila na strogosti, avtoritarnosti vzgojiteljev, predvsem očeta. Nežnejšo, permissivno vzgojo se pogosto negativno vrednoti. Kakšno je vaše mnenje o tem?

Mislim, da nista ne avtoritarna ne permissivna vzgoja tisto, kar nekemu omogoči dober razvoj. Dober razvoj omogoči sledenje otrokovim potrebam glede na razvojne faze. To pomeni, da ga zaobjamete tako, da lahko gre čez ta razvoj. Če boste od otroka zahtevali nekaj, na kar v svoji razvojni fazi ne more odgovoriti, mu boste naredili škodo in bo v razvoju zaostal, če pa mu boste permissivno omogočali nekaj, kar lahko že sam naredi, pa ne boste spodbujali njegove avtonomnosti. Skratka, odgovor ni avtoritarna ali pa permissivna vzgoja. Zame je odgovor analiza.

Problematika Družinskega zakonika se v javnosti pogosto prikazuje kot boj med tradicionalno družino in preostalimi oblikami družinskih skupnosti. Zdi se celo, da nasprotovanja Družinskemu zakoniku v resnici ne izhajajo iz želje po ohranitvi dobrobiti otroka, pač pa iz strahu heteroseksualne družine, da bo izgubila na svoji družbeni pomembnosti. Zakaj ta iracionalen strah?

Mislim, da gre tu za rigidnost in idealizacijo tradicionalne družine. Vsi tisti, ki delamo na psihoterapevtskem področju, kjer se precej natančno seznanimo z družinami pacientov, lahko opazimo, da je tradicionalna družina vse prej kot nekaj idealnega. Vztrajanje pri tem, kar naj bi tradicionalna družina domnevno prinašala, je rigidna forma, ki v resnici sploh ne more slediti spremembam v družbi, kjer obstajajo raznovrstne kombinacije družin. Dobro vemo, da so bile tradicionalne družine v načelu zelo zaprte in ravno zaradi tega, ker niso bile prevetrene, se

je v njih dogajalo marsikaj hudega. Se mi pa zdi logično, da Cerkev zagovarja to družino, saj spremembe prinašajo tudi nove uvide, ki lahko ogrozijo tradicionalen pogled na vero.

Ali lahko monogamno institucijo družine, ki jo ohranja tudi novi Družinski zakonik, razumemo kot sredstvo nadzora, normalizacije in heteroseksualizacije homoseksualnih skupnosti, ki paradoksalno izhaja iz samih zahtev te skupnosti?

Zakonik govori o monogamnosti in v tem smislu zagotovo normira tudi neko spolno vedenje. Vendar pa je res, da je za otrokov razvoj potrebna določena stabilnost, stabilnost oseb in kraja. Otrok za razvoj potrebuje navezavo, ki mora biti dovolj trdna, zato da lahko opravlja vse razvojne funkcije in zato da lahko v pravem času pride do razvezave prejšnje navezave. Če ni varne navezanosti, potem ne pride do razvezave, ne pride do avtonomizacije osebe, ki potem ves čas hrepeni po nekih odnosih in je na ta način od njih odvisna.

Michel Foucault, francoski filozof in zgodovinar, je v svojih delih pogosto kritiziral Freuda. Psihoanaliza po Foucaultovem mnenju izvaja nadzor nad posameznikom z nenehno zahtevo po govoru o njegovih skrivnostih. Foucault pravi, da je človek na Zahodu »postal žival, ki priznava«. Kakšno je vaše mnenje o tem?

Po mojem mnenju je to zelo zgrešen pogled na psihoanalizo. Psihoanaliza v resnici pušča popolnoma odprt prostor, ničesar ne zahteva. To je samo ponudba. Psihoanaliza je ponudba nekega stabilnega in razmeroma varnega prostora, kjer ljudje lahko govorijo o čemerkoli hočejo. Pogosto se zgodi, da ljudje nočejo govoriti, kar razumemo kot nek razvoj znotraj psihoanalitičnega procesa. Ljudje pogosto trdijo, da so bili ves čas prisiljeni, da o nečem govorijo, v psihoanalizi pa si vzamejo tudi svobodo, da ne govorijo. Mogoče pa je, da je pri Foucaultu, ki nikoli ni bil del psihoanalitične prakse, obstajal nek osebni občutek te zahteve.

Kakšno pa je vaše mnenje o pojavu diskurzov, ki izrabljajo psihoanalizo za promocijo določenih ideoloških stališč, recimo takih, ki nasprotujejo sprejetju Družinskega zakonika in zagovarjajo izključno heteroseksualne družine?

V najinem razgovoru sem se poskušal izogniti kakršnemukoli lastnemu ideološkemu opredeljevanju. To se mi zdi obupno. Psihoanaliza je v našem prostoru tako ali tako poznana predvsem bolj preko teoretičnega vidika in ne kot psihoanalitična praksa. V resnici ima tako malo besede, tako malo mesta ... Če jo poskušamo uporabljati na take netočne načine, potem je to izredno škodljivo za samo psihoanalizo. Vemo pa, da se pojavljajo bolj ali manj samooklicani analitiki, ki dejansko zastopajo normativnost. Ampak o imenih ne bi

zdravsplet

... kjer je drugačnost vrednota.

**Analno zdravje, testiranja,
kirurgija, estetika.**

Cesta v Mestni log 55, Ljubljana (040 431 070)
Lackova cesta 54, Maribor (02 614 44 77)

www.zdravspet.si

Gay friendly dentist

Mojca Koželj, dr. dent. med.

Zdravstveni dom Ljubljana
Enota Polje (Vevče)
Cesta 30. avgusta 2, Ljubljana

tel: 01/5864-951

Folsom Street Fair, foto: fongol

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Alma Karlin: Boj za interpretacijo Ženska pred svojim časom

Prvič sem o Almi Karlin, Celjanki, ki se je po prvi svetovni vojni odpravila na dolgo in mukotrpno pot okoli sveta, slišala šele konec osemdesetih let. Takrat je v reviji *Teleks* v nadaljevanjih izhajal eden od njenih potopisov, zapisan z roko večše pisateljice in bistre opazovalke. Šele potem so počasi curljale vse bolj neverjetne informacije o njej. Da je pri petindvajsetih šla študirat v London in tam z odliko opravila izpite iz osmih jezikov (govorila jih je še več) ter začela sestavljati tudi slovar. In da kljub temu nikoli ni znala dobro govoriti slovensko, saj so doma govorili nemško; njena mati je celo poučevala nemščino, oče pa je bil major avstroogrške vojske. Po začetku prve svetovne vojne se je kot avstroogrška državljanka umaknila v Skandinavijo, leta 1919 se je vrnila v Celje in se potem pogumno, tako rekoč brez denarja v žepu in brez kakršnih koli zagotovil, odpravila v svet, na potovanje, ki je trajalo kar deset let. Ni se ozirala na svojo mater, ki jo je seveda hotela obdržati doma. Poleg tega, da je bila hendikepirana in kronično šibkega zdravja, je bila – ženska. Neporočena ženska. Napisala je ogromno potopisov, ki jih je med potovanjem objavljala zlasti v tujih časopisih, pri čemer jo je reševalo njeno poliglotstvo, saj se je s honorarji sploh lahko preživljala na tako dolgi in težavni poti. Bila je

Uradniški opis Alme: srednja, vitka postava, ovalni obraz, sive oči, temno blond lase in posebnost: pokvarjeno levo oko

etnologinja, raziskovalka, jezikoslovka, pisateljica, potopiska, duhovna iskalka in pred drugo svetovno vojno tudi predlagana za literarno Nobelovo nagrado. In med drugim je po vrnitvi v domovino živela z žensko, z angleško slikarko Theo Gammelin, ki naj bi bila njena častilka, »uradno« pa tajnica. Ker sta skrivali nemškega novinarja, ki ga je preganjal Hitler, so nacisti prepovedali Almina dela, tako da je prebegnila v partizane. Po 2. svetovni vojni so naciionalizirali hišo njenega očeta, tako da sta se s Theo Gammelin morali preseliti v borno kočico v Pečovniku.

Politično nepripadna

»Ko so začele izhajati njene prve knjige v slovenskem jeziku, so jo obkladali kot vohunko in lezbijko, Nemko, do katere ni bilo razume-

vanja, le polno predsodkov. Ko so jo spoznali v slovenščini, niso več mogli govoriti na pamet. Bila je oseba, ki se je v samo srž držala načela spoznaj samega sebe. In ne samo to, s Theo sta ugotavljali, kako sta povezani s prejšnjimi življenji,« pripoveduje Jerneja Jezernik, ki je ob 120-letnici rojstva Alme Karlin (1889 – 1959) pri Mladinski knjigi izdala zajetno monografijo *Alma M. Karlin, državljanka sveta*.

Dandanes je zanimanje za državljanko sveta, ki dolgo časa ni veljala za »našo« Slovenko, seveda zelo veliko. Vse več je njenih ljubiteljic in ljubiteljev, takih, ki so se z njenim življenjem in delom poglobljeno ukvarjali, in seveda takih, ki predvsem radi poudarjajo, češ kako veliko vedo o njej. Sama Alma Karlin ostaja nekako skrivnostna, med drugim je tudi izjavila, da se sploh ni imela za

Alma in Theo

svetovno popotnico, ampak za pisateljico na svojem področju. Hkrati je njeno izjemno, a vsestransko ustvarjalno življenje razlog za prisvajanje. Morda je nekoliko podobna usoda del Virginie Woolf, ki zaradi svojega zgodovinskega spisa *Lastna soba*, v katerem se loteva ključnih zagat vprašanja samostojnosti ženskega pisanja, velja za močno feministično avtorico, s spisom *Tri gvineje* pa se je priljubila mirovnikom.

Tudi Alma Karlin je na križišču feminističnih, religijskih, duhovnih in še kakšnih interpretacij. Zaradi njenega dolgoletnega skupnega življenja s Theo Gammelin se seveda pojavlja tudi možnost lezbične razlage – a ta je mnogim trn v peti. Sama sem velikokrat slišala žolčne ugovore, da lezbijke enostavno nimajo pravice, da jo jemljejo za »svojo« avtorico, ker v njenih knjigah ni lezbičnih tem in

Selma Lagerlöf

Bratska ljubezen?

O tem, da je bila Thea Almina življenjska partnerka, seveda ni dvoma, saj sta dvajset let živeli skupaj. Kakšna je bila vsebina njunega odnosa oziroma, ali je bila njuna skupnost ekonomska in duhovna, ali morda še kakšna, pa najbrž ne bo mogoče nikoli ugotoviti. Toda mnogi razlagalci/ke življenja Alme Karlin radi izpostavijo, da že ni mogla biti lezbijka, ampak je bila razočarana nad moškimi oziroma se ni poročila, ker bi ji zakonski stan onemogočil potovanje, pisanje in raziskovanje – kar je resda tudi sama povedala. Tudi v novem filmu igrano-dokumentarnem filmu režiserke Marte Frelieh *Alma Karlin – samotno potovanje* (2009) so podrobneje pojasnile okoliščine Alminih neuspelih srečanj z moškimi, ki jih je srečevala na svojem potovanju, veliko manj pa je slišati o njenem dolgotrajnem razmerju z žensko, s katero je nenazadnje živela do svoje smrti. Samo poskusimo si zamisliti, da bi bila stvar obratna: da bi, denimo, Alma na svojem potovanju srečala tri ženske, ki bi jo očarale, vendar z njimi ne bi imela pravega razmerja, ampak bi šla naprej po svoji poti, po vrnitvi domov pa bi zaživela z moškim. Četudi ne bi bila poročena z njim, skoraj nihče ne bi podvomil o tem, da je bilo prav razmerje s tem moškim najpomembnejše v njenem življenju, bežna srečanja z ženskami na potovanju pa povsem obrobne pomena. In prav za to

gre: da je namreč interpretacija v domeni heteroseksualne ideologije močnejša, samoumevna in predvsem prva, s katero bomo začeli razlagati neko življenje in ustvarjalnost. Tukaj si spet lahko pomagamo z esejem Adrienne Rich »Vezuv doma: Moč Emily Dickinson« (1975), objavljenem v delu *O lažeh, skrivnostih in molku – Izbrani eseji, 1966–1978* (ŠKUC-Lambda, 2003). Ameriška pesnica Dickinson, ki je živela precej samotarsko življenje in ogromno pisala, je pogosto predstavljena kot asekualna ženska brez moškega in obsedena pesnica, zaprta med štirimi stenami svojega doma. Rich piše o lezbični/feministični kritiki, ki lahko osvetli življenje *kateri koli* umetnice, ne da bi dokazovala, ali je ženska živela lezbično, zlasti če je živela v 19. stoletju: »Takšna kritika ne bo obsedeno iskala heteroseksualne romance kot ključ za umetniško življenje in delo; spraševala bo, kako je postala umetnica-zase, kako se je identificirala z žensko skupnostjo in kulturo in koliko ju je bila zmožna uporabiti, in kaj je v njenem življenju pomenila navzočnost druge ženske.« Tukaj govorimo o korenitem interpretativnem obratu, ki je bil, vsaj po mojem, redkeje uporabljen za razlago ustvarjalnega življenja Alme Karlin.

Večkrat je omenjen podatek, da naj bi bila Karlin predlagana za Nobelovo nagrado, predlagateljica pa je bila švedska pisateljica Selma Lagerlöf, prva ženska, ki je sama dobila to nagrado. Šele po-

zneje se je obelodanilo, da je bila Lagerlöf lezbijka. Očitno je morala Almo Karlin poznati, morda sta se celo osebno srečali v času 1. svetovne vojne, ko se je Alma Karlin umaknila v Skandinavijo. Ko je pred kakšnimi petnajstimi leti na Švedskem izšla korespondenca Selme Lagerlöf, sem neko švedsko raziskovalko vprašala, ali je v tej korespondenci omenjena Alma Karlin. Dobila sem odgovor, da je bilo objavljeno le tisto dopisovanje, v katerem ni najti sledov lezbičnih razmerij, in da je velik del njene korespondence še vedno v depozitu in vprašanje je, ali bo kdaj objavljen ...

Odkritje morebitnih povezav Alme Karlin in Selme Lagerlöf bi lahko življenje naše svetovne popotnice osvetlilo v novi luči oziroma iz zornega kota, ki v heteroseksualiziranih interpretacijah nima pravega mesta.

Ker je bila Alma Karlin zelo predana duhovnemu raziskovanju, si jo seveda prisvajajo tudi teozofi in sploh navdušenci/ke nad današnjo ideologijo *new age*. Najbrž Alma Karlin res ni bila zavezana klasičnemu ljubezenskemu razmerju, ki vključuje tudi profano seksualnost, saj naj bi bila predana duhovnemu iskanju višjega bivanjskega smisla in tako imenovani bratski ljubezni med vsemi ljudmi – hm, le zakaj ne (tudi) sestrski?!

ker ni dokazov, da bi bili s Theo Gammelini tudi zares partnerki. Ta »zares« se seveda nanaša na seksualnost. Seveda ne gre za dokazovanje tega, ali sta bili klasični ljubimki, ampak za možnost interpretacije, ki ne izhaja iz zornega kota izključne heteroseksualnosti. Morda bi se lahko tukaj oprli na tako imenovani »lezbični kontinuum«, ki ga je izumila ameriška lezbično-feministična avtorica in aktivistka Adrienne Rich, ki je menila, da lezbična razlaga odnosov med ženskami ne pomeni zgolj dokazovanja spolnih odnosov. Tako imamo na eni strani kontinuum lezbijke, ki se kot take identificirajo ter odprto živijo svojo spolno usmerjenost, na drugi strani kontinuum pa so lahko pripadnice žensko organiziranih skupnosti, temelječih na solidarnosti in medsebojni podpori, pri čemer dokazi o njihovih seksualnih razmerjih niso niti bistveni.

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Christopher Marlowe

(1564–1593), angleški dramatik in pesnik

Quod me nutrit me destruit*

Njegova zgodba se – tako kot mnoge druge – začne v cerkvi: Christopher Marlowe je bil krščen 26. februarja 1564 (dva mesece pred Shakespearom) v svojem rojstnem mestu Canterburyju, kjer se je kasneje tudi šolal. Pri šestnajstih je dobil štipendijo za Cambridge, kjer se je sprožila njegova razburljiva in dokaj skrivnostna kariera, zaradi katere je bil s Cambridgea precejkrat odsoten. Po vsej verjetnosti je bil del protikatoliške vohunske mreže in svobodomiselnih, tudi ateističnih krogov. Policijske zabeleške so tudi sicer pomemben vir za sestavljanje njegove biografije. Njegovi grehi in zločini, ki so ga večkrat pripeljali do aretacije, so bili ponarejanje denarja, nasilno obnašanje, ateizem, bogokletnost in sodomija. Ni čudno, da ga je irski pesnik Seamus Heaney označil za mešanico Oscarja Wilda in Jacka Razparača. In kakor so zapisali Marlowovi sodobniki: »Um, posojen iz nebes, a pregrehe, poslane iz pekla.« Marlowe je bil Shakespearov sodobnik, pisateljsko neposredni predhodnik in vzor danes slavnejšemu Bardu. In seveda kritiki ne morejo mimo ugotovitve, kaj bi bilo, če bi Marlowe živel tako dolgo kot Shakespeare.

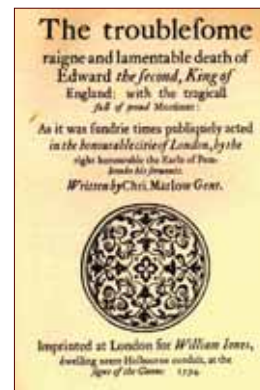
Če iščemo homoerotiko, je tudi pri Shakespearu ne moremo obiti, Marlowe pa homoerotične situacije opisuje pogostejše in bolj raznoliko kot katerikoli drug angleški renesančni avtor. O njegovem življenju, kaj šele seksualnem, pa žal vemo le bore malo gotovega. Moški so se v elizabetinski Angliji

poročali v drugi polovici dvajsetih, do takrat pa so postelje večinoma delili z drugimi moškimi. Marlowe poročen ni bil, in če ni živel v celibatu, je sklep glede najverjetnejšega izražanja njegovega seksualnega poželjenja jasen. Zato pa je v njegovih besedilih v razkolu med krščansko obsodbo in klasičnim sprejemanjem homoerotike izpisana nedvoumna in neposredna spolna privlačnost androginih fantov. V uvodnem prizoru *Didone, kartažanske kraljice*, Jupiter na kolenih ziba Ganimeda, »tega poženščenega razvratnega fanta«, in šari po njem, pri čemer je gledalec/gledalka ves čas v precepu: ali Marlowe smeši starega pohotneža Jupitra ali izziva njegove zasmehovalce? V pesnitvi *Hero in Leander* pa Neptun Leandru med plavanjem krade poljube, mu namena poželjive poglede, ga otipava in preiskuje »prsi, stegna in

vsako okončino«, pri čemer Leandrov odgovor – »V zmoti si, saj nisem ženska.« – izzveni izrazito naivno.

Christopher Marlowe je tudi avtor enega zgodnejših emancipatornih zgodovinskih »seznamov« istospolnih ljubimcev, ki so svoj razcvet doživeli konec devetnajstega in v dvajsetem stoletju. Osebe, ki se na njih tipično pojavljajo, so iz mitologije in Biblije, iz zgodovine in umetnosti, kasneje tudi znanosti, politike itn. Takšni sezname tako na osebni kot skupinski/subkulturni ravni služijo kot pomoč pri samoidentifikaciji in ustvarjanju zgodovinske kontinuitete družbeni skupini, ki si s sklicevanjem na preteklost oblikuje svojo tradicijo. Mortimer starejši v *Edvardu Drugem* poskuša pomiriti nasprotovanje svojega nečaka kralju s sklicevanjem na tradicijo istospolnih parov:

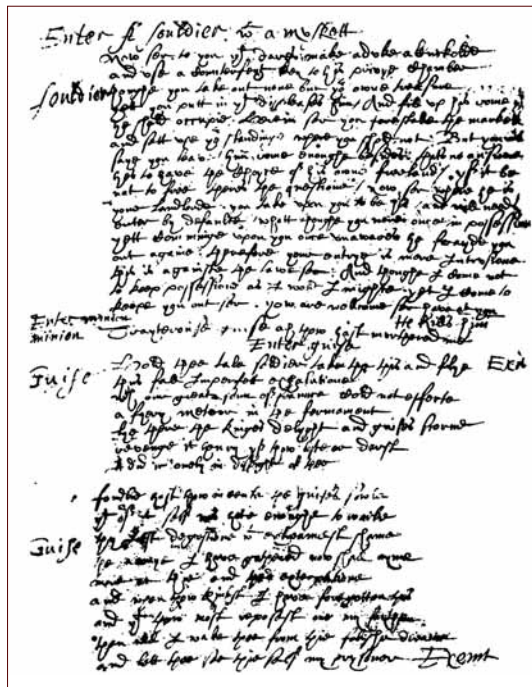

Naslovnica knjige *Edward The Second, King of England*

narsezadnje
so imeli ljubljence tudi največji kralji;
ni Aleksander ljubil Helajstiena?
Ni Herkul osvajalec jokal za Hilasom?
Ni mrki Ahil koprnal za Patroklom?
In ne le kralji, tudi največji modreci:
Rimljan Julij je ljubil Oktavija
in strog Sokrat muhastega Alkibiada.

Kraljeva žena, kraljica Izabela, seznamu doda še en par: »Saj nikdar / ni Jupiter tako blaznel za Ganimedom, / kot on blazni za tem prekletim Gavestonom«. Tudi Edvard sam se ob ponovnem srečanju s svojim ljubimcem sklicuje na Hilasa in Herkula: »Še Herkul ni bolj žaloval za Hilasom, / kot sem jaz za teboj, odkar si bil izgnan!«

Prav v *Edvardu Drugem* imamo prelomne anglo-renesančne reprezentacije homoerotike, obenem pa primer povezanosti sodomije z drugimi vidiki uporniškega obnašanja. Elizabetinska sodomija navadno namreč ni bila zaznavna sama zase, ampak šele v povezavi z drugimi prekrški. Pri interpretaciji odnosa med kraljem in Gavestonom se tako pojavljajo teze, da je bolj kot seksualna problematična kraljeva razredna transgresija. V resnici Mortimer starejši poleg primerjave Edvardovega sodomitskega odnosa z vedenjem »največjih kraljev« in »največjih modrecev« miri strasti kraljevih nasprotnikov, ko trdi, da bo Edvarda vdanost Gavestonu minila. Tudi njegov nečak, Mortimer mlajši, jasno pove, da je problem v tem,

Zarij mu bodalo v oko, da ne bo videl lastne smrti

Vladimir Stojšavljević, *Tri elizabetinske tragedije* – Marlowe, režiser Dragan Živadinov, Gledališče Živadinov::Zupančič::Tursič.

Septembra 2009 je Dragan Živadinov v dvorani fermentacije Pivovarne Union režiral predstavo Marlowe, prvo izmed *Treh elizabetinskih tragedij* Vladimira Stojšavljevića, ki je zelo zanimivo uprizorila vse glavne aspekte Marlowovega disidentstva – političnega, verskega in seksualnega. Ko Marlowe (Lotos Vincenc Šparovec) napiše svojo dramo o doktorju Faustu, pri sodobnikih sproži silovit odpor. Vsekakor gre za človeka, ki s svojim delom, življenjem in genijem izziva svoj čas. Sodobniki vendarle samo zrežirajo njegovo smrt in dramatik se odtlej imenuje William Shakespeare. Ko je vsega konec, nastopi še Marlowov Faust in izpove svoj ateizem (v predstavi ga je presunljivo odigral Boris Cavazza). Postmodernistično. —

da ima na kralja vpliv nekdo, ki ga po svojem (tujem) poreklu in (prenizkem) statusu ne bi smel imeti.

Gavestonovi problemi so torej praznjenje blagajne kraljestva, vnašanje tujih kulturnih vplivov na angleški dvor in ogrožanje tradicionalne strukture avtoritete (pravice po rojstvu), saj je prenzikega rodu, da bi smel imeti tako velik vpliv na kralja. Na koncu je treba vendarle dodati, da se kraljeva sodomija izkaže za del problema, kar je moč razbrati tudi iz načina Edvardove usmrtitve (v anus mu zarinejo žarečo palico) – spolnost je treba torej razumeti v političnem smislu, saj šele brutalna smrt razreši konfliktne identitete. In prav tu je posegel Derek Jarman, ko je v svojem filmu po Marlowovi drami Edvardovo mučno usmrtitev uprizoril kot kraljevo moro – to so torej le sanje, ni treba, da je konec za sodomita vedno tragičen.

Navkljub koncu, ki ga Edvard doživi – in ga je Marlowe povzel po zgodovinskih virih o tem angleškem kralju (vladal 1307–27) – gre v drami za najpomembnejšo (pozitivno) dramatizacijo istospolnega odnosa v angleški renesansi, ki sodomijo humanizira in implicitno napada ustaljene verske, legalne in ljudske predstave o njej (policijska

elizabetinska država je sodomijo seveda kaznovala s smrtjo).

Sodomija tudi pri Marlowu samem in obtožbah proti njemu ne deluje sama zase, ampak je samo del njegove transgresivne pojave. Vohun Richard Baines je maja 1593 Kronske svetu poslal seznam domnevnih Marlowovih prepričanj in herezij, ki tudi če ne gre za Marlowove resnične izjave, dobro ilustrira ideje, ki so bile takrat v zraku in so bile vsaj delno po vsej verjetnosti tudi Marlowove; navedam jih samo nekaj: da je namen religije zgolj zastraševanje ljudi, da je bil Kristus nezakonski otrok, njegova mati pa nepoštena, da je Janez Krstnik spal s Kristusom in mu zmeraj ležal v naročju in da je z njim ravnal kakor grešniki iz Sodome; da so vsi, ki ne ljubijo tobaka in dečkov, bedaki.

20. maja 1593 je bil Marlowe aretiran, vendar ni mogoče ugotoviti, če je Bainsov katalog obtožb nastal pred tem ali pozneje. Marlowe je bil izpuščen pod varščino. V sredo, 30. maja 1593, se je s še tremi moškimi sestal v gostišču Eleanor Bull v Deptfordu, tri milje vzhodno od Londona. Med njimi je bil tudi Ingram Frizer, ki je v nepojasnjenih okoliščinah Marlowa zabodel nad desnim očesom.

(Obstajajo teorije zarote, ki temu nasprotujejo in trdijo, da je Marlowe preživel Deptford in napisal več dram, ki jih danes pripisujemo Shakespearu. Te teorije še posebej podpira The Marlowe Society, ki je dosegla celo to, da so v Westminsteru opatiji v kotu pesnikov Marlowovo letnico smrti opremili z vprašajem.) 1. junija je bil Marlowe pokopan ob cerkvi sv. Nikolaja v Deptfordu. Frizerja je 28. junija kraljica pomilostila, ker da je deloval v samoobrambi. Mnogi so prepričani, da ni šlo le za spor glede gostilniškega računa, kar trdi takratna uradna verzija dogodkov, ampak da je šlo za obračun z Marlowom. Odpadništvo je do določene točke lahko za utrjevanje družbenih razmerij celo zaželeno, saj s svojimi prestopki pomaga vzdrževati normo in risati njene meje, zdi pa se, da je Marlowe to točko prestopil. Prevečkrat. In poti nazaj ni bilo. Razen če ...

* *Kar me brani, me uničuje*
(napis na Marlowovem domnevnem portretu iz leta 1585).

GAYSGREEN

... pa tudi **L, B, T** in vsi, ki ste dovolj **Q**ueer, da berete *Narobe*.

Tokrat:

TRANSPORT!

1 **Izognite se letenju z letalom, če je le mogoče.** En sam povratni let v Ameriko (ali pa trije po Evropi) povzročijo toliko emisije CO₂ na osebo, kot jo sami v enem letu pridelate s porabo energije doma in vožnjo z avtomobilom.

2 **Hodite peš, vozite se s kolesom, vendar naj vam to ne vzpodbudi teka, ker boste emitirali še več CO₂, kot z vožnjo avtomobila (CO₂ pri proizvodnji hrane!).** Nikar ne zamenjajte svojega starega (potratnega) avta za sveži Prius, preden vam ta zares ne izdihne v naročju (CO₂ pri proizvodnji novega avta!). Če pa si delite avto še s kom, ste naredili daleč največ za zmanjšanje emisij CO₂.

3 **Skočite na vlak.** Tudi če ste štirje v avtu, je onesnaževanje na osebo še vedno večje z avtom kot z vlakom. Razen če se vozite s hitrim vlakom, ki porabi precej več energije. Če pa sedite v prvem razredu, porabite 50% več energije kot v ekonomskem.

4 **Atobusi porabijo 50% več energije kot vlaki.** Če pa se vozite z avtobusom v Tokiju, ki vozi na uporabljeno olje iz lokalnih restavracij, potem ste ta hip v najbolj ekološkem vozilu na svetu. In še diši vam po tempuri.

5 **Kupujte v najbližji trgovini;** prek interneta naročite dostavo živil in drugih izdelkov na dom (posebej, če ima dostavno podjetje hibridna ali električna vozila); izogibajte se trgovskim centrom, do katerih potrebujete prevoz z avtom. Vsak izdelek ima poleg CO₂ od proizvodnje vgrajen tudi CO₂ od transporta. Kupujte lokalno!

Mitja Blažič

mitja.blastic@gmail.com

Reportaža z orgije v San Franciscu What a Fucking Liberty!

Dan po napadu na Open se je na enem najbolj sovražnih, rasističnih, ksenofobnih, antisemitskih in homofobnih blogov, kar jih premore naša solzna dolina, na blogu Projekta za nacionalno politiko, pojavil zapis Parada ponosa v San Franciscu. V spletnodnevniškem tekstu anonimni Mojster veseljni Sloveniji naznanja veliko razkritje, ki bo dokončno razkrinkalo amoralnost, dekadentnost, deviantnost, patološkost in sprevrženost homoseksualne nadloge in tako kapitalno upravičilo njeno zatiranje. Med drugim je zapisal: »Če je ta scena v Sloveniji še kolikor toliko normalna (če sploh lahko zanjo uporabljamo takšen izraz), vam tokrat prikazujemo fotosej iz 'razvitega' sveta, v katerega si nas z vso njegovo drugačnostjo in strpnostjo želijo pripeljati naše vladajoče elite. Gre za tako imenovan Folsom Street Fair iz San Franciscu (po novem se imenuje Up Your Alley), na katerem se vsako leto zbere na deset tisoče istospolno usmerjenih moških. Pred leti so sprožili velik škandal, ker so bili na njem prisotni celo otroci in ker so prodajali erotične pripomočke z biblijsko tematiko.« Sledi 5 fotografij folsomstritovskih perverzij, mojstrski vzdihljaj: »Upam, da ne dočakam dne, ko bo tako tudi pri nas ...« in povezava na napačno spletno stran.

O moj bog, kakšna mojstrovina! Fantje ne znajo Google odpret, pa bi se šli nacionalne politike!

Ne, Folsom Street Fair ni Parada ponosa v San Franciscu. Prvo je poulični sejem ljubiteljev usnjenih fetišev (leather subkulture), zavezovanja in discipliniranja ter sadomazohizma (BDSM). Drugo pa parada, festival, praznik gejevske, lezbične, biseksualne in transspolne kulture. Folsom poteka zadnjo nedeljo v septembru, San Francisco Pride zadnjo nedeljo v juniju.

In ne, Up Your Alley ni novo ime za Folsom Street Fair, ampak je to neka druga prireditev, Folsomu soroden festival, ki se v bližini odvija zadnjo nedeljo v juliju.

In še poslednjič ne, na Folsom Street Fairu se ne zbere na deset tisoče istospolno usmerjenih moških, ampak na sto tisoče. Skupaj s heteroseksualnimi, biseksualnimi, transspolnimi, interseksualnimi in queerovskimi ljubitelji in ljubiteljicami vsakovrstnih fetišev vseh spolov se je lani na največjem leder/BDSM festivalu na planetu zbralo 400.000 ljudi z vsega sveta. (Up Your Alley jih obišče »samo« 12.000.)

Kako vse to vem? Ja, ker nisem funkcionalno nepismen in, jasno, ker sem lani jeseni Folsom Street Fair obiskal osebno!!

Folsom, kot ljubkovalno rečemo najbolj fetišističnemu pouličnemu sejmu ljubiteljev usnja in sadomazohizma na svetu, je korenine pogljal leta 1984. Med 7. in 12. ulico na, kakopak, ulici Folsom v San Franciscu. V soseski South Market (SoMa), ki je bila že od 60-ih letih prejšnjega stoletja središče veselja za ljubitelje ledra. Okrog Folsoma se je v SoMi razvila pravicata skupnost z vsem potrebnim za preživetje usnjekožcev, od klubov, savn, do barov, trgovinic in ostale

v Ameriki«, v katerem so San Francisco razglasili za gejevsko prestolnico ZDA, in so se začele tja zginjati množice homofobije sitih in samouresničitve željnih. Skupnost je cvetela do osemdesetih. Leta 1984 pa so mestne oblasti ob izbruhu epidemije aidsa pod pretvezo varovanja javnega zdravja začele zapirati savne, lokale in ostala mesta druženja ledrovske subkulture. A se je skupina aktivistov in aktivistk uprla nameram mestnih oblasti, ki so apetite po soseski kazale že v 70-ih in s pouličnim sejemom Folsom Street Fair povečali vidnost skupnosti, zbrali sredstva za programe HIV/aids-preventive ter oživili in opolnomočili sosesko, berem v Wikipediji.

Poulični sejem Folsom je krona »Leather pride week-a«, tedenskega festivala usnja, ko se v gejevski Meki zbere pisana množica z vseh kontinentov in uživa v svobodi in pestrosti številnih dogodkov in zabav, ki jih pripravljajo tamkajšnji bari, klubi, diskoteke in lokali.

Folsom je dobrodelna prireditev. Zajeten delež dobička od zbrane denarja z vstopninami, donacijami, igrami ... namenjajo predvsem organizacijam, ki se ukvarjajo s HIV/aids-preventivo. In Folsom ni edina tovrstna prireditev. Pod okrilje agencije Folsom Street Events sodijo še prej omenjeni

sejem Up Your Alley Fair, njegova uradna zabava Bay of Pigs in Magnitude, uradna zaključna zabava Folsoma. Na vseh teh prireditvah so samo organizatorji lani zbrali več kot 330.000 dolarjev in jih namenili 16-im neprofitnim organizacijam.

»To ni izključno gejevska prireditev, več?« me je med pripravami na obisk Folsoma opozarjal prijatelj. »Pravzaprav bo med obiskovalci ogromno heteroseksualcev, saj so na sejmu dobrodošli vsi,« je hitel razlagati, medtem ko si je zapenjal profesionalno usnjeno opravo. Viki se je spet zanašal na svoj kilt, medtem ko sem jaz računal na šarm golega medvedjega oprsja. Še nismo bili blizu Sodomu, ko smo na pločnikih že srečevali pare tipa »ona vodi njega na povodcu« in podobno. Čudesa so se zgoščevala, kar je nakazovalo, da smo blizu cilja. In res smo na koncu ulice zagledali nepopisno množico, ki se je v koloni počasi pomikala proti improviziranemu vhodu, zagrajenemu s kovinsko ograjo. Bolj ko smo se približevali vstopu, bolj so ljudje hiteli popravljati še zadnje detajle perfektnih fetišističnih oprav. Vse več je bilo gole kože, vsakdanje cunjice je zamenjevalo usnje, prijazne gospodične so se spreminjale v domine, mačisti so se preobražali v pohlevne sužnje in nedolžne de-

klice, pse na povodcih, krotke konje, miške ali pa sadistične bičarje, ščipače, križarje. Vojaki, policaji, gladiatorji in figure iz lateksa so poganjali kot gobe po dežju. Na vhodu so čakale nepogrešljive Sisters of Perpetual Indulgence: »Priporočena vstopnina – 7 dolarjev. Plačilo ni nujno, lahko pa daste več.« Vsi smo dali več. In se potopili v ocean svobode.

Sonce je pripekalo, srce nabijalo, iz sinaps pa se je kadilo od dražljajev. Odri z glasbo, stojnice s spolnimi, fetišističnimi, usnjenimi in sadomazohističnimi pripomočki, plesišča, mučilnice, nabiti lokali, prešvicani prodajalci hrane in pijač, mišičasti go-go plesalci, kulise za sadomazohistične performanse, zabavne družabne igre, stojnice s pornografijo in najljubšimi pornoigralci, kotički za sprostitve in ohladitev, stojnica HIV/aids in SPO preventive in celo ena s Harveyjem Milkom ter tako pisana množica ljudi, da človek ob kompleksnosti in raznolikosti interpretacij individualnosti in seksualnosti onemi, obstrmi in se čudi.

In ja, marsikdaj je bil moj čut za liberalno postavljen na preizku-

šnjo ali pa se je prebudil kakšen s krivdo obremenjen del mojega ega, ki ga še nisem uspel osvoboditi posledic socializacije v okolju, prežetim s klerofašistično hinvsko navlako. Golota v javnosti, prikazovanje sadomazohističnih praks, tepežkanje, bičanje, privezovanje, igra vlog, podrejanje in dominiranje, masturbiranje nekaterih pornoigralcev, ki so si sem ter tja privoščili tudi kakšen prizor seksa v živo ... tega pri vsem etosu svobode duha in humanizma nisem varen. A, kot so mi povedali prijatelji, se na Folsomu zadnja leta kar strogo držijo pravil spoštovanja javne morale. In čeprav je prireditev z zapori tako rekoč zaprt za javnost in je edina pot do prizorišč mimo sester perpetualne indulgence na vseh, in četudi je mladostnim vstop prepovedan, organizatorji kršitelji ob drugem opozorilu o neprimernem vedenju odstranijo s prireditvenega prostora in prepovejo ponovni vhod. Ob morebitnem tretjem opozorilu pa te preprosto predajo policiji. Pravila veljajo tudi za stanovalce ulice, ki sejem spremljajo z udobja okenskih polic, ne kot ostali, ki smo v živi reki teles komaj dihal.

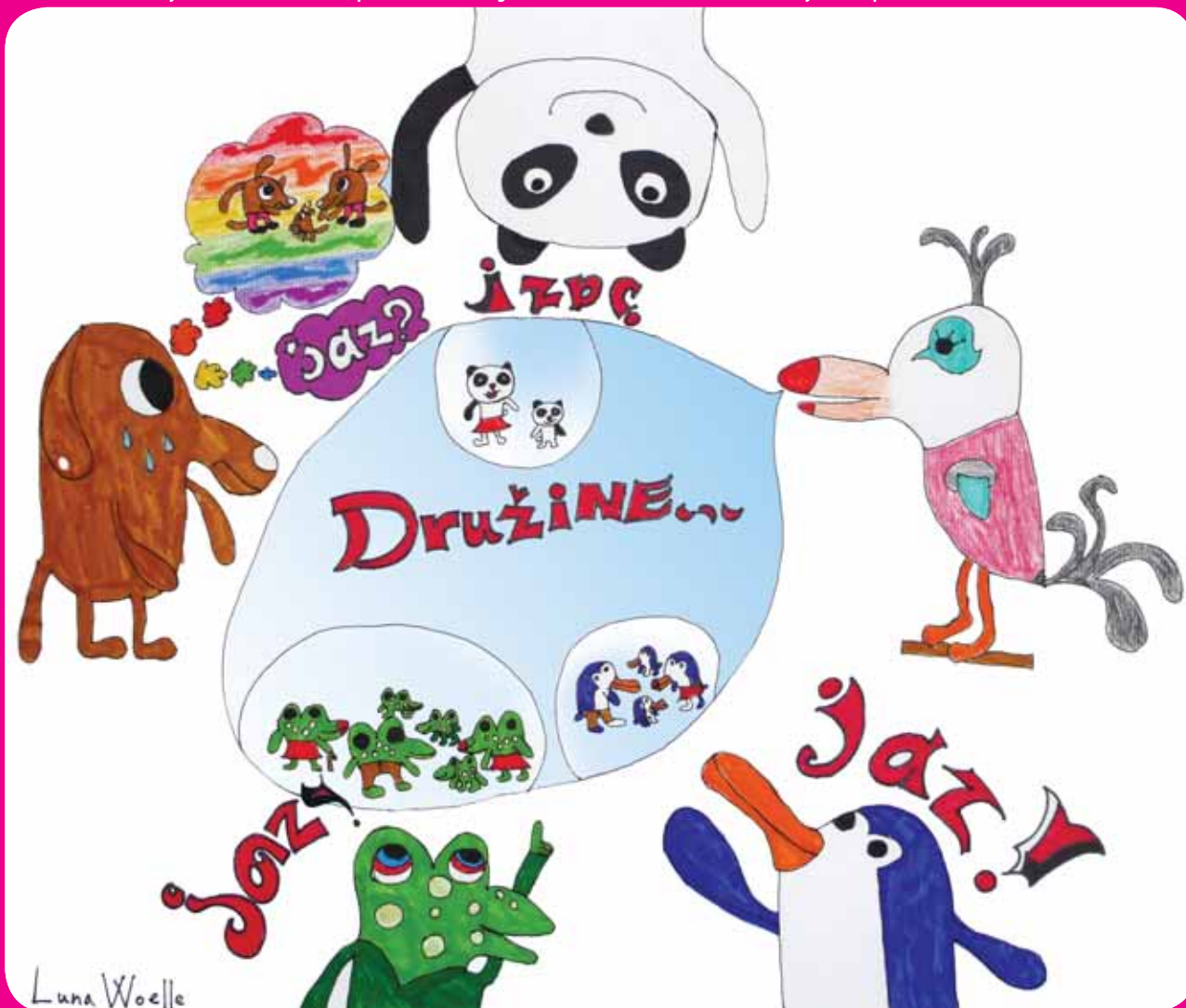

Seveda je Folsom v svoji 26-letni zgodovini sprožil že vrsto škandalov. Leta 2005 naj bi npr. na prizorišče neka družina pripeljala mladoletne otroke. Ali pa leta 2007, ko je plakat Folsom Street Faira posnemal Da Vincijevo Zadnjo večerjo in so namesto apostolov ob črnem razgaljenem Kristusu stali in sedeli moški in ženske v najrazličnejših fetišističnih opravah, mizo pa je krasilo obilje spolnih pripomočkov. Vnel se je pravi medijski boj za odstranitev plakatov, saj so verske organizacije in konservativci opozarjali, da žalijo verska čustva, o njih se je morala izreči celo Nancy Pelosi, mnogi pa so sponzorje prireditve še nekaj časa bojkotirali. Ali pa takrat, ko se je pojavil ponudnik dildotov v obliki Kristusov, križev in Marij. Vendar velja kljub temu Folsom za izjemno miroljubno prireditev, na kateri uspe 500 prostovoljkam in prostovoljcem tisto zadnjo septembrsko nedeljo med

11.00 in 18.00, kolikor traja sejem, v celoti zadovoljiti in obvladati 400.000-glavo množico obiskovalcev. In tudi sodelovanje s policijo je zgledno, pravijo organizatorji. Folsom je zdaj tretja največja množična prireditev v Kaliforniji in je zaščitni znak svobodnega duha, ki veje iz zaliva San Francisco. In iz katerega se napajamo ljudje z vseh vetrov. Nihče, razen verskih fundamentalistov, si ne želi, da bi bilo drugače.

Kdaj je naslednji Folsom?
26. Septembra 2010.

Aja, orgije ni bilo. Žal. Čeprav so tako poročali nekateri verodostojni slovenski blogerji. Kot bi dejala Catharine Tate: What a fucking liberty!

Za vse družine! Za pravice vseh otrok. Za človekove pravice.

Je pozitivna kampanja v podporo novemu Družinskemu zakoniku, ki hoče z dejstvi, znanstvenimi raziskavami, pogovori s strokovnjakinjami in strokovnjaki, z okroglimi mizami, ostalimi demokratičnimi sredstvi pravne države, posebej pa z osebnim izkustvom odpraviti institucionalizirano diskriminacijo otrok v istospolnih družinah in istospolnih partnerstev ter promovirati vse oblike starševstva v korist otrok.

Hočeš soustvarjati svet enakih možnosti in človekovih pravic za vse?
Pridruži se Facebook skupini Za vse družine.
Podpiši peticijo: www.petitiononline.com/druzine/petition.html.
Pridruži se nam na aktivnostih ali kot prostovoljka/prostovoljec.
Piši nam na: za.vse.druzine@gmail.com.

Kampanjo podpirajo:

DIH – Društvo za integracijo homoseksualnosti, Društvo informacijski center LEGEBITRA, Mirovni Inštitut,
Društvo Parada ponosa, Škuc LL, Amnesty International Slovenije, Zavod za kulturo raznolikosti Open,
Mladi Forum, Zares Aktivni, Mladi liberalni demokrati.

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

MAVRIČNA SVETOVALNICA – telefonsko, e-mail in osebno svetovanje za pomoč v stiski. Vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ

OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

V klubu Monokel (Metelkova mesto, Masarykova 24, Ljubljana) vsako drugo sredo potekajo pogovorno-filmski večeri in bralni krožek Anonymous Readers. Za program in vsebino glej: www.klubmonokel.com in Klub Monokel na Facebooku.

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitre, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]

Gverila

Orto lezbijka
Rekrutacija na: orto.lezbijka@gmail.com

Klubi in bari

Café Open – gej frendli lokal, Hrenova ulica 19, Ljubljana [www.open.si]

Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disk, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Kafeterija Lan – »strejt frendli« lokal, Gallusovo nabrežje 27 (ob Ljubljani, blizu Akademije za glasbo), Ljubljana.

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med. 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Legebitrin forum za mlade [www.lgbt-mladi.si]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Open Café forum [http://forum.open.si]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]
Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma – najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

Menjava GLBT-stanovanj [www.surfingsofa.de]

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: activate.lgbt@yahoo.com ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)

Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alarm

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto)
Telefon: 01 4340 345
Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

Arhiv

Revije
eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
1xy [www.1xy.biz]
Revolver [www.ljudmila.org/siqrd/Revolver]

Internetne strani
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Gaja Kafe [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Forumi

Forum Labris [www.gaja-kafe/labris]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [http://galeb.mojforum.si/]

ISSN 1854-8474

9 771854 847004

Evropa proti homofobiji.

narobe

Maja Predatoria
20
Ne skrivam tega, kar sem.
lezbijka

Foto razkritje

Vabljeni k sodelovanju pri akciji Foto-razkritje!
Kontakt: Lothar Orel, tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com

Petra Hrovatin
27
oblikovalka, glasbenica,
pesnica, aktivistka
Vstaje Lezbosov
lezbijka

Mojca Koželj
33
zobozdravnik, ustvarjalka
aktivističnih filmov
Vstaje Lezbosov
queer

Vesna Vravnik
31
Novinarka, raziskovalka
in filmarka
queer